

İMAM XAMENEİNİN DÜŞÜNCƏ SİSTEMİNƏ BİR BAXIŞ

Əli Şirazi

**Kitabın adı:..... İmam Xameneinin düşüncə
sisteminə bir baxış**
Qələmə alan:..... Əli Şirazi
Tərcümə edən:.....Arzu Eyvazov
Çap tarixi:.....2020
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

«Издательство Полипресс»
Тверь, Комсомольский проспект, дом 19.
Тел.: (4822) 58-19-78, 500-250,

ISBN 127-22-024519-26

Mündəricat

Müqəddimə.....	6
Baxış sistemi	7
Risalətin məqsədi	20
İmamət.....	23
Məhdəvi hökumət.....	25
Vəliyyə-fəqih hökuməti	27
Biz belə bir insana İmam deyirik!	27
Sekulyar din.....	34
Amerika İslamı	34
Din və siyasət	35
Dəyər sistemi.....	42
Təqva.....	45
Təqvanın dünyəvi təsirləri və faydaları.....	47
Təqvanın axirət təsirləri və faydaları	49
Günahdan uzaqlaşmaq.....	50
Tövbə.....	53
Zöhd	55
İctimai sistem	63
Elm hövzələri	65
Ruhanilərin vəzifələri.....	66
Dinin təbliği.....	66
Təbliğ üsulu.....	67
Dövrümüzün imtiyazları	68
Universitet	68

Təlim-tərbiyə, məktəblər.....	75
Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurası	76
Tele-radio şirkəti	79
Tele-radio şirkətinin hədəfləri.....	81
Tele-radio şirkətinin vəzifələri.....	82
İmamcümələr.....	87
İmamcümələrin vəzifələri	88
Mədəniyyət, təbliğ vasitələri.....	90
Hansı kitabları oxuyaq?.....	91
Kitab çapında təşkilatların vəzifəsi	92
Kitab tərcüməsi hərəkatı.....	96
Mətbuatın təsnifi	99
Düşmən mətbuatın xüsusiyyətləri	100
Məddahların vəzifəsi	108
Minbərdən danışanlara göstərişlər	110
İdeoloji hücum, mədəniyyət hücumu	111
Cihad müdiriyyəti.....	122
Dini demokratiya.....	126
Ədalət	129
Ədalətin növləri.....	130
Ədalətin maneələri	130
Müqavimət İqtisadiyyatının xüsusiyyətləri.....	134
Düzgün məsrəf	135
Təvsiyələr və nöqtələr.....	137
Qanunverici orqanlar.....	141
Qazinin (hakimin) xüsusiyyətləri.....	145
Məhkəmə Sisteminin vəzifələri.....	146
Təhlükəsizlik	148
Təhlükəsizliyin növləri.....	149
Təhlükəsizlik orqanları.....	151
Müdafiə	153
Müdafiə qurumları.....	154

Müdafiə səhnəsi könüllülərin işidir!	155
İnqilab nədir?.....	158
Düşməni tanımaq məharəti.....	159
Düşmənçilik metodları	161
Sepah və pasdarın (Sepah üzvünün) xüsusiyyətləri	170
Siyasi təhlilin müqəddiməsi	175
Sepahın vəzifələri.....	178
Ordunun vəzifələri.....	179
Cihad	182
Cihadın növləri.....	183
İctimai hədəflər	184
Azadlığın növləri.....	187
Pak həyat	192
İnkişaf sahələri	193
İnkişaf zəminləri.....	194
İslam sivilizasiyasının ehtiyacları	198
İslam sivilizasiyanın xüsusiyyətləri	199
Nəticə	202

Müqəddimə

Cənab Ayətullah-üzma İmam Xameneinin düşüncə sistemi nizamlı bir məcmuədir. Bu məcmuə tövhid mehvərində ideoloji, əxlaqi və ictimai müstəvidə qruplaşdırılmış, əlaqəli, təyinatlı elementlərdən təşkil olunmuşdur.

İslam İnqilabının böyük rəhbərinin düşüncə sisteminin aydınlaşdırılması oxucuya göstərir ki, Rəhbərin məktub və buyuruqları həmahəng bir nizama malikdir və aydın bir məqsəd dalıncadır. İmam Xameneinin əsərləri və söhbətlərində, düşüncə məcmusunda əsas ifadələrlə tanışlıq oxucunun kompleks baxışına kömək edir və bu halda oxucu yol xəritəsini görür, bu xəritə əsasında addım atır, İran İslam Respublikasının tərəqqisini sürətləndirir.

Buna görə də İmam Xameneinin düşüncə sistemi ilə tanış olmaq zəruridir. Bu tanışlıq sayəsində dünyabaxışımızı, ictimai rəftar və hədəflərimizi Rəhbərin düşüncə sistemi əsasında tənzimləyək ki, vilayətin düşüncə xəttindən uzaqlaşmayaq, İslam İnqilabının Böyük Rəhbərinin baxışlarını cəmiyyətdə təsirli və fəal edək.

Baxış sistemi

Bu sistemdə dünyabaxışı və imana aid mövzularda danışılır. İnsanın dünya, varlıq aləmi barədə anlağı və düşüncə tərzı həmin insanın düşncəsinin infrastrukturı, düşüncə dayağı sayılır. Bu infrastruktur və dayağı dünyabaxışı adlandırırlar. Yaxşı və ali dünyabaxışı odur ki:

1. İsbat edilə bilsin;
2. Həyatı mənalandırsın;
3. İdeal və stimul yaratsın;
4. Fərdi və ictimai hədəflərə müqəddəslik vermək gücündə olsun;
5. Cavabdehlik və məsuliyyət yaratsın.

Bütün bu xüsusiyyətlər tövhid dünyabaxışında cəmlənmişdir. Tövhid dünyabaxışı budur ki, insan dünyanın məqsədlə, hikmətlə yarandığını dərk etsin. Dərk etsin ki, varlıq aləmi xeyir, səxavət, mərhəmət əsasında, insanları layiq olduqları kamilliyə çatdırmaq məqsədi üzərində qurulub. Bu dünyabaxışının müxtəlif fəsiləri var. İmam Xamenei 2000-ci il,

dekabrın 2-də bu dünyabaxışının 5 mühüm nöqtəsini bəyan edib:

1. Tövhid;
2. İnsana hörmət;
3. Ölümdən sonra həyatın davamı;
4. İnsanın kamillik üçün lazım olan bütün şeylərə çatmaq üçün sonsuz istedadı;
5. Dünyanın haqq-ədalətin hakimiyyətinə, islahata doğru hərəkəti.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabı İmam Xameneinin 1974-cü il, ramazan ayında Məşhəddə söhbətləri əsasında tərtib edilib. Kitabın 186-cı səhifəsində oxuyuruq: “İslam dünyabaxışında tövhid o deməkdir ki, dünyanın bir yaradanı var, başqa sözlə, dünyanın bir pak və lətif ruhu mövcuddur. Dünyanı yaradan var və aləmdə olanlar hamısı, bəndələr, qullar, mövcudlar o Allahın, o yaradanın ixtiyarındadır. İslam dünyabaxışında tövhid budur. Bir müsəlman fərd İslam prizmasından dünyaya baxanda dünyanı müstəqil, avtonom mövcud kimi görmür. Müsəlman fərdin nəzərində dünya fəvqəlgücə bağlı bir mövcuddur.”

Bu kitabın 209-cu səhifəsində deyilir: “İslam tövhidi hökumətdə, ictimai münasibətlərdə, cəmiyyətə baxışda, cəmiyyətin hədəfləri zəminində, insanların vəzifələrində, insanın Allah, insan, cəmiyyət, digər aləm məsələləri qarşısında məsuliyyəti dairəsində bir ilhamdır. Tövhid budur!”

İmam Xameneinin dünyabaxışını daha dəqiq və dərinlən tanımaq istəsək, onun düşünce məcmusundakı mərifətşünaslıq, Allahşünaslıq, insanşünaslıq, vilayətşünaslıq barədə məfhumlardan danışmalıyıq ki, İslam İnqilabının Əziz Rəhbərinin düşünce nizamında tövhidin əsas olduğunu hiss edək. Məhz tövhid əsasında vilayət, insan və dünya Allaha yaxınlaşmaq istiqamətində tənzimlənilir.

a) Mərifətşünaslıq

Mərifətşünaslıq fəlsəfənin bir qoludur. Burada mərifətin mahiyyəti, hövzəsi, əsasları, ehtimallar, mərifətin müxtəlif qisimlərinin etibarından danışılır.

Mərifət idrak və ya hüzuri elmdir. Hüsuli elm – zehndən kənardakı aləmlə bağlı bütün biliklər hüzuri elmə tabedir. Dini mərifət din haqqında biliklərdən ibarətdir. Din, başlanğıc, vəhy, məadın həqiqəti mənin (nəfsin) həmin həqiqətlərin müəyyən mərtəbəsi ilə birliyiidir.

Dinin dərki ictihadla şərtlənib. İmam Xameneinin 1998-ci il, oktaybr ayındakı buyuruğunu nəzərdən keçiririk: “Dində ictihad din barədə düşünməkdir. Dində diqqət, tədqiqatçı baxış, üsullarla yanaşma dini mərifət nümunəsidir.”

Mərifət iki növdür. Dindar insanın maarif və dini əhkamla tanışlığı şərti olaraq lokal mərifət, yol, üsul, plan ilə tanışlıq davamlı, xətti mərifət adlandırılır. Allah bu mərifəti insanın həyatı üçün müəyyənləşdirmişdir və bu yolla bəşəriyyəti son

məqsədə, mənzilə çatdırır. Bu plan kollektiv hərəkət və itaətlə reallaşır.

İslam İnqilabının həkim və arif rəhbəri 2010-cı il, fevralın 25-də buyurub: “Din Allahın cızdığı plandır. Bu plan yalnız bəşər toplumunda və kollektiv təlaşla reallaşır.”

İmam Xameneinin nəzərinə, din dərk etməyin yolu xətti mərifətdir və xətti mərifət 4 qisimdir:

1. Məqsədlər, prinsiplər, dəyərlərlə tanışlıq;
2. Məqsədlərin reallaşması yolu ilə tanışlıq;
3. Müsəlmanın məqsədə çatması üçün onun üzərinə qoyulmuş vəzifələrlə tanışlıq;
4. İslam hədəflərinin nəzəri əsasları ilə tanışlıq.

İnsan bu mərifətə yiyələnmək üçün zahiri hisslər, batini hisslər, xəyal, ağıl kimi vasitələrə malikdir.

Dinin həqiqətini, eləcə də İslam mərifətini dərk etmək üçün Quran, sünnə, ağıl əsas mənbələrdir.

Böyük Rəhbər 1973-cü ilin yanvar ayında buyurub: “Fəqih İslam fiqhi, kamil İslam hüququ hazırlamaq istəyəndə kitab adlandırılan Quran və Quran kənarında məsumların söz, yazı və rəftarlarından ibarət olan sünnəyə üz tutur.”

İmam Xamenei 2001-ci il, sentyabrın 19-da buyurub: “Quran və hədislə tanış olmadan İslam maarifinin dərinliklərinə varə bilmərik.”

Quran və sünnədən sonra, dini mərifətin əsas mənbəsi ağıldır. Ağılın digər yaranmışlar arasında xüsusi yeri var. Ağılın digər mərifət alət və

vasitələrindən də üstünlüyü var. İmam Xamenei 2004-cü il, avqustun 15-də buyurub: “İslam düşüncəsinin dərkində ağıl ən mühüm vasitədir.”

İnsan dünya həyatında dinə yer versə, dini həqiqətlərə qovuşar, dünya və axirət səadəti əldə edər. Bu yolun açarı sağlam, kamil, dinə tabe olan ağılın rəhbərliyi ilə düşüncədən faydalanmaqdır.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabının 317-ci səhifəsində oxuyuruq: “Din ağılı hidayət etmək, istiqamətləndirmək, ağıla kömək üçün gəlir. Din gəlir ki, ağılı həvəsdən, tamahdan, qorxudan, qərəzdən azad etsin. Din sağlam və kamil ağılı gücləndirir, onun düzgün dərk etməsinə yardımçı olur.”

Həmin kitabın 315-ci səhifəsində oxuyuruq: “Bu gün bəşəriyyətin böyük düşüncələri dinin tövhidini, nübüvvətini, namazını, orucunu, zəkatını, şəriət hökmlərini anlayır.”

Bu baxış əsasında inanırıq ki, dini maarifin dərkə və təfsirində ağılın rolu bu maarifin ağıla əsaslanmasının tərkib hissəsidir.

b) Allahşünaslıq

Bəşəriyyətin qarşılaşdığı ən mühüm məsələlərdən biri Allah və Allahşünaslıqdır, başqa sözlə, Allahı tanımaqdır.

Allahı tanımaq tövhidi tanımaqla yanaşdır. Tövhlə tanış olmadan Allahı tanımaq mümkün deyil.

Tövhid Allahşünaslığı İmam Xameneinin düşüncə məcmusunun əsası, mehvəri, sütunudur.

İmam Xamenei 2000-ci il, dekabrın 2-də buyurub: “Tövhid varlıq aləmindəki çox mürəkkəb, heyretamiz, kəhkəşanlardan kiçik ulduz toplumlarına, böyük planetlərdən kiçik hüceyrələrə qədər qanunauyğunluqlar arxasında bir düşüncə, bir qüdrət dayanmasına etiqaddır. Varlıq aləminə hakim nizamdan minlərlə qanun çıxarmaq olar. Bu nizamda heç bir ziddiyyətin olmaması onun təsadüfən yaranmadığını göstərir. Hər bir sağlam düşüncə, hər bir ağıllı insan tələskənliyə, öncədən mühakiməyə yol verməsə bu etiqada sahib olur. Növbəti nöqtə budur ki, bu mürəkkəb aləmi yaratmış vəsfə gəlməyən düşüncə, tədbir insanların yaratdığı büt, tanrılıq iddiası edən insan, bir simvol, ya əfsanə deyil. Dinlərin Allah, Tanrı dediyi və əsərləri ilə tanıdığı kəs vahid, iqtidar sahibi, əbədi zəttir. Bu qüdrət və iradənin, yaranış arxasındakı mühəndisliyin, eyni zamanda yaradanın yaratdığı varlıqlar kimi müvəqqəti olmamasının isbatı lazımdır. Qurani-Kərimin “Həşr” surəsinin 23-cü ayəsində buyurulur: O Özündən başqa heç bir məbud olmayan, məxluqun ixtiyar sahibi, pak və müqəddəs olan, bəndələrinə salamatlıq, əmin-amanlıq bəxş edən, hər şeyi qoruyan, yenilməz qüdrət sahibi, hər kəsi öz istədiyi işə məcbur etməyə qadir olan, hər şeydən böyük Allahdır. Allah müşriklərin Ona şəriklər qoşduqlarından ucaadır.”

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ
الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

İmam Xamenei 2012-ci il, 13 noyabrda buyurur:
“Tövhid təkəcə Allaha etiqaddan ibarət deyil. Tövhid Allaha etiqad və hegemonluğun inkarından (tağutun küfrü) ibarətdir. Allaha ibadət və Ondan qeyrisinə ibadət etməməkdir.”

Böyük Rəhbər 2000-ci il, 2 dekabrda buyurur:
“Tövhid həm Allahın varlığına etiqad, həm insanın yaratdığı bütlərin, daş və ağacların əzəmətli olmasının, tanrılıq iddiasında olan insanların, dildə Allahlıq iddiası etməyib, əməldə Allahlıq etmək istəyənlərin inkar edilməsidir.”

İmam Xamenei 1998-ci il, 12 iyulda buyurur:
“Tövhid və Allah qarşısında bəndəliyə tərəf nə qədər çox getsək, tağut və tanrıya oxşadılanların şərindən daha çox amanda qalarıq... Bu gün müsəlmanların qarşılaşdıqları çətinlik və bəlalar tövhidə əsaslanan həyat yolunu itirməkdən təsirlənir.”

Cənab Rəhbər 1994-cü il, dekabrın 4-də buyurur:
“Cahiliyyət dövrünün ixtilafları besət dövrünün ixtilaflarından ilk növbədə xalis tövhidlə fərqlənir. Xalis tövhid Allahdan qeyrisinə bəndəliyin inkarıdır. Tövhid təkəcə bütləri kənara qoymaq deyil. Tövhid bütün tarixə aid ediləcək mənaya malikdir. Məkkə bütləri, ağac və daş bütlər həmişə olmur. Tövhidin məna və ruhu bundan ibarətdir ki, insan Allahdan qeyrilərinin qarşısında bəndəlik etməsin. Kamil və xalis bəndəliyin mənası budur. Bu gün bəşər həyatına

aid olan ictimai, tərbiyəvi elmlərə açıq gözlə baxsanız, bəndəlik çevrəsinin böyük olduğunu görəcəksiz. İnsan qarşısında qoyulan şərtlərin hər biri nə mənadasa bəndəlik yaradır. Yanlış ictimai quruluşlar, adət-ənənələr, müstəbidlər, pul, sərvətə təslim olmaq bəndəlik növüdür. La ilahə illəllah, vəhdəhu la şəriyə ləh – dediyiniz xalis tövhiddir, bütün başqa bəndəçiliklərin kənara qoyulmasıdır. Belə olsa həqiqi qurtuluş əldə edilir. Qulu la ilahə illəllah tuflihu – deyilən həqiqi azadlıq, qurtuluş, səadətdir. Bu qurtuluş təkcə siyasi, ictimai, mənəvi, ya təkcə qiyamətə aid olan qurtuluş deyil, dünya və axirət qurtuluşudur. İslam, təslimçilik, Allaha təslim olmaq da tövhidin başqa bir yönüdür.”

Böyük Rəhbər 2018-ci il, aprelin 18-də buyurub: “Tövhid Allaha inhisari şəkildə bəndəlikdir. Həvəs, şəhvət, qəzəb insan həyatına hakim olmamalıdır. İnsanın həyatını diktatorlar, müstəbidlər idarə etməməlidir. İnsan həyatına müdiriyyətin mənşəsi ilahi elm, ilahi qüdrət, ilahi rəhmət, ilahi feyz, ilahi hidayət olmalıdır. Tövhidin mənası budur. Tövhidə etiqadı olan insan zora, zülmə təslim olmaz. Tövhid əhli zülmə qarşısı, bu tövhidin təbiətidir.”

Böyük Rəhbər 2003-cü il, 14 oktyabrda buruyub: “Tövhid cəmiyyətə ilahi dəyərlərin hakim olması, istibdad, azğın, ilahi və əsil dəyərlərə qarşı çıxan hakimiyyətlərin inkarıdır.”

Bu arif alim 2003-cü il, sentyabrın 24-də buyurub: “Tövhid sırf fəlsəfi və ideoloji nəzəriyyə deyil, bir həyat tərzidir.”

İmam Xameneinin düşüncə və əməl nizamında tövhid əhatəlidir. Həmin tövhidin mərtəbələrinə nəzər salırıq:

1. Nəzəri tövhid;
2. Əməli tövhid;
3. Feldə, işdə tövhid;
4. Zatda tövhid;
5. Malikiyyətdə tövhid;
6. Rübubiyyətdə tövhid;
7. İbadətdə tövhid;
8. Hakimiyyətdə tövhid;
9. Məhəbbətdə tövhid;
10. Kömək istəməkdə tövhid.

İmam Xameneinin düşüncə nizamında tövhid ruhu, tövhid şərtindən də danışılır.

Böyük Rəhbər 2004-cü il, dekabrın 30-da buyurub: “Tövhid ruhu odur ki, insan Allahdan başqasına bəndəlik etməsin, Allahdan başqasının qarşısında boyun əyməsin.”

Cənab Rəhbər 2000-ci il, dekabrın 2-də buyurub: “Azğın nəfs istəklərinə boyun əyməmək, itaət etməmək tövhid şərtidir.”

Tövhid şərti ödənəndən, insanlara tövhid ruhu hakim olandan sonra Allaha iman kamilləşir, insanın maddi və mənəvi xoşbəxtliyi təmin olunur.

İmam Xamenei 2010-cu il, martın 21-dəki çıxışında buyurur: “Allah-Taalaya iman nəinki mənəvi xoşbəxtliyi, həm də maddi xoşbəxtliyi təmin

edir. Allaha iman səbəb olur ki, insan öz maddi həyatında bütün ehtiyac duyduqlarını əldə edə bilsin.”

Böyük Rəhbər 2008-ci il, mayın 3-dəki söhbətində buyurur: “İman və təqva olsa, yerin-göyün bərəkəti əldə olunar. Asimanın bərəkəti elə məhz mənəvi qələbə, ilahi rəhmət, Allaha yaxınlaşmaq, mələklərin istiğfarı, göyün Allah bəndələrinə nazil etdikləridir. İnsanın yer üzündəki həyatda ehtiyac duyduqları yerin bərəkətidir. Azadlıq, rifah, istiqlal, asayış, ruzi bolluğu, fiziki sağlamlıq bu qrupdandır.”

İmam Xamenei 2011-ci il, aprelin 12-dəki çıxışında bu barədə deyir: “İnsanın zəhnini özünə məşğul edəcək ən önəmli nöqtə onun Allahla rabitəsidir. Allahla yeni bir rabitəyə tərif verək. Həm lazım olan, həm də inkar ediləcək işlər, yəni günah.”

2012-ci il, 29 fevraldakı çıxışda görürük: “Xalqın, məsulların, ürək yandıranların qəlbi Allahla olanda Allah yolu asanlaşdırır, yol açır, kömək edir.”

İslam inqilabının həkim arifi 2016-cı il, 13 dekabrda deyir: “Allahla rabitədə ilk dərəcədə ən üstün yol namazdır. İnsan Allah-Taala ilə danışanda həm Ona sığınır, Ona təvəkkül edir, həm də Ondan istəyir.”

İmam Xamenei 2014-cü il, iyunun 29-dakı söhbətində buyurur: “Allahla rabitə və Ona bağlılıq insanın Allaha xəyanət etməsinə mane olur.”

Buna görə də Allah-Taala qarşısında baş əyib təslim olmaq, həqiqi bəndəçilik lazımdır. Varlıq aləmi də bu əsas üzərində qurulub, hamı bir olan Allaha bəndə olmalıdır.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabının 191-ci səhifəsində deyilir: “Bütün vücud səhnəsində Allah adlı qüdrət, güc var. Allah adlı qüdrət mərkəzi, elm ocağı, həyat və enerji! Qarşı tərəfdə bütün hadisələr, hər şey Ona təslimdir, Ona bəndəlik edir. O güc mərkəzi qarşısında bəndəçilikdə hamı eynidir, arada fərq yoxdur. Kiçik zərrədən böyük kəhkəşana, mömin insanlardan kafir insanlara, dəyərsiz varlıqlardan dəyərli varlıqlara qədər hər bir məxluq qolları bağlı vəziyyətdə Ona təslim, ona bəndədir.”

c) İnsanşünaslıq

İnsan varlıq aləminin heyvətamiz mövcudlarından. Onun müxtəlif yönələri var və hər yönünə görə bir elmin mövzudur. İnsanşünaslıqda insanın mahiyyəti və xüsusiyyətləri, insanlığın məqsədinin nə və necə olmasından danışılır.

İmam Xameninin düşüncə nizamının sütunlarından biri insanşünaslıqdır. Böyük Rəhbər insanı kamala çatmaqla yanaşı varlıq kimi tanıyır. Cənab Rəhbər inanır ki, insan özü barədə düşünməklə, vücudundakı kamillik amillərini tanımaqla, böyük məqsədlərə aparan fitri xüsusiyyətlərini görməklə böyük ideala, həqiqi səadətə çatmaq üçün addım atmaqla bilər.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabının 340-cı səhifəsində oxuyuruq: “İnsandakı düşüncə və iradə gücü, yaradıcılıq qabiliyyəti onu başqa varlıqlardan fərqləndirir. Başqa məxluqlarla müqayisədə insan başqa bir aləmdir. İnsanın bütün

imtiyazları ondakı ilahi ruhdan təsirlənir, insanda Allahın ruhunun təcəllasıdır.”

İmam Xameneinin nəzərinə, insanda onu xeyirə, yaxşılığa, doğruya yönəldən meyillər, sifətlər var.

Böyük Rəhbər 1989-cu il, iyunun 8-dəki söhbətində buyurur: “İnsan vücudundakı müxtəlif qüvvələr onun xarakterini formalaşdırır. Bu qüvvələr arasında heç bir ziddiyyət yoxdur, hamısı bir istiqamətə yönəlib. İnsan vücudunda onun zahirini formalaşdıran qüvvələrlə yanaşı, düşüncəsini, dünyabaxışını istiqamətləndirən qüvvələr də mövcuddur.”

İmam Xameneinin nəzərinə, belə bir şəxsiyyətdə aşağıdakı xüsusiyyətlər olmalıdır:

1. Öz-özünüdə hörməti var;
2. Allah onu əziz bilir;
3. Bələdçiyə, peyğəmbərə ehtiyac duyur;
4. İlahi əxlaqla zintələnib;
5. Allaha iman ona güc verir;
6. İlahi təlim-tərbiyə, paklanmaya ehtiyac duyur;
7. Varlıq aləmində ilahi sünnə onun səadəti üçündür;
8. Dəyərli varlıqdır;
9. Onun varlığı və həyatı müxtəlif cəhətlərdən vəhdətdədir;
10. Ətraf aləmlə həmahəngliyi var.

İmam Xameneinin insanşünaslıq nizamında insan Allahın yer üzərindəki xəlifəsidir. İnsan Allahın

razılığı yolunda addım atmalı, Allaha yaxın məqama çatmalıdır. Belə bir insan kəramətlidir, uca məqam və dəyərə malikdir.

Cənab Rəhbər 2000-ci il, dekabrın 2-dəki çıxışında buyurur: “Quran, Nəhcül-bəlağə, dini əsərlərə baxan insan dərk edir ki, İslam nəzərindən yaranış çarxı insanın vücudu mehvərində fırlanır.”

d) Vilayətşünaslıq

İslam İnqilabının Böyük Rəhbərinin nəzərində əsas məfhumlardan biri vilayətdir. Vilayət vahid fikrə malik, eyni məqsəd izləyən insanların bir cəbhədə birləşməsidir. Eyni əqidəyə malik bu insanlar bir yolda addım atır, eyni məqsədə doğru hərəkət edirlər.

İmam Xamenei 1998-ci il, aprelin 16-dakı çıxışında buyurur: “Vilayət həyat yolunda siyasi, ictimai, təyinedici bir hadisədir. Vilayət təlaş, hərəkət, hicrət, çiyin-çiyinə dayanmaq, həmkarlıqla əldə edilir. Buna görə də İslam nizamında Vəli xalqdan ayrı deyil. Mənası birləşmək, ittifaq olan vilayətin bir mənası da məhəbbətdir. Bəzən arxa, dayaq mənasında da işlənir. Bütün bunlar vəhdətin, ittifaqın nümunələridir. Həqiqi mənası birlikdə olmaq, bir-biri üçün olmaqdır.”

İslam cəmiyyətinə bu prizmadan baxsaq, ictimai vəhdət, siyasi vəhdət, mənəvi vəhdət, əməli vəhdət İslam maarifinin böyük bir hissəsinə mənə verər. Vilayət varlıq aləminin mərkəzinə, İlahi vilayətə doğru hərəkətdir. Varlıq aləmindəki bütün zərrlər istər-istəməz İlahi vilayətə doğru hərəkət etməkdədir.

Agah, azad, qərar çıxaran, seçim apara bilən insanlar əməldə İlahi vilayət yolunu seçir, hərəkət edir. Onlar ilahi məhəbbət kəsb edir, vücudları İlahi məhəbbətlə doludur.

İslam dünyasının, İslam fəzasının, mənəvi fəzanın gözəlliyi vilayətdən qaynaqlanır. Bu İlahi vilayət Allahın siyasət, hökumət sahəsindəki vilayətindən mahiyyətcə fərqlənir. Ona görə də İslam nizamında hökumət məhəbbət, iman, vəhdət, həmfikirlik, xalqla bir yerdə olmaq, hökumət daxilində, xalq daxilində birlikdir. Parçalanmış, dağılmış dünyada həqiqi vilayəti tanıtdıran da məhz bu xüsusiyyətlərdir.

Risalətin məqsədi

Cənab Rəhbər 1982-ci il, sentyabrın 28-dəki söhbətində buyurur: “İlahi peyğəmbərlər insanların tərbiyə və təkamül yolunu tanıdıqları üçün, rəhbər olduqları üçün Allahın əmr və qadağalarını da biliblər. Risalət uca peyğəmbərlik məqamıdır. Risalət peyğəmbərlərə Allahın planlarını açıqlayır. İmamət və vilayət peyğəmbərlərin ikinci məqamı, məsuliyyətidir. Peyğəmbərlər bu məqamla cəmiyyətə rəhbərliyə hazırlanır. Vilayət xalqla rəhbər arasında dərin bağlılıqdır.”

İmam Xamenei 1973-cü ilin yanvar ayında buyurub: “Nəbi gəlir ki, inqilab edib cəmiyyətin bünövrəsini, əsas prinsiplərini dəyişsin. Nəbi qədim, mürtcə, yanlış quruluşu dəyişir, cəmiyyəti yenidən qurur, İslam İnqilabının prinsiplərinə əsaslanır.”

Bu baxışla və Böyük Rəhbərin nəzərinə, böyük peyğəmbərlərin iki vəzifəsi olub:

1. İnqilabi prinsiplərin təqdimi və bu prinsiplər əsasında inqilab yaratmaq;
2. Yeni cəmiyyətin bünövrəsini qoymaq, yeni cəmiyyət yaratmaq.

Cənab Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Əgər böyük nəbi yeni prinsiplər ortaya qoyandan sonra yeni cəmiyyət yaratmasa, onun risaləti, missiyası tamamlanmır, naqis olur.”

Böyük Rəhbər 1974-cü il, oktyabrın 9-dakı söhbətində buyurur: “Peyğəmbərlər buyururlar ki, insanları bir-bir tərbiyələndirməyə vaxt çatmaz, cəmiyyət, yeni nizam qurmaq lazımdır. Yalnız yeni cəmiyyətdə insanlar lazımi həddə tərbiyələnilir.”

Cənab Rəhbər 1985-ci il, aprelin 12-dəki çıxışında buyurur: “İmamət İslam cəmiyyətinə hakim olmaqdır.”

Rəhbər sözünün davamında buyurur: “İmamlar imamət məsuliyyətini qəbul edən kimi əsas işlərindən biri siyasi mübarizə olub. Bu mübarizə hakimiyyətə yiyələnmək üçün idi. Bu siyasi təlaş yeni nizam qurmaq istəyən bütün insanların təlaşıdır və imamlar bu addımı atıb.”

İmam Xamenei 2002-ci il, avqust ayının 22-də buyurub: “Haqq-ədalət əsasında cəmiyyət qurmaq siyasi işdir. Bu, peyğəmbərlərin məqsədidir. Təkcə İslam Peyğəmbəri yox, bütün peyğəmbərlər, İsa,

Musa, İbrahim siyasət üçün, ilahi nizam qurmaq üçün göndəriliblər.”

İslam Peyğəmbəri (s) aşağıdakı meyarlar əsasında nizam qurdu:

Meyar 1: İman və mənəviyyat;

Meyar 2: Haqq-ədalət;

Meyar 3: Elm və mərifət;

Meyar 4: Səmimiyyət və qardaşlıq;

Meyar 5: Münasib, faydalı rəftar və əxlaq;

Meyar 6: İqtidar və izzət;

Meyar 7: Ardıcıl iş və daimi inkişaf.

İmamət

Bu baxışa görə İnkilab Rəhbəri peyğəmbərlər üçün risaləti birinci, imamət və vilayəti ikinci mənsəb kimi tanıyır. 1974-cü il, oktyabrın 1-dəki çıxışında buyurur: “Vilayət mövzusu nübüvvət mövzusunun ardınca gəlir. Vilayət nübüvvətdən ayrı bir mövzu deyil. Vilayət mövzusu əslində nübüvvət mövzusunu tamamlayır. Vilayət olmasa, nübüvvət naqisdir.”

İmam Xamenei 1973-cü ilin yanvar ayında buyurub: “Düşünürəm ki, nübüvvətin imamət şəklində davamı, imamət xəttinin yaranmasının iki səbəbi var:

1. Məktəbin təşkili və tanıtılması;
2. Nübüvvət yolunun davamı, nəbinin məqsədlərinin həyata keçməsi.

Cənab Rəhbər həmin çıxışında imamətin fəlsəfəsi barədə buyurur:

1. Kitab və peyğəmbər sünnəsi, peyğəmbərin sözü və yolunu öyrənsin, anlasın, düşüncəsində həzm etsin;
2. Bunları öz ehtiyaclarına tətbiq etsin;

3. Həmin bünövrə fikirləri bəyan və şərh etsin;
4. İslam cəmiyyətinə rəhbər məqamında dayansın, peyğəmbərin cəmiyyəti təbiiyləndirmək, kamala çatdırmaq işini davam etdirsinsin.”

Cənab Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Cəmiyyətə müdiriyyəti ələ almaq, cəmiyyəti inqilab yaradan peyğəmbərin təyin etdiyi yola yönəltmək imamın vəzifəsidir.” Bu vəzifəyə əməl olunmasa, nübüvvət naqis qalır. Əgər siyasi qanad işləməsə, imam cəmiyyətin idarəçiliyini ələ almasa, nübüvvət yarımçıqdır. İmamət bu həqiqəti anladır.

Din imamlarının imaməti də bu yolda mənə kəsb edir. Cənab Rəhbər 2002-ci il, martın 3-dəki çıxışında buyurur: “İmamət cəmiyyətin zəiflik, şəhvət, təkəbbür, acgözlüklə idarə olunması müqabilində ali idarəçilikdir.”

İmam Xameneinin 1980-cı ildə İmam Sadiq (ə) barədə qeydlərindən tərtib edilmiş “Sadiq rəhbər” kitabında oxuyuruq: “Müxtəlif kitablarda mövcud olan yüzlərlə rəvayətdə şiə məktəbindəki imamət aydın şəkildə cəmiyyətə rəhbərlik kimi təqdim olunur. Əhli-beyt imamları hakimiyyətin həqiqi sahibləri adlandırılır. İnsaflı araşdırmaçı üçün şübhəyə yer qalmır. İmamların imamət iddiası ideoloji və mənəvi rəhbərlikdən daha geniş olan hakimiyyət iddiası, müdiriyyətin ələ alınması üçün cəmiyyətin siyasi mübarizəyə dəvətidir.”

İmam Xameneinin 1973-cü ildə imamların siyasi mübarizəsi mövzusunda söhbətlərindən ibarət olan

“Hüseynin (ə) döyüş yoldaşları” kitabının 78-ci səhifəsində oxuyuruq: “Bizim nəzərimizcə, peyğəmbər (s) tərəfindən cəmiyyətə rəhbərlik üçün təyin olunmuş, bu iş üçün malik olduğu zəruri xüsusiyyətləri ilə tanıtılmış imam bir zaman haqqından məhrum edilsə, bu haqqı qaytarmaq üçün tələş lazımdır. Çünki bu haqq nəzakət xətrinə təklif edilən sadə bir haqq deyil.”

Peyğəmbərdən (s) sonra bu imamət 12 nəfərə verilib. İmam Xamenei 1973-cü ilin yanvar ayında buyurub: “Peyğəmbər (s) buyurub ki, imamlar 12 nəfərdir. Bir sıra rəvayətlərdə, şiə xətti ilə xeyli rəvayətdə onların adı, xüsusiyyətləri göstərilib. Əmirəlmöminindən sonra İmam Həsən Müctəba, ondan sonra İmam Hüseyn bin Əli, daha sonra Əli bin Hüseyn, sonra növbə ilə Məhəmməd bin Əli, Cəfər bin Məhəmməd, Musa bin Cəfər, Əli bin Musa, Məhəmməd bin Əli, Əli bin Məhəmməd, Həsən bin Əli, Məhəmməd bin Həsən imam kimi tanıtılır. Allahın salamu olsun onlara, onlar bizim imamlardır.”

İmam Zaman (əc) böyük qeyb dövrünü yaşayır. Biz onun zühuru intizarındayıq.

Məhdəvi hökumət

Cənab Rəhbər 2008-ci il, avqustun 17-dəki söhbətlərində buyurur: “Bu gün biz zühur və qurtuluş intizarındayıq. Ədaləti bərpa edəcək iqtidarlı şəxsin gəlib təqribən bütün bəşəriyyətin nifrətini qazanmış zülmə son qoyacağını gözləyirik. Gözləyirik ki, zülm

fəzası aradan qaldırılacaq, həyatımıza ədalət nəsimi əsəcək, insanlar ədalətin hakimiyyətini hiss edəcək.” Cənab Rəhbər sözünün davamında buyurur: “İslam Respublikasının təşkili o böyük tarixi hərəkət üçün bir müqəddimədir.”

İmam Xameninin nəzərinə, Məhdəvi hökuməti (İmam Mehдинin hökuməti) bir neçə sütun üzərində qurulacaq:

1. Zülm və azgınlığın kökünün kəsilməsi;
2. İnsanların elmi və İslami düşüncəsinin inkişafı;
3. Təbiət və cəmiyyətin bütün faydalı potensialının üzə çıxması;
4. Fəzilət və əxlaqın əsas meyar olması;
5. İmkanların dünyanın abadlaşmasına sərf olunması;
6. Sağlam İslami, əxlaqi, iqtisadi, ictimai nizam formalaşması;
7. İnsan və dəyərlərin alçaldılması, məhvinə son qoyulması;
8. Maddi, iqtisadi baxımdan bərabərlik.

Cənab Rəhbər 1980-ci il, iyunun 27-dəki söhbətində buyurur: “Biz də yerimizdə oturmamalı, hazırlaşmalıyıq. Zülmə barışmamalı, zülmə qarşı qətiyyətlə çıxmalıyıq; zülmün hər növünə və kimdən olursa-olsun. Biz öz məqsədimizi İslamın göstərişlərini bərpa etmək istiqamətində təyin etməliyik... Bütün qanunlarımız, meyarlarımız forma

və məzmunca islami olmalı, hər gün daha da islamlaşmalıdır.”

İmam Xameneinin nəzərinə, böyük qeyb dövründə cəmiyyətə rəhbərlik məsuliyyəti vəliyyi-fəqihin üzərindədir.

Vəliyyi-fəqih hökuməti

Cənab Rəhbər 1980-ci il, iyunun 27-dəki çıxışında buyurub: “Bütün imkanların işə düşməsi, eyni istiqamətdə hərəkəti, hamının cəmiyyətin islahına çalışması üçün monolit bir qüdrətə ehtiyac var. Təbii ki, belə bir qüdrətin, insanın xüsusiyyətləri var:

1. Ağah olmalıdır;
2. Qətiyyətli olmalıdır;
3. Fərqli baxışı olmalıdır;
4. Allah yolunda heç nədən qorxmamalıdır;
5. Lazım gəlsə, özünü fəda etməli, qurban verməlidir.”

Biz belə bir insana İmam deyirik!

İmam Allah tərəfindən cəmiyyətə rəhbər, hakim təyin edilmiş şəxsdir. Bəzən Allah imamı ad və ünvanı ilə tanıtdırır. Bəzən isə təkə ünvan göstərilir. İmamın yerinə təyin olunan fəqih adı ilə tanıtdırılmamış imamdır. Göstərilən ünvanla təyin edilən kəs imam olur.”

İmam Xamenei 1988-ci il, fevralın 6-dakı söhbətində buyurur: “Allaha məxsus olan və

peyğəmbərə ötürülən hakimiyyət hazırki dövrdə ədalət həddində pak və təqvalı olan, günah və zülmə yol verməyən, Allahın düşmənlərinə meyl göstərməyən, Allahın əmrinə tabe olan, azğın nəfsinə qarşı çıxan, nəfsinə nəzarət edən insana verilir.”

Bu şəkildə vilayət Allahın, peyğəmbərin və imamların vilayətinin davamıdır. İmam Xamenei 1982-ci il, aprelin 27-dəki söhbətində buyurub: “Allahın vilayəti ilə imamın vilayəti dedikdə, ayrı-ayrılıqda iki vilayət nəzərdə tutulmur. Peyğəmbərin vilayəti də imamın vilayətindən ayrı olmur. Bu vilayətlər eynidir. Vilayət bağlılıq, iki şey arasında əlaqədir. Bu iki şey bir-birindən asanlıqla ayrılmaz. Bu bağlılıq düşüncə, ruh, əməl bağlılığıdır. Bu üç qolda bizimlə Allah, peyğəmbər, imam arasında əlaqə yaransa, vilayət bərqərar olub.”

Bizimlə vəliyyə-fəqih arasında yaranan əlaqə də vilayətin yaranmasıdır. Vilayəti-fəqih Allah övliyalarının vilayətinin davamıdır. Bunun isbatı üçün nəqli dəlilə (Quran və hədisdən dəlilə) ehtiyac qalmır, əqli dəlil bəs edir.

İnqilabın həkim və ilahi rəhbəri 1983-cü il, aprelin 30-dakı söhbətində buyurur: “Vilayəti-fəqihin, yəni İslam cəmiyyətinin fəqihin hakimiyyətinə ehtiyaclı olmasının isbatında nəqli dəlilə lüzum yoxdur. Qeyd edək ki, vilayəti-fəqihin isbatı üçün nəqli dəlillər də, Quran və hədis dəlilləri də mövcuddur. Yəni din alimlərinin hakimiyyəti Quran və hədislərdə təsdiqlənir. Amma nəqli dəlillər və din alimləri olmasaydı da, əqli dəlillər kifayət edirdi. Qarşı tərəf

Quran və hədisə, ilahi hökmlərə, dini hakimiyyətə sayğısız bir insan olsa, nəqli dəlillər göstərmək mənasızdır. Bu şəraitdə məhz əqli, məntiqi dəlillərə ehtiyac yaranır. Eləcə də, ilahi hökmlərin icrasına etiqadlı insanın nəqli dəlillərə ehtiyacı yoxdur. O, İslam qanunlarının cəmiyyətə hakim olmasını Allaha etiqad şərti kimi görür. Əgər cəmiyyət İslam qanunları ilə idarə olunmalıdırsa, idarə edən şəxs bu qanunları bilməlidir. Vəliyyi-fəqihin İslam cəmiyyətinin əsas qurumlarına nəzarət etməsi əsas qanunda nəzərdə tutulmuş zərurətdir və bunun sübutuna ehtiyac yoxdur. Vilayəti-fəqih, təqvalı din aliminin İslam cəmiyyətinə rəhbərliyini rədd etmək üçün sübut axtaranlara təəccüblənməmək olmur. İlahi dəyərlərə bağlı olmayanlar əxlaqsız və etiqadsız insanın, bir artist, rəqqasın cəmiyyətə rəhbərliyinə qarşı çıxmır. Amma ilahi dəyərlərə bağlı olan, tövhid, nübüvvət, şəriəti qəbul edən insan yalnız dini bilən şəxsin hakimiyyətini məqbul sayı bilər. İslam cəmiyyətinə yalnız günahdan uzaq, bilərəkdən səhv etməyən, zülmə yol verməyən, özü üçün nəsə istəməyən, insanlara ürək yandıran, ilahi əxlaqa sahib, dinin mənafeyini şəxsi və qrup mənafeələrindən üstün tutan biri hakim ola bilər.

Belə bir cəmiyyətdə xalqın prezidentə verdiyi səs vəliyyi-fəqihin təsdiqi ilə həyata keçir. Vəliyyi-fəqih təsdiqləməsə, kimsə prezident ola bilməz. O, prezidentliyə namizəd irəli sürmür, sadəcə seçilmiş namizədin səlahiyyətini təsdiqləyir. Ədalətli vəliyyi-fəqih ölkənin icra mexanizmində ən ali rütbədədir.

Nəzarət şurası, ordu və digər əsas qurumlarda nümayəndəsi olan vəliyyi-fəqih işə tam nəzarət edir. Məhkəmə və ədliyyə qurumlarına rəhbər təyin edən vəliyyi-fəqih bütün sahələrdə fəaldır. İslam cəmiyyətində İslam meyarları ilə Allah tərəfindən hakim təyin edilmiş vəliyyi-fəqih qanunverici, icraedici orqanların, ədliyyə qurumlarının işində iştirak edir. Əlbəttə ki, vəliyyi-fəqihin səlahiyyətləri bundan da genişdir.

Cənab Rəhbər 1988-ci il, fevralın 6-dakı çıxışında buyurur: “Vilayəti-fəqih dindən xəbərdar, ədalətli hökumətdir. Vəliyyi-fəqih Quran və İslam hökmlərindən tam məlumatlı olmalıdır. Onun fəqihlik qüdrəti olmalı, İslamı bilib ilahi hökmləri müəyyənləşdirməyi bacarmalıdır. Quran və sünnəni bilən vəliyyi-fəqih şəriət hökmlərini müəyyənləşdirir, sübuta yetirir. Fəqih və ədalətli vəliyyi-fəqih həm də agah, tədbirli olmalıdır. Bu da əqli və zəruri şərtidir. Müdiriyyət təcrübəsi olmayan bir insan hakim ola bilməz. Demək, fəqihlik, ədalət, məharət (ləyaqət) vəliyyi-fəqih üçün nəzərdə tutulmuş üç əsas şərtidir. Məharət öz zehni və əməli olmaqla iki növə bölünür. Bacarıq olan zaman vəliyyi-fəqih Allah və peyğəmbərə aid olan vilayəti öhdəsinə götürür.”

Meydanda müvəffəq, sabitqədəm olmaq istəyən ümmət vilayətlə əlaqələrini gücləndirməlidir.

Vəliyyi-fəqih də imam kimi insanlar üzərində ixtiyar sahibidir. Allah onu ünvanı ilə tanıtdırıb. İmam Xamenei 1974-cü il, oktyabrın 14-dəki söhbətində deyir: “Həqiqi imamın canişini olan fəqih özü

imamdır. Amma adı yox, ünvanı ilə tanıtıdırılmışdır. Ünvanı uyğun gələn şəxs imam olur.”

Zəruri xüsusiyyət və ünvana malik olan imam üç vəzifə daşıyır:

1. Məktəbin əyani nümunəsi olmalıdır – mənəvi baxımdan, düşüncə baxımından, elmi baxımdan, əxlaq və insanlarla rəftar baxımından, təlaş və mücahidə baxımından;

2. Zaman boyu tövhid ideologiyası, İslam təfəkkürünü hifz etməlidir. İslamı düzgün, dəqiq anlamaq istəyən xalqa sütun, düşüncə müəllimi olmalıdır.

3. İslam cəmiyyəti yaratmaq və bu cəmiyyəti yaşatmaq üçün təlaş göstərməlidir.

e) İslamşünaslıq

İmam Xamenei İslamşünaslıq mövzusunun nəzmlə araşdırır və həqiqi İslamı dünyaya belə tanıtdırır:

1. Mənəviyyat, ədalət və ağıl həqiqi İslamın üç göstəricisidir;

2. Həqiqi İslamın başqa bir göstəricisi onun xalqın mənafeyinə, taleyinə möhkəm bağlı olmasıdır;

3. Həqiqi İslam Allah qarşısında təslimçilik, həqiqi bəndəlik və Ondan qeyrisinə bəndəliyin tərk edilməsidir;

4. Həqiqi İslam dünya və axirət səadətinə çatmaq üçün bütün fərdi və ictimai ehtiyacları əhatə edir;

5. İslam Peyğəmbərinin bəsəti inqilabi bir hərəkətin başlanğıcı idi. Bu hərəkət Mədinədə İslam

quruluşu şəklində bərqərar oldu və İmam Həsən Müctəbanın (ə) dövründən həqiqi İslamın yayılması hərəkəti kimi davam etdi;

6. Ədalətli quruluşun yaranması həqiqi İslamın ən mühüm səmərələrindən, onun əməli olması göstəricilərindəndir;

7. İslam əqidələrinə etiqad insanların qəlbində Allaha ümid, Allahın yardımına güvənc hissi yaradır. İnsan bu ruhiyyə ilə zalımların sülh-sitəmi qarşısında dayanır, müqavimət göstərir;

8. Həqiqi İslam cəmiyyətin vahid orqanizm kimi həmahəngliyinin səbəbidir;

9. Çiçəklənmə, inkişaf, xoşbəxtliyə çatmağın yolu həqiqi İslam təlimlərinə möhkəm bağlanmaqdır.

Əgər İmam Xameneinin nəzərindən həqiqi İslamı dəqiq və geniş aydınlaşdırmaq istəsək, dinin üsulu (üsuliddin) və dinin hökmlərini (firuiddin) aydınlaşdırmalıyıq. Öncə Allah, peyğəmbər, on iki imam, qiyamət, cənnət və cəhənnəmdən danışmalıyıq. Firuiddin – dinin hökmləri namaz, oruc, xüms, zəkat, həcc, cihad, əmr bil-məruf və nəhy ən-il-munkər (yaxşıya əmr, pisdən çəkindirmək), təvəlla və təbərradır (Allahın dostu ilə dost, düşməni ilə düşmən olmaq), bu hökmlər aydınlaşdırılmalıdır. Vacib, haram, müstəhəb, məkruh, mübah hökmlər şərh edilməlidir. Quran və sünnə açıqlanmalıdır. İnsanın əxlaqı, mənəviyyatı, tərbiyəsi, imanı barədə söhbət aparılmalıdır. Amma bu kitabda geniş danışmaq imkanı yoxdur, həqiqi İslam haqqında xülasə söhbətlə kifayətlənirik.

Cənab Rəhbər İmam Xomeyni kimi həqiqi İslam ardındadır və 2010-cu il, 4 iyunda buyurub: “Həqiqi Məhəmməd İslamı zülmə qarşı çıxan İslamdır. Həqiqi İslam ədalət istəyən, mücahid, məhrumların tərəfdarı olan, əzilən insanları müdafiə edən İslamdır.”

Cənab Rəhbər həqiqi İslamı İmam Xomeyninin məqsədi sayır və İslam inqilabını İslamın dünyada təcəssümü kimi dəyərləndirir. İmam Xamenei 1990-cı il, mayın 31-dəki söhbətində buyurur: “İslam inqilabında kitab və sünnə İslamı xurafat və bidət İslamını, cihad və şəhadət İslamı əsarət və zillət İslamını, düşüncə İslamı cəhalət İslamını, dünya və axirət İslamı dünyapərəstlik və rahiblik İslamını, elm və mərifət İslamı guşənişinlik və qəflət İslamını, siyasət və bəsirət İslamı biganəlik və özbaşınalıq İslamını, qiyam və əməl İslamı halsızlıq və pərişanlıq İslamını, fərd və cəmiyyət İslamı dəbdəbə İslamını, qurtuluş İslamı əsarət İslamını, xülasə həqiqi Məhəmməd İslamı Amerika İslamını əvəz etdi.”

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1991-ci il, 16 iyunda həqiqi Məhəmməd İslamının hədəfləri barədə buyurub: “İslam dininin ali hədəfi fərdi və ictimai həyatda tövhidin gerçəkləşməsidir. Məqsəd Allah qarşısında səcdə qılan vahid ümmətin formalaşmasıdır. Bütün ibadətlər və vacib əməllər bu hədəfin gerçəkləşməsinə xidmət edir.”

Belə bir İslam İranda və bütün müsəlman ölkələrində İslamın məhvinə çalışanları hövsələdən çıxardı. Həqiqi İslamın vahid ümmət prinsipi zalım və azğın başçıları qorxudan əsas səbəbdir. Onlar İslam

inqilabının ilk günündən həqiqi İslam və İslam cümhuriyyətinə zərbə vurmaqdan çəkinməyiblər.

İmam Xamenei 1990-cı il, martın 1-dəki çıxışında buyurub: “Həqiqi İslamdan əbu-cəhlilər qorxmalıdır. Bir İslamdan əbu-cəhlilər, əbu-süfyanlar qorxmursa, o İslama şübhə etmək lazımdır. Bir İslama məhrumlar, məzlumlar ümid etmirsə, demək həqiqi İslam deyil. Məzlum təbəqənin arzularını gerçəkləşdirməyən dinin İslam olması şübhəlidir.”

Sekulyar din

İmam Xamenei 2015-ci il, martın 12-dəki söhbətində buyurub: “Sekulyar İslam sekulyar məsihilik kimidir. Belə dinin ictimai həyatda heç bir rolu yoxdur, məscid və kilsənin bir guşəsində həbs olunmuşdur. Bu gün sekulyar, guşənişin İslama dəvət edənlər var. Belə İslam insanları məscid və evlərdə bir guşədə ibadətə dəvət edir, insanların həyatı, problemlərinə biganədir.”

Amerika İslamı

Cənab Rəhbər 2010-cu il, iyunun 4-dəki çıxışında buyurub: “Amerika İslamı formal, zülmə biganə, məzlumların haqqının tanınmasına fərqsiz, zalımlara yardımçı, güclünün tərəfində olan, bütün haqsızlıqlarla keçinən İslamdır.”

Böyük Rəhbər 2014-cü il, iyunun 14-dəki söhbətində buyurur: “Amerika İslamı hegemonlarla,

sionizmlə keçinən, ABŞ-ın siyasətlərinə xidmət edən İslamdır.”

İnqilabın Böyük Rəhbəri 2009-cu il, sentyabrın 24-dəki çıxışında buyurur: “Amerika İslamı təkçə Amerika bəyənən İslam deyil. Həqiqi İslamdan kənar nə varsa belədir. Saray İslamı da belədir. Plüralizm İslamı, kapitalizm İslamı, sosializm İslamı, müxtəlif formalı və rəngli islamlar hamısı həqiqi İslama qarşıdır, hamısı bir növ Amerika İslamıdır.”

Cənab Rəhbər 2000-ci il, mayın 12-dəki söhbətində buyurur: “İslam insanların dünya və axirət səadətini təmin edəcək ictimai quruluş, müştərək həyat qurulmasıdır.”

Əbu-cəhlilər, əbu-süfyanlar belə bir İslamdan qorxur. Bu İslam məzlumların ölü istəklərinə həyat verir, siyasəti dinin ayrılmaz hissəsi sayır, hökumət yaratmaqla insanları ilahi hədəflərə çatdırır, mömin insandan siyasi təhlilçi yaradır, onu dünya imperializmi, azğın qüvvələrlə mübarizə çağırır.

Din və siyasət

Cənab Rəhbər 2001-ci il, 30 yanvardakı çıxışında buyurub: “Həqiqi Məhəmməd İslamı siyasəti dinin ayrılmaz hissəsi sayır və bütün müsəlmanları siyasi düşüncə və hərəkətə çağırır.”

İmam Xameneinin düşüncə nizamında İslam həyat məsələlərinin məcmuəsidir, siyasət və hökumət də bu məcmuəyə daxildir. Müsəlmanlar ilk gündən ağır

mübarizə ilə İslam hökumətinin, siyasi quruluşun yaradılmasına doğru hərəkət edib.

O böyük arif, həkim alim 2005-ci il iyunun 4-dəki söhbətində buyurur: “İslam dünyanı insanın kamilliyə çatması yolunda vasitə sayır. İslama görə dünya axirət üçün əkinəcəkdir. İnsanın həyatı, düşüncəsi, elmi, hüquqları, vəzifələri, məsuliyyətləri, siyasət, iqtisadiyyat, tərbiyə, ədalət həyat meydanlarıdır. Bu mənada dünya vəzifə, məsuliyyət, dinin missiyası meydanıdır. Din bu əzəmətli səhnədə insanın rəftarlarını istiqamətləndirmək, onu tərbiyələndirmək üçün gəlib. Bu prizmadan dünya dindən ayrı deyil. Dinin öz missiyasını yerinə yetirməsi üçün dünyadan başqa səhnə yoxdur.”

Cənab Rəhbər 1989-cu il, iyulun 5-dəki çıxışında buyurub: “Müasir dövrdə şirkin ən böyük nümunəsi dünyanın dindən, maddi həyatın ibadətdən, dinin siyasətdən ayrılmasıdır.”

Böyük Rəhbər 2009-cu il, sentyabrın 11-dəki çıxışında buyurub: “Siyasətdən ayrılan din əxalqdan, mənəviyyatdan uzaqlaşacaq. Dindən ayrılmış siyasətdə hər şey maddiyatla, mənfəətlə ölçüldüyündən əxlaq olmur.”

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1997-ci il, mayın 3-dəki söhbətində buyurur: “İnsan dinin siyasətdən ayrı olmadığına inanırsa, siyasəti öyrənməli, dərk etməli, siyasət meydanında fəal olmalıdır. Meydan dini hökmlərin bəyanı meydanı olduqda siyasi fəzanı dəyərləndirərək hökmləri bəyan etməlidir.”

Cənab Rəhbər 1999-cu il, fevralın 10-dakı söhbətində buyurur: “Böyük İmam siyasi İslam məktəbini təqdim etməklə düşmənlərin bir əsr yarım təxribatçı fəaliyyətlərinin üzərindən xətt çəkdi. Düşmən dinin siyasətdən ayrı olması fikrini təlqin etməklə İslamın kökünü baltalamaq istəyirdi. Onlar dini ictimai-siyasi həyatdan təcrid etməklə onun yalnız ibadətdən ibarət olması fikrini yaradırdılar. Dini dünya siyasətindən kənarlaşdırmaqla müsəlman ölkələrini quldurların, qarətçilərin siyasi və hərbi təcavüzünə hədəfə çevirirdilər.”

f) Cahanşünaslıq

Cahanşünaslıq mücərrəd aləm, mələklər aləmi, kainat və axirət aləmi daxil olmaqla bütün varlıq aləmini tanımaqdır.

İctimai münasibətlər, qanunların tənziimi, insanın özü ilə, Allahla, cəmiyyətlə, təbiətlə rabitələrinin necəliyi cahanşünaslığın mövzularıdır.

İmam Xameneinin düşüncə sistemində aləmdəki bütün hadisələr fəvqəl-qüdrətin yaratdığı və ona tabe olan hadisələrdir. Bu fəvqəl-qüdrət Allahdır. Zərrədən fələyə qədər, tanınan və tanınmayan hər şey Onun ixtiyarındadır. Aləmdəki bütün mövcudlar Ona tabedir. Allahdır yaranan və davam etdirən.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabının 185-ci səhifəsində oxuyuruq: “Varlıq aləmi müstəqil olmayan bir həqiqətdir. O öz-özünə yaranmayıb, qüdrətli bir varlığın məxluqudur. O

qüdrətli əl zərrədə qovğa qoparıb. Kəşf olunmuş göy cisimlərindən milyard dəfə artığını yaradıb.”

Bütün varlıq aləmi, onda olanlar məqsədlə yaradılıb. Aləm boş yerə xəlf olunmayıb.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabının 91-ci səhifəsində oxuyuruq: “Allaha etiqadı olan insan deyir ki, Pərvərdigara, Sən səmanı və yeri, heç bir varlığı boş yerə yaratmamısan. Sən mənasız iş görməzsən. Demək, mənim məsuliyyətim var, qarşımda yol mövcuddur. Demək, mən bu heyvətamiz sistemdə vəzifəsi olan bir zərrəyəm. Əgər öz vəzifəmi Sən istədiyin kimi dəqiq yerinə yetirməsəm, bütün sistemə zərbə vururam. Sən paksan, məni od əzabından qoru! Cəhənnəm əzabı bir gerçək olmaqla yanaşı, Yaradanın qəzəb və intiqamının simvoludur.”

g) Cəmiyyətşünaslıq

Cəmiyyətşünaslıq ictimai elmlərdəndir, cəmiyyəti öyrənir. Danışiq, rəftar, adət-ənənə, qanunlarla birlərinə bağlanmış və birlikdə yaşayan insanlar cəmiyyəti təşkil edir.

Quran ayələrindən məlum olur ki, ictimailik insanın xilqətində mövcuddur. İmam Xameneinin nəzərinə, Allahşünaslıq, insanşünaslıq, vilayətşünaslıq, islamşünaslıq və cahanşünaslıqdan sonra növbə İslam tələblərinə cavab verən cəmiyyətə çatır.

İmam Xamenei insanın tərbiyəsi və cəmiyyət qurulmasını İslamın böyük hədəflərindən sayır. Onun nəzərinə, peyğəmbərlərin ümumi missiyalarından biri cəmiyyətin sağlamlaşdırılması olub.

Cənab Rəhbər 1992-ci il, 20 iyunda bir çıxışında buyurur: “İslam etiqadına əsasən, peyğəmbərlər ilahi dəyərlər əsasında cəmiyyət qurmaq üçün gəlib. Əslində məqsəd insanların həyatını dəyişmək olub. Bu istiqamət Allahın yer üzündəki qüdrət, hakimiyyət, vilayət daşıyıcısı olan peyğəmbərlərin fəaliyyətində əsas istiqamət idi.”

Cəmiyyət peyğəmbər, imam, vəlinin baxışları əsasında qurulanda dini prinsiplər və dini maarif onun əsas istiqaməti olur. İnsanlar axirətə inanır, ilahi hədəflər izləyir, cəmiyyət İslam cəmiyyəti olur.

“Quranda İslam düşüncəsinin ümumi planı” kitabının 11-ci səhifəsində “Vilayət” paraqrafında oxuyuruq: “İslam cəmiyyəti Allahın hakim olduğu cəmiyyətdir. Belə bir cəmiyyətin qanunları ilahi qanunlardır. Bu cəmiyyətdə ilahi ölçülər gözlənilir, qanunu pozana cəza var, təyinatlar ilahi meyarlar əsasında. Cəmiyyəti konus şəklində təsəvvür etsək, bir qrup cəmiyyətşünasın düşündüyü kimi bu konusun təpə nöqtəsində Allah dayanır. Bütün cəmiyyət bu nöqtədən aşağıdadır. Təşkilatı din yaradır, sülh və müharibə qanunlarını din tənzimləyir, iqtisadiyyatı, hakimiyyəti, hüququ, bir sözlə hər şeyi təyin edən dindir. Qanunları icra edən, qanunların arxasında dayanan da dindir. İslam cəmiyyəti budur!”

İnqilab Rəhbəri, İslam inqilabının mütəfəkkirinin düşüncə sistemində İslam cəmiyyətinin xüsusiyyətləri var:

1. Tövhid baxışına əsaslanır;
2. İmamətmehvərdir;
3. Hidayətmehvərdir;
4. Ədalətmehvərdir;
5. Mədəniyyətmehvərdir;
6. Mənəviyyətçidir;
7. Əxlaqmehvərdir;
8. Cihad və mübarizə etiqadları var;
9. Xalqmehvərdir;
10. Təkamülçüdür;
11. İxtisasçıdır;
12. Qanunmehvərdir;
13. Ədalətlə idarə olunur;
14. Düşüncə və əməli birdir.

Belə bir cəmiyyət qurmaq üçün mühüm strategiya İslam hökumətinin qurulmasıdır. İmam Xamenei 2009-cu il, aprelin 26-dakı söhbətində buyurur: “İslam nizamının, quruluşunun əsasını Allah-Taalaya itaət təşkil edir. Allaha itaətin mərtəbələri, mərhələləri var. İtaət bəzən ünvanlıdır. Bəzən Allah buyurur ki, filan işi gör. Məsələn namaz qıl və ya sədəqə ver. Bu bir növ itaətdir. Xətti, istiqamətli itaət daha mühümdür. Bu növdə Allah üsul təyin edir. Bu planlı itaətdir, cəmiyyətin toplum şəkildə itaəti ilə hasil olur. Fərdin itaəti bu növ itaətdə təsirsizdir. Cəmiyyət

toplum şəkildə addım atmalıdır ki, Allahın planı həyata keçsin. Məsələn, müsəlmanlar Məkkədə əməlləri yerinə yetirsələr də Məkkədəki cəmiyyət İslam hökuməti qurulmuş Mədinədəki cəmiyyətdən fərqlənirdi. Hökumət təşkili fərdi hərəkətin fəvqündədir və lazımlı hərəkətdir. Əgər bu plan həyata keçsə, həyat dəyişər, yaxşılaşar, insanlar xoşbəxt yaşayar. Bu zaman itaətin bərəkət və təsiri həyata da aid olur.”

Dəyər sistemi

İslamın dəyər sistemi müxtəlif sahələr üzrə İslam dəyərlərinin nizamlı məcmuəsidir.

Bu sistemdə əxlaq, tərbiyə, mənəviyyat, ibadət məfhumlarından danışılır. Bu məfhumlar İmam Xameneinin düşüncə məcmuəsinin mühüm hissələrindən biridir. Həmin məfhumlar baxış sistemlərinə, ictimai sistemlərə təsirlidir.

a) Əxlaq

İmam Xamenei 2014-cü ildəki söhbətində buyurur: “Əxlaq təmkin, səbr, müqavimət, sədaqət, şücaət, fədakarlıq, paklıqdır.”

Cənab Rəhbər 2013-cü il, 27 noyabrda çıxışında buyurur: “Hər bir insanın əxlaqı onun dindarlıq ruhiyyəsidir. Gözəl əxlaq budur ki, insan səbirli, mətin, insafli, xeyirxah, çalışqan, yaradıcı, öncül olsun, tənbellik etməsin. Bütün bunlar İslam əxlaqındandır.”

Cənab Rəhbər 2009-cu il, 20 iyulda söhbətində buyurur: “Əxlaq lətif bir havadır. Cəmiyyətdə belə bir hava olsa, insanlar bu hava ilə nəfəs alıb sağlam həyat

sürər. Əxlaq olmayanda, azğın nəfslər, cəhalətlər, danyapərəstliklər, kin-küdurətlər, paxıllıqlar, bədbinliklər meydanı tutanda yaşamaq çətin olur. Belə havada insan rahat nəfəs ala bilmir. Buna görə də Qurani-Kərimdə əxlaq tərbiyəsindən ibarət olan təzkiyə - nəfsin paklandırılması öndə gəlir.”

Dərdlərdən agah o böyük həkim 2006-cı il, 26 martdakı çıxışında buyurur: “Fərd və cəmiyyəti ali müqavimətə nail edən gözəl əxlaqdır. Fərdlərin rəftarı gözəl olmasa, cəmiyyət besətin ali hədəflərinə çata bilməz. Gözəl əxlaq təkcə insanlarla xoş rəftar etmək deyil, gözəl sifətlərə sahib olmaq, bu sifətlərin əməldə inikas etməsidir.”

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 2009-cu il, aprelin 22-dəki söhbətində buyurur: “Əgər biz iqtisadi baxımdan ən yüksək mərtəbəyə çıtsaq, bugünkü siyasi iqtidarımızı bir neçə dəfə artırısaq, amma xalqımız İslam əxlaqına yiyələnməsə, aramızda güzəşt, səbr, təmkin, nikbinlik olmasa, əsas iş yerdə qalacaq. Əsas iş gözəl əxlaqdır! Sadalananlar gözəl əxlaqın müqəddimələridir İslam hökuməti tərbiyə fəzası yaratmaq üçündür. İnsanlar bu hökumət sayəsində tərbiyələnməli, ilahi əxlaqa sahib olmalı, Allaha yaxınlaşmalıdırlar.”

Əxlaq bütün mərifət nizamları və ictimai quruluşlarda dəyər və davranışın mühüm hissəsidir. İmam Xamenei öz düşüncə məcmuəsində əxlaq üzərində dayanır, bildirir ki, cəmiyyət və fərd yalnız əxlaq sayəsində müsbət sifətlərə sahib olar; bunu əməldə nümayiş etdirə bilər. Əxlaqı fərdi, ictimai,

toplum baxımından araşdıran Böyük Rəhbər 2009-cu il, sentyabrın 20-dəki söhbətində buyurur: “Əxlaq əməldən də əhəmiyyətlidir.”

İslam İnqilabının Rəhbəri 1989-cu il, 18 oktyabrda çıxışında buyurur: “Bu gün İslam Cümhuriyyətinin ehtiyacıdır ki, öncə biz məsullar, sonra xalq dəqiq və nizamlı şəkildə əxlaqi hədəflər yolunda özümüzə dəyişiklik yaradaq.”

Böyük Rəhbər 2009-cu il, 22 sentyabrda çıxışında buyurur: “İslam Peyğəmbəri (s) əxlaqi dəyərlərin cəmiyyətə hakim olması, insanların canına-qanına hopması üçün yaşayış atmosferini dəyərlərlə sıx bağlamışdır.” Rəhbərin universitet tələbələrinə əxlaq ustadları ilə əlaqə yaratmaq barədə tövsiyələri də bu sıradandır.

Höccətül-islam vəl-müslimin Məhəmmədi İraqi 1989-cu il, 26 oktyabrda İslam əxlaqını SEPAH-da isar və müdafiə vəzifəsini mütənasib şəkildə inkişaf etdirmək istədi – bu da Rəhbərin düşüncə nizamı ilə bağlı idi. Çünki Cənab Rəhbər dini əxlaqın qorunmasında ruhanilərin mühüm rola malik olduğunu düşünür. Rəhbər ardıcıl şəkildə ruhaniləri nəfsin tərbiyəsinə çağırır. Hər dəfə fiqh üzrə dərsləri xaric sinfində dərslərin başlanğıcında insanları əxlaq məfhumları ilə tanış edir. Ruhanilər özünütərbiyə, nəfsi paklaşdırma yolu ilə cəmiyyətin əxlaqını islah etməlidir.

İmam Xamenei cəmiyyətin bütün təbəqələrinə, müxtəlif qruplara əxlaqi tövsiyələr verir. Rəhbərin bəzi göstərişlərini nəzərdən keçirəcəyik.

Təqva

İnsan bütün əməl və rəftarlarının Allahın razılığına, ilahi qanunlara uyğun olub-olmadığını düşünürsə və bu işdə ehtiyatlıdırsa, bu təqvadır. Təqva bu sayaq ehtiyat, diqqət, pəhriz halıdır.

İmam Xamenei 2005-ci il, 19 avqusdakı çıxışında buyurur: “Təqva özünü gözləmək, ehtiyatlı olmaqdır. İnsan həm əməllərinə, həm qəlbinə nəzarət edir. Dilini, gözünü, qulağını günahdan gözlədiyi kimi qəlbinə də nəzarət edir. Ehtiyatlıdır ki, alçaq heyvani xislətlər qəlbinə nüfuz etməsin, qəlbi nəfs istəklərinə meyillənməsin, insanı alçaldan görüntülərə cəzb olmasın, həsəd və paxılıqdan uzaq olsun, vəsvəşələrə yol verməsin. Çalışır ki, qəlbi ilahi zikr və Allah eşqi, övliyalara eşq, insanlara eşq məkanı olsun. Ağıl və düşüncədə təqvalı olsun ki, azdırıcı fikirlərdən qoruna bilsin, aqlını zəruri həyat problemlərinin həllində işə salsın. Demək, əməllərə, düşüncələrə, qəlbə diqqətli olmaq təqvadır.”

Cənab Rəhbər 2011-ci il, avqustun 31-dəki söhbətində buyurub: “Təqva Allahın doğru yolunda hərəkət üçün özünü gözləmək, özünə nəzarət etməkdir. Təqva elm və mərifətə, bəsirətə yiyələnmək, ehtiyatla hərəkət etməkdir.”

Böyük Rəhbər 2011-ci il, iyunun 27-dəki çıxışında bildirir: “Təqva odur ki, sözümüzə, işimizə, rəftarımıza, yolumuza diqqətli olaq.”

Cənab Rəhbər 2015-ci il, 23 iyndakı söhbətində buyurur: “Daimi diqqətdən ibarət olan təqva insanı

yolunu azmaqdan, yoldakı təhlükələrdən qoruyur. Təqva zireh kimidir, insanı zəhərli oxlardan hifz edir. Təqva təkcə mənəviyyat yox, həm də dünya həyatı üçün təhlükələrdən qorunmağa kömək edir.”

Böyük Rəhbər 1994-cü il, fevralın 18-dəki söhbətində buyurur: “Təqva odur ki, rəftarlarına diqqətli olub, Allah əmrlərinə qarşı getməyəsən. Təqvanın mənası budur. Bəzən insan nəzarətdən çıxıb günaha batır. Təqva odur ki, ehtiyatlı olub günaha yol verməyəsən, günahdan qaçmağa çalışasan. Bu, təqva ruhiyyəsidir.”

İslam İnqilabının böyük və arif rəhbəri 1990-cu il, 22 dekabrda söhbətində buyurur: “Təqva dünya və axirət xoşbəxtliyinin açarıdır. Növbənöv fərdi və ictimai çətinliklərdən əzab çəkən azgın bəşəriyyət təqvasızlıq, diqqətsizlik, şəhvətə əsarətin cavabını alır. İlahi təqvanı özünüə vacib edin. Xüsusilə ictimai məsuliyyəti, vəzifəsi olanların təqva azuqəsinə ehtiyacı böyükdür. Vallah, təqva yolunu tutsaq, dünyanın ən qüdrətli maddi gücləri getdiyimiz doğru yolda iynə ucu qədər maneə yarada bilməz.”

İmam Xameneinin düşüncə nizamında şəxələr var. Bu şəxələri nəzərdən keçiririk:

a) Fərdi təqva: hər şəxs özünü daim nəzarət (müraqibət) altında saxlasın;

b) Qrupda təqva: qruplar özlərinə nəzarət etsinlər, öz daxillərində rəftarlarına diqqətli olsunlar;

c) İctimai təqva: müxtəlif fəzalarda insanlarla rəftar insaf, Allah qorxusu, əmanətdarlıq, sədaqət əsasında olsun;

d) Milli təqva: hər millət özünü daxildən – imanını, mədəniyyətini gücləndirsin;

e) Siyasi təqva: siyasətdə olan insanlar sədaqətlə, ürək yanğısı ilə rəftar etsinlər;

f) İqtisadi təqva: hər insan həyatının davamı və öz mühitini abadlaşdırmaq üçün düzgün yol seçsin, qəsbdən, haramdan, başqalarının malına əl uzatmaqdan çəkinsin.

Böyük Rəhbər 1990-cı il, mayın 23-də bir çıxışında buyurub: “İqtisadi məsələlərdə, namus məsələlərində, şəxsi məsələlərdə, siyasi məsələlərdə, xüsusilə işdə təqvaya diqqətli olun.”

İmam Xameneinin düşüncə sistemində təqvanın təsirləri təsdiqlənir. Bu barədə danışacağıq.

Təqvanın dünyəvi təsirləri və faydaları

1. Bir xalq və ya bir fərd təqvalı olarsa, dünya və axirət xeyirlərinə çatır. Allahın yolunu diqqətlə seçib, bu yolda diqqətlə hərəkət edən cəmiyyət dünya nemətlərindən də faydalanar, dünyası da abad olar. Allah dünya işlərində də ona elm və mərifət verir. Təqva yolunda olan cəmiyyətdə sağlam, sevgi dolu, qarşılıqlı yardım edilən atmosfer var.¹

¹ 1990, 30 mart.

2. Təqvanın təsirlərindən biri budur ki, Allah-Taala işlərimizə bərəkət verir.¹

3. Bir xalq saleh iş görsə və bu iş imanla, təqva ilə yanaşı olsa, bu xalqın rifahı, nüfuzu, azadlığı təmin olar.²

4. Təqva həyata tərəvət verir. Təqvasızlıq insanı qəflətə uğradır. Qəflət də öz növbəsində insanı yerə vurur.³

5. Təqvası olan şəxs, qrup, cəmiyyət heç vaxt doğru yola hidayət və ilahi qurtuluşdan məhrum olmur.⁴

6. Cəmiyyət təqvalı yaşamağa müvəffəq olsa, onların həyatı müasir və keçmiş dövrdəki xalqların həyatından üstün olacaq.⁵

7. Xalqımızın təqvası təqvalı şəxslərin keyfiyyət və kəmiyyəti baxımından yüksəldikcə qələbə və uğurlarımız da sürətlənəcək.⁶

8. Təqvanız sizin müraciətlərinizi məzlum xlaqlar üçün şirin edəcək.⁷

9. Bu ölkə və bu xalqın təqvalı hərəkətinə dünyanı heyrətə gətirən rəvnəq veriləcək.⁸

¹ 1997, 17 sentyabr.

² 1997, 17 sentyabr.

³ 1997, 17 sentyabr.

⁴ 2004, 13 fevral.

⁵ 1999, 30 avqust.

⁶ 1991, 8 fevral.

⁷ 1991, 8 fevral.

⁸ 1990, 23 may.

10. İman və təqva təbii yolları da açır, təbii problemləri də aradan qaldırır. Dünya ilə bağlı çətinliklər aradan qalxır, düşünlər açılır.¹

11. Təqva səbəb olur ki, bütün dalanlardan, xüsusi ilə ictimai dalanlardan xilas yolu tapasız.²

12. Təqvalı olsaq, işlərimiz yoluna düşəcək. Hər işdə önə çıxma biləcək fəsadlardan uzaq qalacaq, arzulanan nəticəyə çatacağıq. Təqva səbəb olacaq ki, həm düzgün anlayaq, həm də düzgün addım ataq.³

13. İslam ümməti təqvalı olsaydı, çətin yollardan asanlıqla ötüb keçərdi. İnsan çətinliklər qarşısında yox, çətinliklər insanın qarşısında diz çökərdi.⁴

14. Allah-Taala təqvalı xalqa hər zaman yardım göstərəcək.⁵

Təqvanın axirət təsirləri və faydaları

1. İnsan özündə təqva ruhiyyəsi yarada bilsə, nəticədə ilahi imtahanlardan sağ-salamat keçər.⁶

2. Allah-Taala təqvaya görə qəlb, həyat, yolda nur qərar verir, insan bu nurun hesabına hərəkət edir.⁷

3. Təqva və müraqibət insanın qəlbini doğru yola yönəldir, imanı daha da dərinləşdirir.⁸

¹ 1999, 24 avqust.

² 1999, 25 dekabr.

³ 2004, 1 noyabr.

⁴ 2005, 19 avqust.

⁵ 2011, 4 fevral.

⁶ 1994, 18 fevral.

⁷ 1990, 30 mart.

⁸ 1999, 26 iyul.

4. Əgər təqva yolunu seçsəniz, Allah sizə hidayət, nur, qurtuluş, ruzi əta edəcək.¹

5. Ölümdən sonra üçün insanın azuqəsi təqvadır.²

6. Təqva bütün yaxşılıqların anasıdır. Dünya və axirət təqva kölgəsindədir.³

7. Təqva bizi ali mənzilə çatdırma biləcək minikdir. Allah elm, hidayət, ilahi rəhməti insana təqvasına görə əta edir.⁴

Günahdan uzaqlaşmaq

Allaha yaxınlaşmaq üçün əsas məsələ günahların tərk olunmasıdır. Müstəhəb əməllər, təvəssül, dua sonrakı işdir. Ən əsası insanın günah və pis işə yox deməsidir.

İmam Xamenei 1990-cu il, aprelin 27-də bir söhbətində buyurub: “Günah imkan vermir ki, insan özünü Allahın məğfirət, əfv dəryasının sahilinə çatdırma. Günah bizdə dua ruhiyyəsi, Allaha diqqətə mane olur. Günah insanın dəyişməsinə, tərbiyələnməsinə, çalışıb günahdan uzaqlaşmasına yol vermir.”

Cənab Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Günah bizdən uzaqlaşdığı zaman ərşdə pərvaz etməyimiz mümkün olur. Günahdan uzaq insan

¹ 2002, 26 mart.

² 1999, 8 yanvar.

³ 2005, 19 avqust.

⁴ 2004, 14 noyabr.

mənəvi və ilahi səfərə çıxa bilir, onun üçün nəzərdə tutulmuş pərvaza nail olur.”

Əgər günahı tərk etməsək, insanlıq zirvəsindən aşacaq, heyvan, cansız əşya kimi olacağıq. Bu zaman insanın bir çox meydanlarda hərəkəti nəticəsiz qalır.

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1997-ci il, 17 yanvardakı çıxışında buyurur: “İnsanın günahlarının, xəta işlərinin, şəhvət və dünyapərəstliklərinin, həsəd və qəzəbinin ona iki mənfi təsiri var: Biri mənəvi təsirdir, insan ruhunda ruhanilikdən əsər-əlamət qalmır. Mənəviyyat zəifləyir, ilahi rəhmət qapısı insanın üzünə bağlanır. İkinci təsir budur ki, həyat, yaşamaq uğrunda mübarizə aparmaq, müqavimət göstərmək lazım gələndə günahlar yük olur, insanı süstləşdirir. Əgər başqa bir amil zəifliyi aradan qaldırmasa insan süqut edir.”

İmam Xamenei 2016-cı il, iyunun 14-dəki söhbətində buyurur: “Günahın təsirlərindən biri budur ki, günahkar insan həssas bir məqamda bədrəyir. Ali-İmran surəsinin 155-ci ayəsində oxuyuruq: Ühüd müharibəsində iki qoşun qarşılaşdığı gün şeytan aranızdakı üz döndərənləri qazandıqları bəzi günahlara görə səhv etməyə vadar etdi.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا

Bu bir mərhələdir. Yol verdiyimiz günah səbəb olur ki, həssas bir nöqtədə tab gətirə, müqavimət göstərə bilmirik. Bundan da yuxarı, bundan da pis

mərhələ odur ki, günah bizi nifaqa sövq edir. Qəlbimizdə bir şey olur, dilimizdə başqa bir şey. Tövbə surəsinin 77-ci ayəsində oxuyuruq: Verdikləri vədə xilaf çıxdıqlarına görə Allah da onların ürəyinə qarşılaşacaqları günə qədər nifaq saldı.

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ

Rum surəsinin 10-ci ayəsində buyurulduğu kimi, bundan pis odur ki, günah və xətanın təsiri altında insan Allahın ayələrini yalan sayır, onları məsxərəyə qoyur.

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّوْأَىٰ ۚ إِنَّ كَذِبُوهَا بَيِّنَاتٍ ۖ وَاللَّهُ وَكَانُوا بِهَا
يَسْتَهْزِئُونَ

Cənab Rəhbər 2011-ci il, iyunun 13-dəki söhbətində buyurur: “Günah səbəb olur ki, insan və cindən olan düşmənlərimiz qarşısında müqavimət göstərə bilmirik. Pis bir əməl meydana zəifliyimizə səbəb olur, hətta etiqadlarımız dəyişir.”¹

¹ Bax: “Ali-İmran” surəsi, ayə 155, “Rum” surəsi, ayə 10.

Tövbə

Günah və nifaqdan qurtuluş, etiqadların möhkəmlənməsi, iç və çöl düşmənlərinə müqavimət, kamilləşmək üçün tövbə yolu qoyulub.

İmam Xamenei 1988-ci il, mayın 13-dəki söhbətində buyurur: “Bizdən istənilib ki, günahlarımıza görə tövbə edək. Günaha yol verməyən insan yoxdur. Əlbəttə ki, bizim günlərimiz övliyaların, Allaha yaxın insanların günahlarından fərqlənir. Əmirəlmöminin (ə) də istiğfar, tövbə edirdi. Amma onun istiğfarı bizim istiğfarımızdan deyildi, həzrət başqa səbəblərlə istiğfar edirdi. Biz insanlar şəxsi və ictimai həyatımızda günaha, xətaya yol verdiyimiz, Allaha qarşı çıxdığımız üçün istiğfar etməliyik.”

Cənab Rəhbər buyurur: “İstiğfar tövbəyə səbəb olur. Tövbə təkcə bağışlanma istəyi deyil, həm də səhv yoldan qayıdışdır.”

Həkim arif Rəhbər 1988-ci il, mayın 13-dəki söhbətində buyurur: “Tövbə azğın, səhv yoldan qayıdış, səhv fikirdən daşınmaqdır. İnsan tövbə edib Allaha üz tutur, Allaha doğru qayıdır. Tövbə və yalvarışda bir məna da var. Biz səhv etdiyimizi

deyiriksə, demək hansı nöqtədə xəyata yol verdiyimizi təyin etmişik. Bu çox mühümdür. Biz hərəkət zamanı adətən səhvlərimizdən, xətalarımızdan, günahlarımızdan xəbərsiz qalırıq. Öz işlərimizdəki nöqsanları görə bilmirik. Bu “öz”, bu “mən” həm fərdir, həm də ictimai. Mənsub olduğumuz qrupun, partiyanın, xalqın eyblərini görmək çətinləşir. Buna görə də başqaları bu eybləri nəzərimizə çatdırmalıdır. Əgər eybləri özümüz görüb aradan qaldırısaq, başqalarına ehtiyac qalmır. Tövbə və yalvarışda ilk addım eybləri görməkdir. Düşünməliyik ki, xətamız, günahımız nədir və özümüzdən başlayıb cəmiyyətə keçə bilərik. Adi insanlar belədir, günah və xətalı çoxdur. Allah övliyalarının, saleh bəndələrin də tövbəyə, yalvarışa ehtiyacı var. Onlar da tövbə etməli, bağışlanma diləməlidir.”

İmam Xamenei 2005-ci il, 30 oktyabrda çıxışında buyurub: “Bu qayıdış həm imana, həm əməl və rəftara aiddir.”

Cənab Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Üç növ günahdan istiğfar etmək lazımdır:

1. Fərdin yol verdiyi və təsirləri fərdə aid olan günahlar – adi fərdin adi günahları;
2. Fərdin yol verdiyi və təsirləri xalqa aid olan günahlar – zülm, qəsb, xalqın haqlarını tapdamaq;
3. Millətin toplum halında günahı – xalqın zülm qarşısında susması.”

Böyük Rəhbər həmin söhbətində məsullar, vəzifəli şəxslər üçün beş günah sadalayır, bu günahlara görə tövbə edilməlidir:

1. İxtilaflara, qarşıdurmalara görə tövbə etməliyik;
2. Xüdpəsəndlik, eqoistlikdən tövbə etməliyik – Allahın razılığını düşünməliyik;
3. Xalqdan xəbərsizlik, qəflətdən tövbə etməli, xalqa xidmət etməliyik;
4. Milli iqtidarın əsaslarından, milli iqtidarı gücləndirən amillərdən xəbərsizlikdən tövbə etməliyik;
5. Düşmən və düşmənin fitnəkarlıqlarından qəflətdən tövbə etməliyik.

İmam Xamenei 1997-ci il, yanvarın 17-dəki çıxışında buyurur: “Allah-Taala bəndələrinin üzünə tövbə qapısı açıb ki, günah yükündən qurtulub kamilləşmə yolunu gedə bilsinlər. Çünki günah bizləri insanlıq zirvəsindən endirir, süquta uğradır.”

Zöhd

Zöhd, zahidlik o demək deyil ki, insan dünyadan birdəfəlik üz çevirə. Zöhd dünyaya aldanmamaq, əsir olmamaqdır.

İmam Xamenei 2010-cu il, 24 oktyabrda ki söhbətində buyurub: “Zöhd rəğbətsizlik, həris olmamaq, dünya və dünya bərbəzeyinə əsir olmamaqdır. Dünyaya sarılmayaq, qul olmayaq.

İnsanın dünya həyatından ən böyük qazancı elə budur. Dünyaya qul olmayan, dünya bərbəzəyi dalınca qaçmayan insan özü də rahatdır.”

Cənab Rəhbər həmin söhbətində buyurur: “Zöhdə zidd olan təkə pul, mal, bərbəzək deyil. Şan-şəhrət, ad, vəzifə, diqqət mərkəzində olmaq istəyi də bu sıradandır.”

Dünya üçün çalışmaq, işləmək, oxumaq zahidin kənara qoymalı olduğu işlərdir.

Cənab Rəhbər 1996-cı il, 25 noyabrda ki söhbətində buyurur: “Nəhcül-Bəlağə”də ən qabarıq nöqtə zöhdür. Əmirəlmöminin (ə) o zaman cəmiyyətin əsas xəstəliklərinin dərmanı kimi zöhddən danışdı. Mən çox demişəm, biz də bu gün zöhd ayələrini oxumalıyıq.”

Böyük Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Gözəlliklərə, lyuksa, həzzə, hər gün artan dəbdəbəyə əli çatan, bütün bunlardan bəhrələnmək imkanı olanlar Əmirəlmömininin (ə) zöhd haqqında xütbələrini diqqət mərkəzində saxlasınlar. Əlbəttə, bu müraciət məsul, vəzifəli şəxslər üçün daha ciddi və ağırdır.”

İmam Xamenei 2002-ci il, sentyabrın 15-də ki söhbətində buyurub: “Mən kimisə ələvi zahidliyə dəvət etmirəm, o zöhd bizim gücümüzdə deyil. Amma qənaətə daha çox sahib olmaq, daha çox həzz almaq ehtirasına yol verməməyə dəvət edirəm. Bundan ötrü nəfsə nəzarətə, müraqibətə ehtiyac var. Rahatlıq, rifah, maddi zənginləşmə meylləri insana tədricən təsir göstərir. İnsan necə əsarətə düşdüyünü hiss

etmir. Bir də ayılır ki, hərəkət və pərvaz edə bilmir, zəncirlənib dayanıb.”

b) Tərbiyə

Tərbiyə sistemi baxış nizamının növbəti fəsillərindəndir. Tərbiyə sisteminin ictimai quruluşlara mühüm təsiri var. Bu sistem tərbiyə ilə bağlı tənzimlənmiş məfhum və düşüncələrin məcmuəsidir. Tərbiyənin mahiyyətini aydınlaşdıran bu məfhum və düşüncələr arasında daxili bir bağlılıq var.

Tərbiyə İslamın əsas siyasətlərindən, İslam Peyğəmbərinin (s) bəşətinin fundamental hədəflərindəndir. Tərbiyə insanın zati, fitri istedadlarının kamillik yolunda çiçəklənmə amilidir.

Bəşət insanları əqli, əxlaqi, qanuni tərbiyəyə dəvət edir:

1. İmam Xameneinin düşüncə nizamında əqli tərbiyə öz (əqli) potensialını üzə çıxarıb təfəkkür və əməllərə hakim etmək, düşüncə məşəlini insanın əlinə verməkdir. İnsan bu məşəlin işığında yolu tanıyıb hərəkət edə bilər.

2. İkinci tərbiyə əxlaqi tərbiyədir. Bu tərbiyə sayəsində xalq arasında əxlaqi kəramətlər, fəzilətlər ərsəyə gəlir. İnqilabın Böyük Rəhbəri 2009-cu il, 20 iyuldakı çıxışında buyurub: “Əxlaq elə bir lətif havadır ki, cəmiyyətdə yaransa, insanlar bu havadan nəfəs almaqla sağlam həyat yaşayarlarsa.”

3. Əxlaqi tərbiyədən sonra qanuni tərbiyə, inzibatdan danışıqlıdır. İslam Peyğəmbəri (s) bütün İslam hökmlərinin ilk daşıyıcısıdır. Peyğəmbərin əxlaqı, rəftarı, həyatı Quranın təcəssümüdür. O nədənsə xəbərsiz deyildi ki, xəbərdarlıq edilə. Cəmiyyəti əməlləri ilə tərbiyə edir, bəsətin hədəflərini gerçəkləşdirirdi. İmam Xamenei 2002-ci il, iyulun 17-dəki söhbətində buyurur: “Görürsünüz ki, Quranda peyğəmbərlərin vəzifəsi paklama (təzkiyə) və tərbiyədir. Bəziləri “təmizləyən” sözünün “öyrədən” sözündən öndə gəlməsini əsas götürərək paklanmağın elm öyrənməkdən üstün olduğunu iddia edib. Beləcə, paklanma çox mühümdür. Paklanma elə tərbiyədir.”

Tərbiyə həm ruh, həm də cismi əhatə edir. İnsan ruhla cisimdən təşkil olduğundan onları birlikdə inkişaf etdirməlidir.

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri cismin inkişafı, bədən tərbiyəsini ruhun inkişafı, tərbiyəsi üçün müqəddimə sayır. Cənab Rəhbər 1987-ci il, 12 avqustdakı çıxışında buyurur: “Bədən tərbiyəsinin müqəddimə olması zaman baxımından deyil. Cismin və ruhun tərbiyəsi yanaşı aparılmalıdır.”

Tərbiyə proqramları elə tənzimlənməlidir ki, insanın bütün vücudunu əhatə etsin. Proqramlaşdırma, siyasətlərin tətbiqi, tərbiyənin mahiyyətinin müəyyənləşdirilməsi elə olmalıdır ki, prosesi keçən insanlar öz həyatlarında ruh və məniyyətin əhəmiyyətini dərk etsinlər, maddi təminatlarla vasitə kimi baxsınlar.

Bundan əlavə, etiraf etməliyik ki, insan daim tərbiyəyə ehtiyacıdır. Əlbəttə ki, yeniyetmə və gənclik dövrü tərbiyə üçün ən gözəl dövrüdür.

İmam Xamenei bu baxış əsasında 2001-ci il, mayın 12-də buyurur: “Gənc insanın mənəvi və zehni qidalanmaya daimi ehtiyacı var.”

Cənab Rəhbər 1991-ci il, 20 fevraldakı söhbətində buyurur: “Bütün qurumlar, bütün insanlar, xüsusi ilə alim və ruhanilər xalqın, xüsusilə gənclərin tərbiyəsi, qəlbə və əxlaqda inqilab üçün çalışmalıdır.”

c) Mənəviyyat

İslam mənəviyyatı nizamı insanın qeyri-maddi və səmavi mahiyyətini ayınladıran baxış sisteminin fəsilələrindəndir.

Mənəviyyat real aləmlə müqayisədə qeyb aləminə önəm vermək, fəvqəl-təbii aləmə etiqad, qeyb aləminə inamla formalaşır, daxili ehtiyaclara cavab verir.

İmam Xameneinin düşüncə sistemində mənəviyyatın əhatəsi genişdir, həyatın bütün sahələrinə aiddir. Bu mənəviyyat həyatın quruluşunu, axın istiqamətini dəyişir.

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1991-ci il, sentyabrın 18-də bir çıxışında buyurur: “Mənəviyyat Allahla raz-niyaz, qəlb rabitəsi, Allahı məqsəd seçmək, zahiri gözəlliklərə aldanmamaq, dünya bərbəzəyinə əsir olmamaqdır.”

Cənab Rəhbər mərifət və iman mənəviyyatın iki əsas sütunu sayır. O 1990-cı il, sentyabrın 20-dəki

çıxışında buyurur: “Mərifət imandan fərqlənir. Bəzi mərifətli insanların imanı doğru-düzgün deyil. Mərifətsiz iman da kafi deyil. Quranla tanış olmaq lazımdır. Quranın ilhamlarından, işarələrindən bəhrələnməliyik. Quranın mürəkkəb maarifini öyrənməliyik. Əlbəttə ki, bütün bunlar yalnız mərifətdir. Həqiqi iman və ixlas bu biliklər yox, başqa yerdən qaynaqlanır. Zikr və duanı yaddan çıxarmayın. Cəbhədə, ağır günlərdə yerinə yetirdiyiniz gecə namazlarını yaddan çıxarmayın. O nafilə namazlarına diqqətli olun. Cəbhədə, ölümə üzbəüz dayanan zaman, əməliyyat gecəsi, ömrümüzün son gecəsi saydığınız gecə qəlbın iştirakı, xüsusi halla qıldığınız namazları qorumalı, gücləndirməlisiz.”

Mənəviyyatın kökləri insanın daxilində, qəlbində, vücudunun dərinliklərindədir. Bu mənəviyyat təcrid olmuş, zülmə əylən, dünyapərəst, millətçi mənəviyyat deyil. Bizim nəzərimizdə mənəviyyat İslam prinsiplərinə uyğun mənəviyyatdır. Belə bir mənəviyyat vəzifənin düzgün təyin edilməsinə, onun düzgün yerinə yetirilməsinə səbəb olur. Mənəviyyat ehtiyacı insanın daxili, fitri ehtiyacıdır. Bu ehtiyac düzgün təmin olunmalıdır. İnsanın Allahla, özü ilə, cəmiyyətlə, dünya ilə münasibətləri düzgün qurulmalıdır.

d) İbadət

İbadət insanın daxili mənəviyyatını qoruması üçün örtükdür. Bu baxımdan bütün ibadətlər, ayinlər insanın qəlbindəki mənəviyyatın cəhətləridir.

İbadət insanın öz Rəbbi ilə ən ali rabitəsidir. Bu rabitə insanın bütün vücudunun bütün yönlərini Yradanla əlaqələndirir. İnsanın ibadəti təşrii – şəriət əsasında ibadətdir. Bu ibadətdə üsyançılıq, müxalifətçiliyə yer yoxdur. İbadətin ruhu Allaha bəndəlikdir. Bəndəlik isə Allah qarşısında təslim olmaqdır.

İmam Xamenei 1990-cı il, aprelin 26-dakı söhbətində buyurur: “Allaha diqqət və bəndəlikdən ibarət olan əməl və ibadətlərin ruhu qaranlıq qalsa və insan hər bir addımda Allaha yaxınlaşmağa cəhd göstərməsə, təlaşları səthidir.”

Belə səthi ibadətin nəticələrindən biri təcrid olmaq, tənhalığa çəkilməkdir. Azğın xəvaric cərəyanından olanların bəziləri elə ibadət edir, elə Quran oxuyurdular ki, hətta Əmirəlmömininin (ə) səhabələri təsir altına düşürdü. Əslində onların ibadətlərinin ruhu yox idi. İbadətlərində Allaha diqqət olmayan bu adamlar axırda həzrət Əliyə (ə) qılinc qaldırdılar!

İnqilabın Böyük Rəhbəri əxlaq müəllimi, fəqih, islamşünas olaraq öz düşüncə nizamında ibadət məfhumuna xüsusi diqqət yetirir, bu məfhumu həqiqi Məhəmməd İslamı çərçivəsində aydınlaşdırır. Rəhbər daim aşiqanə, xalisanə ibadət üzərində təkid edir.

Cənab Rəhbərin nəzərində ən üstün ibadət ruhun ibadətə, bəndəliyə süzüldüyü ibadətdir. Belə ibadət edənlər heç vaxt ibadətdən yorulmur.

Belə ibadətin mərtəbələri var:

1. Məsum imamların ibadəti;
2. İlahi övliyaların ibadəti;
3. Xalis bəndələrin ibadəti.

Əlbəttə ki, bəziləri orta halda ibadət edir, bəziləri də ibadətdə süst, tənbəldir. İbadətdə məsum imamlar nümunə olmalıdır. Əli (ə) kimi ibadət edə bilməsək də, onların ibadətini nümunə götürməliyik.

İmam Xamenei 1995-ci il, 19 apreldəki söhbətində buyurur: “Əmirəlmömininin (ə) ibadətindən söz düşəndə İmam Səccad (ə) ağladı və buyurdu ki, o hara, Əmirəlmöminin hara! Mühüm budur ki, nümunə, istiqamət Əmirəlmöminin olsun.”

İctimai sistem

Konkret hədəfə doğru əlaqələndirilmiş ictimai fəaliyyətlər məcmuəsi ictimai sistem adlanır.

Bu məcmuədə İslam mədəniyyəti, İslam elmi, İslam administrasiyası, İslam siyasəti, İslam iqtisadiyyatı, İslam hüququ, İslam mühakiməsi, İslam təhlükəsizlik-müdafiə sistemlərindən danışılacaq.

a) İslam mədəniyyəti sistemi

İmam Xameneinin düşüncə nizamında əsas ictimai nizamlardan biri İslam mədəniyyəti nizamıdır.

Mədəniyyət bir xalqın, bir cəmiyyətin ənənəvi kimliyi, xarakteridir. Bir ölkədə mədəniyyətin əsasını xalqın təfəkkürü, imanı, idealları təşkil edir.

Elm də mədəniyyətə daxildir. Amma mədəniyyətin əxlaq yönü mədəniyyət sayəsində əxlaq gələcəyin təzminində daha çox rol oynayır.

İmam Xamenei 2004-cü il, dekabrın 28-dəki çıxışında buyurub: “Bir cəmiyyətin mədəniyyəti onun kimliyidir. Mədəniyyətin dil, yazı kimi zahiri, əqidə, ictimai qaydalar, milli irs, milli kimlik kimi bünövrəsi var. Bunlar bir millətin mədəniyyətini təşkil edən sütunlar və materiallardır.”

Cənab Rəhbər 2004-cü il, mayın 11-dəki bir çıxışında buyurur: “Mədəniyyət bir millətin həyatının fəqərə sütunları, kimliyidir. Milli kimliyimizin mayası mədəniyyətdir. Bir milləti onun mədəniyyəti inkişaf etdirə, hörmətli edə, gücləndirə bilər, ona dünya şöhrəti qazandırar. Bir ölkədə mədəniyyət süqut etsə, millət mədəni kimliyini itirsə, başqa ölkələrin vasitəsilə, köməyi ilə bu ölkənin inkişafı ona ləyaqət, hörmət qazandırmayacaq, bu millətin milli mənafehləri qorunmayacaq.”

İnqilabın Böyük Rəhbəri 2005-ci il, yanvarın 6-dakı çıxışında buyurur: “Hər ölkənin mədəniyyəti onun inkişafı üçün əsas amildir. Xalqın ictimai-siyasi fəaliyyətləri də mədəniyyət zəminində reallaşır. Millətin şücaətli ya zəlif, müstəqil ya əsir olması bu faktorlarla bağlıdır.”

Bu böyük alim, həkim 1993-cü ildə, avqustun 13-dəki söhbətində buyurur: “Mədəniyyətinə təcavüzə barışan, təslim olan xalq məhv olur. Yalnız mədəniyyəti qalib olan xalq qalibdir. İqtisadiyyatda, siyasətdə, təhlükəsizlik-müdafiə sahəsində qələbə yalnız mədəniyyətdə qələbə ilə əldə olunur.”

İmam Xamenei 1996-cı il, dekabrın 22-dəki söhbətində buyurur: “Bir ölkənin gücü onun mədəniyyətindədir. Millət mədəniyyəti ilə millət olur. Müstəqillik istəyiriksə, mədəniyyətimiz üzərində işləməliyik. Rifah, iman, iqtidar istəyiriksə, mədəniyyət barədə düşnməli, mədəniyyətə sərmayə yatırmalıyıq.”

İslam mədəniyyəti, inqilab mədəniyyətinin təbliği və yayılması üçün minbərdən, məddahlıqdan, ədəbiyyatdan, televiziya, radiodan, mətbuatdan, məktəblərdən, universitetlərdən, hövzələrdən bəhrələnməliyik.

Bütün bunlar mədəniyyətin sütunları, mədəniyyətə aparan vasitələrdir. Adı çəkilənlərin hər biri haqqında çox danışmaq olar. İslam mədəniyyəti nizamı barədə danışarkən bu sahələrə də nəzər salmalıyıq.

Elm hövzələri

Mədəniyyətin mühüm əsaslarından biri elm hövzələri və ruhanilərdir.

İmam Xamenei 1990-cı il, fevralın 21-dəki söhbətində buyurur: “Böyük alimlər, ustadlar, müdərrişlər hövzədə insan və alim tərbiyə etməli, möhkəm və ayıq insanlar ərşəyə gətirməli, Böyük İmamın kamil nüsxələrini hazırlamalıdırlar. İslamın bu qüvvələrə ehtiyacı var.”

Rəhbər 2004-cü il, 10 iyundakı söhbətində buyurub: “Paklıq, təmizlik, agahlıq, ziyalılıq, bəsirət, cəmiyyət və dünyadakı proseslərlə tanışlıq fundamental məsələlərdir.”

Elm hövzələri elə tələbələr tərbiyə etməlidir ki, ciddi proqramlaşdırma və təhsillə elmin zirvəsini fəth etsinlər, nəfsləri pak, siyasi bəsirətli, analiz əhli olsunlar, özlərini dinin təbliğinə, cəmiyyətin doğru yola yönəldilməsinə hazırlasınlar.

Ruhanilərin vəzifələri

İmam Xamenei 2016-cı il, mayın 14-dəki söhbətində ruhani üçün üç mühüm vəzifə nəzərdə tutur:

1. Dini hidayət

- a) hidayət və dini düşüncənin aydınlaşdırılması;
- b) xalqın dinin zahiri göstərişlərinə əməli hidayəti;
- c) dini etiqadların dərinləşdirilməsi.

2. Siyasi hidayət

3. İctimai xidmət və xalqa xidmət üçün səhnədə olmaq

Dinin təbliği

Cənab Rəhbər dinin təbliğini alim və ruhanilərin vəzifələri sırasında görür. Bu vəzifənin həm ilahi, həm ictimai yönü var. Cənab Rəhbər din təbliğatçıları üçün lazım olan xüsusiyyətləri sadalayır:

- 1. Paklanma, söz və işdə bərabərlik;
- 2. İxlas;
- 3. Təbliğ səviyyəsində elm və biliyə sahib olmaq;
- 4. Siyasi agahlıq qazanmaq;
- 5. Sadə həyat tərzini və xalqa yaxınlıq;
- 6. Ədəb, mehribanlıq, xoş rəftar;
- 7. Düşüncə və tədbir;
- 8. Ciddilik və ardıcılıq;
- 9. Dünyanın aparıcı dillərini bilmək;

10. Fəlsəfə və müasir elmlərdən xəbərdarlıq;
11. İşgüzarlıq;
12. Dünya bərbəzəyinə etinasızlıq.

Təbliğ üsulu

İmam Xameneinin düşüncə sistemində təbliğatçının zəruri xüsusiyyətlərindən əlavə təbliğin məzmununa diqqət yetirilir. Dinin təbliği həssas və ciddi işdir. Təbliğatçı öz işini sadə, asan saymamalıdır. Təbliğdə müəyyən nöqtələrə diqqət yetirilməlidir:

1. Sözüün möhkəmliyi;
2. Uzun zaman üçün qane etmək, işin davamlı mahiyyəti;
3. Sözüün zamana uyğun olması;
4. Mənanın dərinləşdirilməsi, dinləyicinin elmi səviyyəsinin yüksəldilməsi;
5. Dinin kompleks izahı, birtərəfli təqdimatdan çəkinmək;
6. Sözüün cəmiyyətin mühüm və ilkin ehtiyaclarına uyğun olması;
7. Məntiq yolu ilə hərəkət etmək, məntiqlə danışmaq;
8. Təbliğdə incəsənət, ədəbiyyat üsullarından istifadə etmək;
9. Üzbəüz söhbət;
10. Xalqın zəhnində İslam düşüncəsini dərinləşdirmək;

11. Cəmiyyətin şübhələrini aradan qaldırmaq.

Dövrümüzün imtiyazları

O ilahi həkim, böyük alim müasir dövrün ruhanilər üçün imtiyazlarını sadalayır:

1. İslam hökumətinin qurulması;
2. Dünyanın İslam təlimlərinə susaması, ehtiyac duyması;
3. Sözü çatdırmaq üçün informasiya vasitələri, o cümlədən internet;
4. Müxtəlif sualların yaranması;
5. Müxtəlif sualların çoxluğu.

Universitet

Tələbə və universitet İslam mədəniyyət nizamının digər bünövrəsidir. İmam Xamenei 1998-ci il, fevralın 25-dəki çıxışında buyurub: “Universitet məmləkətin gələcəyi qədər əhəmiyyətlidir.” Əgər böyük, abad, inkişaf etmiş, sivil, maddi və mənəvi baxımdan inkişaf etmiş ölkə olmaq istəyiriksə, universitetə əhəmiyyət verməliyik. Bütün işlərimiz elmi olmalıdır, başqa yolumuz yoxdur. Bu gün dünyada elmi vasitələrsiz addım atmaq, uğur qazanmaq mümkün deyil.”

İmam Xameneinin düşüncə nizamına görə, universitet İslam universiteti olmalı, daim elmi kəşflər etməli, elmi inkişafa nail olmalı, cəmiyyətdə rol

oynamalıdır. İslam nizamında universitetin bəzi zəruri xüsusiyyətlərini nəzərdən keçirəcəyik.

a) İslami olmaq

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1996-cı il, sentyabrın 24-dəki çıxışında buyurur: “Bu gün ölkəmiz gerçəkdən islami olan universitetə ehtiyaclıdır. İslam universitetində elm dinlə, tələş əxlaqla, düşüncə dartışması qəlb genişliyi ilə, ixtisas müxtəlifliyi vəhdətlə, siyasi iş sağlam yanaşma ilə, dərin baxış işdə sürətlə, bir sözlə dünya axirətlə yanaşdır. Ölkəni belə bir universitet abad edər, hörmət qazandırar, dünyada elm və əxlaqın yanaşı inkişafına kömək edər. Universitetin islami olmasına bu prizmadan baxsanız görəcəksiz ki, bundan ötrü müəllim və şagirdin, müdir və tələbənin, dərslər, proqram və kitabın hər biri təsirli və lazımlıdır.”

b) Elmi kəşflər

Cənab Rəhbər buyurur: “Biz əvvəllərdə olduğu kimi bu gün də universitetlərdə elmi kəşflərə əhəmiyyət veririk. Mən də hər kəsdən elmi kəşflər etməsini istəmirəm, elmi kəşflərin bir dəyər, məqsəd olmasını istəyirəm. Elmin sırf tərcümə ilə əldə edilməsini, mədəniyyətin tərcümə olunmasını, başqa biliklərin yalnız dilimizə çevrilməsini düzgün saymıram. Biz istedadlı bir millət olaraq elm istehsal etməli, elm yaratmalıyıq.”

c) Texnologiyanı inkişaf etdirmək

İmam Xamenei 2017-ci il, iyun ayının 17-də bir söhbətində buyurub: “Universitetdə həm alim yetişməlidir, həm elmi kəşflər olunmalıdır, həm də alim və elm düzgün istiqamətlənməlidir. Universitetdə bu üç nöqtəyə diqqət yetirilməlidir. Elmi baxımdan irəli getməyi bacarmalıyıq. Elm inkişaf edəndə texnologiya da inkişaf edir. Texnologiyanın inkişafı həyata təsir edir. Texnologiyanın inkişafı dünyanın diqqətini cəlb edir, sizə ehtiyac duyular. Bu insanların həyatını dəyişir. Bütün bunlar çox mühüm məsələlərdir. Elm və texnologiya üzərində dayanmağımın səbəbi budur.”

d) Elmi inkişafı sürətləndirmək

Cənab Rəhbər 2015-ci il, 4 iyuldakı çıxışında buyurur: “Bu gün elmi hərəkət ölkədə bir cərəyana çevrilib və təsbit olmuş bir cərəyandır. Müəllimlər, alimlər, gənclərimiz bu sahədə çalışıblar. Dünyada elmi məqama görə 16-cı yerdəyik və bu çox mühümdür. Belə yüksək elmi mərtəbəyə yüksəlişin səbəbi fəvqəladə sürət olub. Beynəlxalq statistikaya əsasən, bizdə elmi inkişafın sürəti dünyada orta inkişaf sürətindən 13 dəfə çox olub. Bunu beynəlxalq mərkəzlər elan edib. Biz də əvvəllər dəfələrlə təkrarlamışıq. Çalışın ki, bu sürət azalmasın. Elmi inkişafda sürətin azalmasına yol vermək olmaz.”

e) Araşdırma mehvərli

Cənab Rəhbər 2015-ci il, 20 noyabrda bir çıxışında buyurub: “Araşdırma və tədqiqat çox mühüm işdir. Bizim araşdırma müəssisələrimiz var və bu çox yaxşı haldır. Amma universitetlərimiz özü araşdırma mehvərli olmalı, araşdırma mərkəzi yaratmalıdır.”

f) Təyinat mehvərli

Cənab Rəhbər (yuxarıdakı sözünün davamında) buyurur: “Uzun müzakirələrdən sonra Kompleks Elm Planı təsdiqləndi, elan olundu, işə düşdü. Amma bu plandakı prioritet ixtisasları nəzərə almalıyıq. Nəzərdə tutulan ixtisaslara hansı sayda tələbə lazımdır? Ölkənin hansı ərazisində hansı ixtisasa ehtiyac var? Elmlər nazirliyi regionlar üzrə ehtiyacı bilməli, harada hansı universitet lazım olduğunu müəyyənləşdirməlidir. Möhtərəm nazirlər universitetlərin təyinatlı olmasına ehtiyac barədə danışdılar. Bu çox yaxşı fikirdir. Hökmən bu iş görülməlidir.”

g) İslam mədəniyyətinin yaradılmasında vəzifəmiz

Cənab Rəhbər buyurur: “Keçmiş, tarixi olan universitetlərdən yeni İslam mədəniyyətinin yaradılmasında necə istifadə etmək olar? Biz ölkəmizin İslam ideallarına çatmış bir ölkə olmasını istəyirik. Belə bir ölkədə həm elm var, həm inkişaf var, həm nüfuz var, həm ədalət var, həm xarici təsirə müqavimət gücü var, həm sərvət var. Buna yeni İslam

mədəniyyəti deyirik. Universitetlərimiz bu barədə düşünsün. Siz universitetlərin, ali təhsil ocaqlarının rəhbəri olaraq bu barədə fikirləşməlisiz. Universitetin məsuliyyətini yeni İslam mədəniyyəti əsasında təyin edin. Bu istiqamətdə proqramlar hazırlayın. Bütün işlər bu əsasda olsun.”

h) Gənc alimlər dərnəklərinin yaradılması

İmam Xamenei 2016-cı il, oktyabrın 19-dakı söhbətində buyurur: “Universitetlərdə bir, ya bir neçə müəllim gəncləri ətrafına toplayıb istedadlar dərnəyi yaradır. Bu barədə tövsiyələrim olub. Bu işi genişləndirmək olar. Bu iş çox faydalı işdir və həyata keçirilməlidir. Bu iş dövlət qurumlarının işi deyil, universitet daxilində görülməsi işdir.”

j) İnqilab və İslam dəyərlərinin qorunması

Cənab Rəhbər 2017-ci il, iyunun 21-də bir söhbətində buyurub: “Universitet müəllimləri bir tərəfdən universitetin inkişafında, digər tərəfdən inqilab və İslam dəyərlərinin qorunmasında öz rolunu təyin edib, prosesə qoşulmalıdır.”

Cənab Rəhbər 2017-ci il, 21 iyundakı çıxışında buyurub: “Universitetə rəhbərlik edən şəxsin elmi səviyyəsi elə olmalıdır ki, onu rəis kimi qəbul etsinlər. Amma əməllə, etiqadla təsdiqlənən elm! İslam cümhuriyyətinə düşmən olan, İslama etiqadı olmayan, dini, dindarı, etiqadlı tələbəni lağa qoyan bir şəxs universitetə rəhbərlik edə bilməz. Belələrini kənarlaşdırın. Hicablı xanıma, hicaba yuxarıdan aşağı

baxan, təhqir edən adama güzəştə getməyin, layiqli cavabını verin.”

Cənab Rəhbər 1990-cı il, sentyabrın 1-dəki söhbətində buyurur: “Universitet elə bir məkan olmalıdır ki, tələbə orada elmi ilə yanaşı mənəviyyatını, düşüncəsini gücləndirsin, doğru yolda irəli getsin.”

O böyük həkim 1990-cı il, 19 dekabrda ki söhbətində buyurur: “İnqilabın tələblərinə cavab verən universitet elə bir mərkəzdir ki, orada müsəlman və məsuliyyətli mütəxəssislər yetişir. Universitet İslam əsasları üzərində qurulmadan bu məqsədə çatmaq olmaz. Rəhbərlər, müəllimlər, tələbələr üçün İslam əsas olmalıdır, İslam hökmlərinə əməl etməlidirlər. Universitetlərdə İslam dəyərlərinə yiyələnmək imtiyaz olmalı, dinə əməl edilməsi güclənməlidir.”

Rəhbər sözünün davamında buyurur: “İslam universitetdə haşiyədə qalmamalı, qərrib olmamalıdır. Dini məsuliyyət məzəmmətlə qarşılanmamalıdır. Namaz, əmanətdarlıq, doğruluq, qardaşlıq, cihad və təlaş, eşq və səmimiyyətlə dərs oxumaq, elmdə bir-birinə kömək etmək, elm və məlumatı artırmaq üçün çalışmaq normal qarşılanmalı, dəyər sayılmalıdır.”

k) Tələbənin xüsusiyyətləri

İmam Xameneinin düşüncə nizamında tələbə üçün xüsusiyyətlər nəzərdə tutulur, bu xüsusiyyətlərdən bəzilərini nəzərdən keçirək:

1. Müvəffəq tələbə yaxşı oxuyur, əxlaqını gözəlləşdirir, yaxşı idaman edir.

2. Tələbənin xüsusiyyətlərindən biri budur ki, mühitə - tələbə mühitinə, ölkədəki mühitə, dünyadakı mühitə açıq gözlə baxsın. İki-üç il qabaq bu xüsusiyyəti bəsirət adlandırmışdım. Bəsirət açıq gözlə baxmaqdır.¹

3. Tələbənin siyasi fəaliyyəti olmalıdır. Siyasi fəaliyyət kimisə alçaltmaq, təhqir etmək deyil, təhlil gücünə sahib olmaqdır. Tələbənin siyasi analiz gücü olmasa aldanar.

Tələbə analiz gücü əldə etmək istəyirsə, siyasi fəaliyyətlə məşğul olmalıdır. Siyasəti öyrənmək, yazmaq, danışmaq, müzakirə etmək lazımdır. Bütün bunlar olmasa, analiz gücü də olmayacaq.

4. Dinin qorunması və təqva tələbəlik vəzifələrindəndir.²

5. Gənc tələbələr ictimai mənafeləri öz istəklərindən önəmli saysınlar.³

6. Tələbə hər natiqin sözünü qəbul etməməlidir. Hərəkət və inqilabın qaynağı İmam Xomeynidir. İmamın fikrini öyrənin, əsas götürün.⁴

7. Çox mühüm olan və və düşmənlərin unudurmaq, gündəmdən çıxarmaq istədiyi başqa bir dəyər gələcəyə ümididir.⁵

¹ 2016, 2 iyul.

² 2016, 2 iyul.

³ 2015, 3 noyabr.

⁴ 2015, 3 noyabr.

⁵ 2002, 7 sentyabr.

8. Tələbənin düşüncə, əxlaq, inqilab baxımından özünü tərbiyə etməsi vacibdir.¹

9. Tələbənin diqqətini özünə cəlb edən ilk şey ədalət istəyidir. Tələbələrin bu meylini gücləndirmək lazımdır. (2005, 6 yanvar)

Təlim-tərbiyə, məktəblər

İmam Xamenei 1992-ci il, yanvarın 15-də bir söhbətində buyurub: “Müəyyən dövrdə baş vermiş hərəkət sonradan zəifləyibse, dayanıbsa, istiqamətini dəyişibse, əksinə çevrilibse, səbəb agahlıq, düşüncə, iradə, ziyalılıq, ruhiyyənin lazımı səviyyədə olmamasıdır. Bu xüsusiyyətlər tərbiyə olunmuş insanın əsas xüsusiyyətləridir. Biz bu xüsusiyyətlərə malik insan tərbiyə etməliyik. Bu sizin əlinizdədir. İlk kərpici siz qoyursunuz. Xüsusilə gənc, yeni yetmə yaşda insanlar sizin ixtiyarınızdadır.”

Təhsil ocaqları və məktəblərin vəzifələri var:

1. Düşünürəm ki, bu gün məktəblərdə daha çox diqqət yetiriləsi məsələ İslam əqidələri, dinə əməl etməkdir. Şagirdlərdə bu meyli yaratmaq lazımdır.²

2. Gəncləri elə tərbiyə edək ki, müstəqil mədəniyyət ardınca olsunlar. Yol vermək olmaz ki, başqalarına etimad, bağlılıq şagirdlərdə ruhiyyəyə çevrilsin.³

¹ 2001, 27 fevral.

² 1992, 15 yanvar.

³ 2016, 2 may.

3. Elmi səviyyənin yüksəldilməsi də sizin əsas işinizdir, buna diqqətli olmalısınız. Prioritet elmlərin təyin edilməsi, qarşıdakı 5 ya 10 ildə şagirdlərin daha çox hansı elmlərə yönəldilməli olması sizin işiniz və ixtisasınızdır.¹

Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurası

İmam Xamenei 2013-ci il, 10 dekabrda ki çıxışında buyurur: “Şura üzvləri şuraya inanmalı, bilməlidir ki, bu şura ölkə mədəniyyətinin əsas qərargahıdır. İnanın ki, ölkədəki mədəniyyət işlərinə rəhbərlik, bu sahədə strateji qərarlar bu şuranın öhdəsinədir.”

Cənab Rəhbərin düşüncə nizamında Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurasının müəyyən vəzifələri var, həmin vəzifələri nəzərdən keçiririk.

a) Mədəniyyətdə mühəndis planının layihələndirilməsi

Böyük Rəhbər 2011-ci il, iyunun 13-dəki söhbətində buyurur: “Mədəniyyətdə mühəndis planına ehtiyac var. Ölkə üçün arzu olunan mədəniyyət durumunu təsəvvür edək, prioritetləri təyin edək, bilək ki, harada daha çox diqqətə ehtiyac var. Bu vaxta qədər diqqətdən kənarda qalmış sahələrə vaxt ayıraq. Daha çox sərmayəyə ehtiyac olan sahələri müəyyənləşdirək. Bütün bunlar mədəniyyət mühəndisliyi.”

¹ 1992, 15 yanvar.

b) Mədəniyyət cəbhəsində yenilənmə

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 2014-cü il, 18 oktyabrda ki söhbətində buyurub: “Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurasının mövcudluğunun fəlsəfəsi İslam inqilabı mədəniyyətinin mahiyyətini anlayıb aydınlaşdırmaq, mədəniyyət cəbhəsində daimi yenilənmələr, ölkədə İslami və inqilabi İranın potensialına uyğun olaraq mədəniyyət inkişafına nəzarət etməkdir.”

c) Mədəniyyətdəki zəifliklərin aradan qaldırılması

Cənab Rəhbər 2011-ci il, iyunun 13-dəki çıxışında buyurur: “Bizim mədəniyyət sahəsində geriliklərimiz çoxdur. Bir çox nöqsanlarımız, zəifliklərimiz var. Bu çatışmazlıqları, eybləri aradan qaldırmaq üçün ardıcıl şəkildə düşünmək, çalışmaq lazımdır. Bu işi görəcək qurum Mədəniyyət İnqilabı Şurasıdır.”

d) Xalqın müqavimətinin gücləndirilməsi

Cənab Rəhbər 1999-cu il, 14 dekabrda buyurub: “Xalq silkələnən zaman onun müqavimətini kim gücləndirməlidir, tərəddüdə düşəndə bu tərəddüdü kim aradan qaldırmalıdır, etiqadlarında süstlük yarananda düzgün etiqadı kim təqdim etməlidir, düşmənin qarşısında şəkkə düşəndə kim qətiyyətli etməlidir? Bu iş üçün məsullar, xüsusilə mədəniyyət sahəsinə rəhbərlik edənlər, o cümlədən Mədəniyyət İnqilabı Şurasından münasib kim var?!”

e) Mədəni istiqamətləndirmə

İmam Xamenei 2012-ci il, dekabrın 17-dəki çıxışında buyurub: “İstehsalda, məişətdə, tikintidə, əkinçilikdə, sənayedə, xarici siyasətdə, təhlükəsizliyin təminində gözlənilən, hədləri müəyyənləşdirən, istiqamət verən mədəniyyət nədir? Bu məsələ Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurasında həll olunmalıdır.”

f) Təhsildə qlobal siyasətlərin müəyyən-ləşməsi

Cənab Rəhbər həmin söhbətində buyurur: “Təhsil, ali təhsil, sanitariya və səhiyyə sahələri öz strateji xəttini bu şuradan almalıdır.”

g) Sabiq rejimə düzgün baxışın formalaşdırılması

İmam Xamenei 2007-ci il, dekabrın 8-dəki söhbətində buyurur: “Düşünürəm ki, üzərində işləyəcəyimiz sahələrdən biri əvvəlki rejimə düzgün baxışdır. Uyğun mədəniyyət üzərində şura işləməlidir.”

h) Mədəniyyət xəstəliklərinin tanınması və müalicəsi

Cənab Rəhbər 1989-cu il, 12 dekabrda ki söhbətində buyurur: “Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurasının mühüm işlərindən biri bu gün ölkədə mədəniyyət xəstəliklərinin tapılıb müalicə olunması,

bu işin peşəkarlıqla, sevgi ilə həyata keçməsi, lazımı qurumlara tövsiyələr verilməsidir.”

j) Mədəniyyət hücumuna qarşı proqram

Cənab Rəhbər 1992-ci il, 10 dekabrda ki söhbətində buyurub: “Mədəniyyət hücumu ifadəsini həqiqi və ciddi qəbul etməli, biganə yanaşmamalıyıq. İslam Respublikasına qarşı müxtəlif sahələrdə mədəniyyət hücumu həyata keçirilir. Bizim də müxtəlif sahələrdə proqramlarımız olmalıdır. Onlardan biri Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurasıdır.”

k) Təhsil sistemi ehtiyaclara uyğun olmalıdır

İmam Xamenei 2000-ci il, 9 dekabrda ki söhbətində buyurur: “Təhsil sistemi dövlətin real ehtiyacları əsasında tənzimlənməlidir. Bu sistem dövrü şəkildə reallıqlar və ehtiyaclar əsasında yenilənməlidir. Ümumi siyasətlər nazirlikdən yuxarı səviyyədə müəyyənəlməlidir və həmin qurum Ali Mədəniyyət İnqilabı Şurasıdır.”

Tele-radio şirkəti

İslam İnqilabının böyük Rəhbəri 2014-cü il, noyabrın 1-də bir çıxışında buyurub: “Tele-radio şirkəti ölkə mədəniyyəti, ictimai fikrin istiqamətləndirilməsi kimi həssas bir vəzifə daşıyır. Şirkət öz mütərəqqi və peşəkar media fəaliyyətləri və proqramları ilə din, əxlaq, gələcəyə ümid, agahlıq,

İslam həyat tərzini kimi dəyərləri təbliğ etməyə vəzifəlidir.”

Böyük Rəhbər 1990-cı il, 29 iyulda bir söhbətdə buyurub: “Bu müəssisədə tədris edilən həqiqi və inqilabi İslamın göstərişləri, əsasları, məfhumları, dərsləridir. Bu iş Tele-radio şirkətində ideal şəkildədir.”

Cənab Rəhbər 2015-ci il, oktyabrın 12-dəki çıxışında buyurub: “Tele-radio şirkəti ideoloji müharibənin əsas qərargahıdır.” O həkim və tədbirli rəhbər sözünün davamında buyurur: “Siz ideoloji müharibənin komandirlərisiz və səngərinizi qorunmalısınız. Onu müdafiə etməmək zərərdir. Bu səngərin müdafiəsi milli kimliyin, məmləkətin gələcəyinin müdafiəsidir. Səngərdə olub çalışdığınız zaman bu dəyərləri qorumuş olursuz.”

İmam Xamenei 1999-cu il, mayın 26-dakı söhbətində buyurub: “Tele-radio şirkəti ölkədə bütün zümrələr üçün ümumi məktəbdir. Bu şəbəkələrdən yayımlanan istər müsbət, istər mənfi proqramlar cəmiyyətin düşüncəsinə, ruhiyyəsinə mədəniyyətinə, baxışlarına dərindən təsir göstərir. Gəncləri və uşaqları sağlam düşüncə və rəftara yönəldən, dindarlıq, məsuliyyət, inzibat, sevgi, həmkarlıq, inqilabi-siyasi səhnədə iştirak öyrədən, mədəniyyət, ölkə, xalqa sevgi təlqin edən proqramlar, filmlər dəyərli iş, davamlı əməldir. Bu fəaliyyətlər ölkəni nəzəri, ideoloji, təbliğati hücumlardan qoruyur.”

Tele-radio şirkətinin hədəfləri

İmam Xameneinin düşüncə nizamında tele-radio şəbəkəsinin böyük hədəfləri var. Bəzi hədəfləri yada salırıq:

1. Dini, işıqlı, agah mərifətin, yanaşmanın yüksəldilməsi;
2. Həqiqi dini rəftar;
3. İslam inqilabı və nizamın dəyər və əsaslarına inamı dərinləşdirmək;
4. Cəmiyyəti düşmənin ideoloji və mənəviyyata yönəli təxribatçı təsirindən qorumaq;
5. Nizamın, respublikanın faydalılığını göstərmək;
6. Ölkədə və xalq arasında yekdillik, həmkarlıq atmosferi, vəhdət və sevgi yaratmaq;
7. Elm, təhlükəsizlik, istedadlar yetişdirmək, milli iqtidar, iş, faydalı ixtira kimi məfhumlarla tanış etmək;
8. Əxlaqi fəzilətlərin tərbiyəsi, yayılması və izahının tənzimi (2004, 1 dekabr);
9. Xalqın İslam və inqilabın tələbləri istiqamətində tərbiyəsi (1992, 27 yanvar);

10. İnsanların həyatında həqiqi İslam düşüncəsi, əxlaq və əməlin yerini müəyyənləşdirmək;

11. Əsil sənətkarlıq yolu ilə ümumi təlim vermək, mədəni və siyasi yetkinlik yaratmaq, İslam prinsiplərini aydınlaşdırmaq, düşmənin fitnəkarlıqlarını təsirsizləşdirmək.¹

Tele-radio şirkətinin vəzifələri

İslam İnqilabının Böyük Rəhbərinin nəzərinə, tele-radio şəbəkəsinin vəzifələri var. Bu vəzifələri nəzərdən keçirək:

1. Nizamın prinsipial hədəflərini müəyyənləşdirib işıqlandırın;²

2. Auditoriyanızın etiqadını gücləndirəcək addımlar atın;³

3. İslam Respublikasının düşmənləri ilə mübarizə, müdaxilələrə qarşı fəaliyyətlər bütün proqramlarda hiss olunmalıdır;⁴

4. Dini mərifət və imanın gücləndirilməsi tele-radio şəbəkəsinin vəzifələrindəndir;⁵

5. İslam Respublikasında Tele-radio şəbəkəsi xalqın İslam mədəniyyətinə yönəldilməsi, İslami və insani dəyərlərlə tanışlıq vasitəsi olmalıdır;⁶

¹ 1989, 12 sentyabr.

² 1990, 29 iyul.

³ 1990, 29 iyul.

⁴ 1990, 29 iyul.

⁵ 2004, 1 dekabr.

⁶ 1989, 6 dekabr.

6. Çalışaq ki, cəmiyyətdə İslam dəyərləri mütləq dəyərlər sayılsın, bütün başqa dəyərlər haşiyədə olsun. Tele-radio şəbəkəsi bu məqsədlə proqram hazırlamalıdır;¹

7. Tövhid haqqında ən doğru söz tapılmalı, həmin söz deyilməlidir. Quran və Əhli-beytin (ə) həyatı barədə ən düzgün, inkaredilməz məlumatlar çatdırılmalıdır;²

8. Tele-radio şəbəkəsi bütün proqramlarında – yaradıcı proqramlarda, xəbər proqramlarında ümumi mədəniyyətə əsaslanmalıdır;³

9. Rəftar qaydaları, ictimai inzibat, işçi vicdanı, nəzm və proqramlaşdırma, ictimai əxlaq, ailəyə diqqət, ətrafdakıların hüquqlarına riayət etmək, insan şəxsiyyəti, məsuliyyət hissi, milli gücə etimad, şəxsi və milli iqtidar, qənaət, əmanət, düzgünlük, haqqını tələb etmək, gözəlliyə diqqət, israfçılığa yol verməmək, iffət və həya, valideynə və müəllimə hörmət bizim əxlaqi dəyərlərimiz və səciyyələrimizdir. Şəbəkə bu dəyərlərin təbliğatçısı olmalıdır;⁴

10. Tele-radio şəbəkəsi cəmiyyəti israfdan, dəbdəbəçilikdən çəkəndirməli, qənaətə dəvət etməlidir;⁵

¹ 1990, 23 avqust.

² 1992, 3 mart.

³ 1994, 10 iyun.

⁴ 2002, 1 dekabr.

⁵ 2002, 6 dekabr.

11. Tele-radio şəbəkəsi, kütləvi informasiya vasitələri xalqı ölkə və inqilabın mühüm məsələləri, düşmənin fitnəkarlıqları, ölkə daxilində düşməne xidmət edən layihələrlə tanış etməlidir, xalq ölkənin əsas problemlərindən xəbərdar olmalıdır;¹

12. Çalışın ki, xalqın təhlil gücü olsun. Buna nail olsanız, bir çox problemlər öz-özünə həllini tapacaq;²

13. Ölkənin sabahı olan yeniyetmə və gənc nəslin ideoloji, mədəni ehtiyacları əsasən dini-etiqadi bünövrənin möhkəmləndirilməsi, İslam və Quran maarifi ilə tanışlıq, ölkə tarixi və milli iftixarları bilmək, müasir tarixin zirvəsi olan İmam Xomeyni irsini, onun siyasi baxışlarını, inqilabi hərəkət prinsiplərini tanımaqdır. İnqilab və müqəddəs müdafiə (müharibə) illərində İran xalqının dünyaya verdiyi dərsələrlə qürur duymaq lazımdır. Hazırkı nəslə tərəqqi qüllələrinə qaldıracaq xüsusiyyətlərlə tanış etmək lazımdır. Dindarlıq, dinşünaslıq, işdə vicdan və inzibat, şücaət və paklıq, alicənablıq və agahlıq, inqilabçı səmimiyyəti, əmanət, məhəbbət, qardaşlıq, müstəqillik, azad düşüncə həmin xüsusiyyətlərdəndir. Tele-radio şirkətinin əsas vəzifəsi budur ki, bütün proqramlarında yuxarıda sadalanan həyatı ehtiyacları nəzərdə saxlasın və kənara çıxmasın;³

15. İslam mədəniyyətinin bütün mövzularını, xüsusilə qadın-kişi münasibətlərini, qadının ictimai

¹ 1989, 13 dekabr.

² 2001, 11 mart.

³ 2008, 25 may.

ləyaqətini anlatmaq tele-radio şəbəkəsinin vəzifəsidir;¹

16. Ədəbiyyat və incəsənət sahəsində görülməli əsas işlərdən biri müasir dini simaları tanıtdırmaqdır. Bunun kənarında cəmiyyətin düşüncəli, istedadlı, ədəbiyyat, incəsənət, elm, ictimai fəaliyyətlərdə seçilən insanlardan danışılmalıdır;²

17. Dəyərli kitabların təqdimatı da faydalı və təsirlidir;³

18. Tele-radio şəbəkəsi elm, düşüncə, nəzəriyyə istehsalı xəttini planlı şəkildə izləyə bilər, məntiqi və faydalı söhbətlər aparar. Yenilik və ixtira səhnələrini televiziya çıxarın, ixtiraçı şəxsləri cəmiyyətə tanıtdırın;⁴

19. Nə üçün elmi istedadı olan şəxsə idmanda uğur qazanan şəxsdən az dəyər verilməlidir?! Bizim zirvəyə çatmış elmi istedadlarımız çoxdur. Xarici ölkələrin əli çatsa bu istedadları qamarlayarlar. Bu alimlər dəyərləndirilməlidir;⁵

20. Mediamız daxildə və xaricdə düşməni, düşmənin firnəkarlıqlarına zərbəni izləməlidir;⁶

21. Tele-radio şəbəkəsi inqilaba qarşı düşməni təbliğatı qarşısında sipər olmalıdır. Düşmənin yalan təbliğatları, təxribatları qarşısında dayanmaq, İslam

¹ 1989, 6 dekabr.

² 1992, 27 yanvar.

³ 1992, 24 fevral.

⁴ 2004, 1 dekabr.

⁵ 2008, 26 avqust.

⁶ 2004, 1 dekabr.

Respublikasının nümunəvi xüsusiyyətlərini işıqlandırmaq lazımdır;¹

22. Tele-radio şəbəkəsi əsil və zəngin milli mədəniyyət, incəsənəti təbliğ etməklə düşüncə və əməldə müstəqillik, nə şərq, nə də qərb prinsipini möhkəmləndirə bilər. Tele-radio şəbəkəsi yad mədəniyyətlərin hücumu qarşısında hücum mövqeyi tutmalıdır. Gözəl dil və ifadələrlə dərin İslam məfhumları, parlaq Quran həqiqətləri üzərindən pərdə qaldırılmalıdır. Dünyanın müsəlman xalqlarının İslam Respublikasından olan gözləntisi təmin edilməlidir;²

23. Milli mətbuatımız üçün strateji missiya nəzərdə tutmuşuq. Bu milli vəzifələrə global hədəflərin izlənməsi də daxildir. Əsas, mehvər missiya cəmiyyətin düşüncə və ruhiyyəsinin, mədəniyyət və əxlaqının istiqamətləndirilməsidir. Mədəniyyət və əxlaqımızın sorağına gəlmiş təxribatlar və gerilik hissi aradan qaldırılmalı, inkişafa rəğbət yaradılmalıdır;³

24. Mətbuatdan gözləntilərdən biri də budur ki, keçmişdə baş vermiş hadisələrdən, fəthlərdən istifadə etməklə xalqın diqqəti gələcəkdə qarşıya çıxan biləcək maneələrə yönəldilsin.⁴

¹ 1990, 27 iyul.

² 1989, 24 avqust.

³ 2004, 1 dekabr.

⁴ 2003, 31 yanvar.

İmamcümələr

İmam Xamenei 1990-cı il, 28 maydakı söhbətində buyurur: “Bütün ölkədə inqilab məsulları imamcümələrdir. Hidayət mərkəzləri, xalqa rəhbərlik, düşmənin hücumundan mənəvi müdafiə səngərləri imamcümələrin öhdəsinədir.”

Cənab Rəhbər sözünün davamında buyurur: “İmamcümə təyin olunan şəxs işinin məsuliyyətini dərk etməlidir. İmamcümə bünövrə mərkəzə təyin olunmuş şəxsdir, bu mərkəz qəlblərin, zehnlərin, hisslərin, ruhların toplandığı yer olmalıdır.”

İnqilabın Böyük Rəhbəri 1985-ci il, dekabrın 28-dəki söhbətində buyurub: “Cümə namazını sırf ibadət saymaq düzgün deyil. Cümə namazı ictimai hərəkətin mənəvi mehvəridir. Bu gün xalqın ümumi səfərbərliyi, ölkə daxilində mühüm siyasi məsələlərin və İslam maarifinin bəyanı cümə namazında reallaşır. Cümə namazının mehrabı sözün həqiqi mənasında mehrabdır. Ən böyük ifşalar, dərslər, siyasi agahlıqlar cümə namazında səslənir. Dünyanın heç bir ölkəsində siyasət, səfərbərlik, müharibə, ictimai hərəkət, maddi və mənəvi təlaş bəyanatları xalqın etimad göstərdiyi

şəxs tərəfindən səslənmir. Bu İslam və inqilabın bərəkətidir.”

İmamcümələrin vəzifələri

İmam Xamenei imamcümələrin vəzifələrini sadalayıb:

1. Xütbələr və bəyanatların məzmunu hər dəfə dərinləşməli, səviyyəsi yüksəlməlidir.

2. İmamcümə xalqın arasında və sadə həyat tərzinə malik şəxs olmalıdır.

3. Məncə, imamcümə zəruri imkanların təmini üçün xalqa üz tutmalıdır. Xalqla qədim axund-camaat münasibətlərini qorumaııyıq.

4. Cümə namazı mərkəzindəki insanlar diqqət və ehtiyatla seçilməlidir. İmkan vermək olmaz ki, düşmənlər bu yolla zərbə vursun. Mənəvi zərbə maddi zərbədən qat-qat ağır olur.

5. Xalqı toplamaq imamcümənin vəzifəsidir. İmamcümə cəzb etməklə, yaxşı söz və yaxşı əməllə, mənəviyyat və təqvadan qaynaqlanan isti nəfəslə insanları namaza toplamalıdır.

6. İmamcümələr cümə namazı qılınan yerdə çalışmalıdır. Bu iş çox mühümdür. Özlərini namaza, xütbələrə, bir qədər də xalqın təlim-tərbiyəsinə hazırlamalıdırlar. Ruhani şəhərdə, xalqın dini tədbirlərində iştirak etməli, insanların hidayətinə çalışmalıdır.

7. Gözlənti budur ki, imamcümə bir təbib kimi, təbib dərmanı xəstəyə yedirdiyi kimi haqq sözü qəlbə oturtsun. Necə ki, təbib xəstəni axtarır, tapır, müayinə edir, dərman hazırlayır, dərmanı xəstəyə uddurur!

8. Xalqa siyasi agahlıq vermək lazımdır, bu onların ehtiyacıdır. Cəmiyyətin siyasi təhlilə də ehtiyacı var. Siyasi bilik bəs etmir, analiz gücü lazımdır. Xalqın analiz gücü olmasa, düşmən öz işini rahat görəcək.

9. İmamcümə və xətib ölçülü, hikmətli sözləri, mərifəti ilə qəlblərə aramlıq verməlidir.

10. Xütbələri zəruri həddə, bacardığımız qədər qısa etsək yaxşıdır. Qırx dəqiqə bəs edər. Qırx dəqiqəyə çox söz demək olar.

11. Xalqla rabitə, ünsiyyət yaxşı və lazımlıdır. Bu rabitə xalqla imamcümə, cümə namazı arasında doğmalığı yaradır. Quran təfsiri, etiqad və əxlaq dərsləri, kəndlərə baş çəkmək, məktəblərlə əlaqə bu rabitənin nümunələridir. İlk növbədə alimlər, ağıllı insanlar, gənclər, yoxsullar, bizə ehtiyac duyanlarla ünsiyyətdə olaq.

12. İmamcümə özünə və yaxınlarına diqqətli olmalı, bu məsələni gündəmdə saxlamalıdır.

13. İmamcümənin məharəti xalqın ehtiyac duyduğu mövzunu tapmaqdır. Cəmiyyətdəki şübhələri üzə çıxarıb aradan qaldırmaq lazımdır. Xalqa meydan verilməlidir ki, suallarını bəyan etsin, cümə namazı mərkəzinə məktub yazıb təkliflərini bildirsin. Həmin suallar xalqın ehtiyaclarını işıqlandırır. Bu suallar əsasında xütbə hazırlayıb, şübhələri aradan qaldırmaq lazımdır.

14. Namazı həvəslə, diqqətlə, qəlbin iştirakı ilə qılın.

Mədəniyyət, təbliğ vasitələri

İslam mədəniyyəti nizamında prinsip və amillərdən əlavə mədəniyyət vasitələri yada salınır. Kitab, mətbuat, şeir, sənət, ədəbiyyat, məddahlıq, minbər mədəniyyət vasitələridir.

a) Kitab

İmam Xamenei 1992-ci il, mayın 7-dəki söhbətində buyurur: “Xalqımız kitabla bugünkündən daha artıq ünsiyyətdə olmalıdır. Kitab müəllimi hər xalq üçün dəyər, vacib və lazımdır. Kitabla ünsiyyət çox dəyərlidir. Xüsusilə gənclər, tələbələr, müəllimlərdən xahiş edirəm ki, kitab oxusunlar. Mən müəllimi zəruri saydığım insanların adını çəkdim, əslində bütün zümrələrə, tacirlərə, fəhlələrə, qulluqçulara, evdar qadınlara, hərbiçilərə, hamıya kitab oxumaq lazımdır.”

Cənab Rəhbər 2011-ci il, 20 iyulda ki söhbətində buyurur: “Cəmiyyətdə kitab müəllimi ənənəsi yaranmalı, yayılmalıdır.”

Böyük Rəhbər 1993-ci il, dekabrın 25-dəki çıxışında buyurub: “Müəllim sadəcə vəzifənin icrası yox, şirin bir iş, daimi ehtiyac, şəxsiyyətin zənginləşməsi vasitəsi olacaq.”

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1995-ci il, 3 mayda bir söhbətində buyurub: “Kitab geniş elm və

bilik dünyasına açılan darvazadır. Yaxşı kitab insan kamilliyinə aparan ən üstün vasitələrdəndir.”

Cənab Rəhbər 1993-cü il, 21 mayda buyurub: “Kitabı heç nə əvəz edə bilməz, kitaba yer verilməlidir.”

Böyük Rəhbər 1990-cı il, mayın 9-dakı çıxışında buyurub: “Kitab müaliəsi yemək və yatmaq, digər gündəlik zəruri işlər kimi xalqın həyatına daxil olmalıdır.”

O arif həkim, böyük alim 1995-ci il, 26 maydakı söhbətində buyurub: “Kitab almaq ailənin əsas xərclərindən biri olmalıdır. Xalq çilçıraq, mebel, pərdə kimi bəzi əşyalardan qabaq kitaba üz tutmalıdır.”

Böyük Rəhbər 2011-ci il, iyunun 10-dakı çıxışında buyurub: “Ailələrin istehlak səbətində kitabın məqbul payı olmalıdır və kitabı oxumaq üçün almalıdırlar.”

Cənab Rəhbər 1995-ci il, 8 mayda buyurub: “Kitab yaşayış vasitəsi sayılandan sonra baha olmayacaq.”

İmam Xamenei 1993-cü il, 27 dekabrda buyurub: “İnsan mədəniyyət və mənəviyyət baxımından tərəvətli, gənc qalmaq istəsə kitab oxumaqdan başqa yol yoxdur.”

Hansı kitabları oxuyaq?

Kitabdan söhbət düşəndə soruşulmalıdır ki, hansı kitabları oxumaq lazımdır? İmam Xameneinin düşüncə nizamında aşağıdakı mövzu və məzmununda kitablar yazmaq və oxumaq tövsiyə edilir:

1. Hekayə, roman;
2. Şeir;
3. Müqavimət ədəbiyyatı: müharibə xatirələri, şəhidlərin həyatı, şəhid ailələrinin xatirələri, müharibə əlillərinin xatirələri, əsirlikdə olanların xatirələri;
4. Dini kitablar: dini, islami kitablar, Quran təfsiri, Nəhcül-bəlağə, Səhifeyi-Səccadiyyə, Əhli-beyt (ə) haqqında kitablar, epistemologiya (mərifətsünaslıq, biliyin fəlsəfəsi);
5. Tarixi kitablar: Məşrutə tarixi, Pəhləvi sülaləsinin tarixi, İslam İnqilabının tarixi, 8 illik müharibənin tarixi;
6. Siyasi kitablar;
7. İslam inqilabının siyasi qaynaqları;
8. Böyük şəxsiyyətlərin bioqrafiyası;
9. Uşaq və yeniyetmələr üçün;
10. Humanitar elmlər (ülumi-insani);
11. İslam həyat tərz;
12. Dərsliklər, universitet kitabları.

Kitab çapında təşkilatların vəzifəsi

İmam Xameneinin düşüncə nizamında mədəniyyət qurumlarının kitab çapındakı vəzifələri də göstərilir:

1. Təsəvvür edin ki, bu gün dünyada inqilabın həqiqətinə diqqəti artıracaq, inqilaba meyli gücləndirəcək bir mövzu açıqlana bilər. Bu mövzunu tapmaq özü uğurdur. Səfərlər, mütaliələr,

araşdırmalar, bizə qarşı yazılan kitab, jurnal, məqalələri oxumaqla ən önəmli mövzu müəyyənləşdirilir. Sonra alimlər əl-ələ verərək bu boşluğu doldurmaq üçün görüləsi işləri təyin edir. Növbəti addımda dünyaya açıqlanması zəruri olan mövzu sənətkara, rəssama, kinorejissora, şairə, yazıçıya verilir, bu mövzuda əsər yaradılır.¹

2. Ümumi Mədəniyyət Şurasının əsas funksiyalarından biri kitab işi, kitabın təbliği, kitab nəşri, kitabların tənqidi və təqdimatıdır.²

3. Ədəbiyyatla məşğul, roman oxuyan, romanları təsnif edə bilən insanlardan ibarət kiçik qruplarla işə başlayın. Hekayə, roman yazmaq istedadı olan və İslam maarifi əsasında yazmaq istəyən insanların siyahısını hazırlayın, onları yazmağa təşviq edin. Bu insanları inqilabi maariflə tanış edin.³

4. Dini məfhumları gənc nəslə düzgün və cazibəli çatdırmaq üçün dəyərli alimlərdən, şəxsiyyətlərdən, kitablardan bəhrələnmək lazımdır. Din alimləri İslam maarifi mövzusunda kitablarını, jurnallarını, məqalələrini incəsənət adamlarının ixtiyarına versin ki, müxtəlif filmlər, proqramlar hazırlansın.⁴

5. Şəhid Mütəhhərinin kitabları kimi kitablara ehtiyac var ki, İslamın prinsipial məsələləri ifrat və

¹ 1988-ci il, 22 iyun İslam Təbliğatı Təşkilatının məsulları ilə görüşdə bəyanat.

² 1996, 22 oktyabr.

³ Uşaq və yeniyetmələrin tərbiyəsi müəssisənin məsulları ilə görüşdə bəyanat, 1997, 9 avqust.

⁴ 1995, 5 sentyabr.

təfritdən uzaq, aydın və dəqiq şəkildə cəmiyyətin orta təbəqəsinə çatdırılsın. Elm hövzələrinin, xüsusilə Qum Elm Hövzəsinin İslam maarifinin yayılmasında önəmli yerini vurğulamaqla onlara deməliyəm ki, bu ehtiyacları siz aradan qaldırmalısınız.¹

6. Dünyanın böyük inqilab və hərəkətlərinin əsas təbliğ vasitələrindən biri romanlar, hekayələrdir. Bu mövzuda dəyərli hekayələr var. Gözəllikləri gözəl formada, üslubda təqdim edirlər. Mən həmin kitabları oxuyanda görürəm ki, bizim inqilabımızda daha ali, gözəl, həyəcanlı, təsirli səhnələr var. Sənətkarlarımız məsuliyyət daşıyır və buna görə cavabdehdirlər. Onlar bu gözəllikləri görüb tərənnüm edə bilirlər.²

7. Kitab sahəsində bir neçə mühüm vəzifəmiz var. Bir vəzifəmiz budur ki, yaxşı kitab nəşr edək, müxtəlif düşüncə sahələrində kitablarımız olsun. Bütün məmləkətin, mədəniyyət mənsublarının belə bir vəzifəsi var.³

8. Hazırda müxtəlif mövzularda kitab qıtlığı var. Çap artsa da, keyfiyyətli kitab azdır. Mən mütəxəssislərin elmi kitablarını nəzərdə tutmuram. Din, əqidə, din tarixi, ictimai-siyasi mövzuda cəmiyyətin düşüncəsini dərinləşdirəcək çəkili kitablar azdır. Kitab mağazasına daxil olub məsrutə tarixi barədə kitab istəsəniz, sizə təklif olunun iki-üç kitab ya qalın olacaq, ya dili zəif olacaq. Xoşunuz

¹ 1988, 8 fevral.

² 1988-ci il, 22 iyulda İslam Təbliğatı Təşkilatının məsulları ilə görüşdə bəyanat.

³ 1994, 10 aprel.

gəlməyəcək, almayacaqsız. Bizim o qədər çeşidli kitablarımız olmalıdır ki, müraciət edən şəxsin zövqünə cavab versin. Qısa, uzun, asan, dərin, hər cür kitab olmalıdır. Kitabların mövzusu, səpkisi, janrı fərqli olmalıdır. Bir mövzuda fərqli səpkili kitablar çap edilməlidir. Əlbəttə ki, istənilən kitabda yalan olmamalıdır. Təəssüf ki, belə çeşidli kitablarımız yoxdur.¹

¹ 1997, 1 noyabr.

Kitab tərcüməsi hərəkatı

İmam Xamenei 2018-ci il, 26 sentyabrda ki söhbətində buyurmuşdur: “Yaxşı kitabların tərcümə hərəkatı yaranmalıdır. Xoşbəxtlikdən yaxşı kitab çoxdur. Mən imkan daxilində oxuyuram və görürəm ki, tərcüməyə layiqli gözəl kitablarımız var. Bir tərcümə hərəkatı yaratmaq olar. Başqa dildən yox, başqa dillərə tərcümə! Abadanda, Xürrəmsəhrdə, ötən müharibələrdə, məmləkətimizdə nələr baş verdiyini dünya bilsin. Dəfələrlə demişəm ki, bu gözəl tablodur, yaxınlaşdıqca zəriflikləri üzə çıxır. Qoy dünya xalqları bu gözəllikləri görsün. Ərəb, ingilis, fransız, urdu və digər dillərə tərcümələr olsun, ölkəmizdə baş verənlərdən dünya xəbər tutsun. Kitablار İran xalqının təqdimatçısıdır. Kitab tərcüməsi, gözəl filmlər istehsalı hərəkatı üçün İrşad təşkilatı, Mədəniyyət Təşkilatı məsuliyyət daşıyır. Bu tele-radio şirkətinin, Xarici İşlər Nazirliyinin və digər qurumların işidir.”

b) Mətbuat

İmam Xamenei 1991-ci il, sentyabrın 24-dəki söhbətində buyurub: “Müasir dünyada kütləvi informasiya vasitələrinin, xüsusilə mətbuatın rolu

kimsəyə sirr deyil. Amma İslam respublikasında ağır inqilabi məsuliyyətə görə mətbuatın xüsusi əhəmiyyəti var. Ötən illərdə məsuliyyətli mətbuat səhifələri iti, agah qələmlərin düşmən imperializmin, şəxsiyyətsiz fərdlərin hücumlarına qarşı müqavimət səhnəsi olub. İslam nizamında mətbuatın mühüm vəzifəsi, ideoloji rolu inqilabçı ümmətin qəbul etdiyi dəyərlərin tanıtılması və müdafiəsi, eləcə də ümmətin agahlığının artırılmasıdır.”

Cənab Rəhbər 2000-ci il, aprelin 20-dəki çıxışında buyurub: “Mən mətbuat azadlığı, mətbuatın rəngarəngliyinə müxalif deyiləm. Əgər 20 qəzet əvəzinə 200 qəzet çap olunsaydı, buna sevinərəm də. Qəzetlərin çoxluğuna pis baxmıram. Mətbuat konstitusiyada göstərildiyi kimi maarifləndirici olsa, xalqın və dinin xeyrinə yazsa, onun genişlənməsi daha yaxşıdır.”

Böyük Rəhbər 2000-ci il, iyulun 12-dəki söhbətində buyurur: “Siz (media, mətbuat işçiləri) düşmənin ideoloji hücumuna cavab vermək gücündə olduğunuz zaman qəzet-jurnallarınızı, kitablarınızı, filmlerinizi və başqa məhsullarınızı başqalarından daha artıq yayan mən olacağam.”

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 6-cı çağırış parlamentə ünvanladığı məktubda yazır: “Ölkə mətbuatı ictimai fikir formalaşdırır, istək və təlaşlara istiqamət verir. İnqilab və İslam nizamının düşmənləri mətbuatı ələ alsaydı, ona yol tapsaydı ölkənin təhlükəsizliyi, xalqın vəhdət və imanı üçün böyük təhlükə yaranardı.”

Bu həyat yüklü məsələdə məsulların susmasını düzgün saymıram.”¹

Cənab Rəhbər 1993-cü il, dekabrın 22-də buyurur: “Bu gün ölkə mətbuatında bəzi nəşriyyələrdə müşahidə olunan İran xalqının ideoloji ehtiyaclarına biganəlik, İslam və inqilabın ideallarına diqqətsizlik hazırda və gələcəkdə xalqın və nəhayət, axirətdə Allahın mühakiməsində bağışlanmayacaq.”

Böyük Rəhbər 1999-cu il, yanvarın 6-dakı çıxışında buyurub: “Mətbuat azadlıq və insan haqlarının əsasıdır deyə, mətbuatda çıxan hər şeyi qəbul etmək olmaz. Düşüncə, din, imana zidd olan, daim güclənən ideoloji təhlükələri nəzərdən qaçıрмаq olmaz.”

Cənab Rəhbər 1999-cu il, sentyabrın 2-də bir söhbətində buyurub: “Qeyd etmişəm ki, müxtəlif düşüncə və yanaşmalar düzgün şəkildə bəyan olunmalıdır. Amma müxtəlif biliklərdən danışmaq yalan danışmaq, təhqir etmək, düşmənin rüporu olmaq deyil. Bir qəzetin ictimai imkanlar, xalqın pulu ilə xalqa qarşı yazması, İsrail və Amerikanın tribunası olması yolverilməzdir.”

¹ 2000, 14 iyun.

Mətbuatın təsnifi

İmam Xameneinin düşüncə nizamında mətbuat üç qismə bölünür:

1. Hakim üsul-idarəyə tərəfdar mətbuat;
2. Biganə mətbuat;
3. Düşmən mətbuat.

Cənab Rəhbər 1996-cı il, mayın 2-də buyurub: “Üçüncü qisim mətbuatı düşmən adlandıрмаğım o demək deyil ki, əlimizə qılınc alıb, onları təqib edəcəyik. Məqsəd budur ki, onların sabahkı durumu dünənki durumundan fərqlənməyəcək.”

Rəhbər sözüne davam edir: “Dözümümüz çoxdur. İslam respublikasında müxalif söz səbrlə dinlənilir. Amma düşmənçiliyin, insafsızlığın da bir həddi var. Bu qisim mətbuat həddi aşır. Ölkə xaricində İslam respublikasına qarşı bir böhtan səslənsə, üçüncü qisim mətbuat həmin böhtanı təkrarlayır. Nə üçün bir insan düşmənlə bu səviyyədə həmkarlıq etməlidir?! Nə üçün bir insan öz vətəninə, bu vətənə can yandırır zəhmət çəkənlərə bu qədər düşmən olmalıdır?! Bu nə xəstəlikdir?! Mən təəccüb edirəm!”

Düşmən mətbuatın xüsusiyyətləri

İmam Xameneinin nəzərinə, düşmən mətbuatın fərqli xüsusiyyətləri var. Bu xüsusiyyətlərin bəzilərini yada salaq:

1. Azğın, etibarsız insanlardan istifadə etmək;
2. Mövqə bildirərkən səmimi, doğruçu olmamaq;
3. Mövcud nizama böhtan, qarayaxma;
4. Hökumət başçılarına, rəhbərlərə qarşı şübhə yaratmaq;
5. İran İslam Respublikasına qarşı qərəzli olmaq;
6. İslam və İran dəyərlərini ayaq altına almaq.

c) Şeir

İmam Xamenei 2015-ci il, 1 iyulda ki söhbətində buyurur: “Şeir təsirli vasitədir. Söz sənətində şeir ikiqat təsirə malikdir. Yəni bir söz nə qədər fəhahətli, gözəl, mənalı ola, şeir kimi təsirli olmayacaq. Şeir belə sənətdir!”

Cənab Rəhbərin nəzərində şeirin xüsusiyyətləri:

- a) Həvəsləndiricidir;
- b) Yol göstərir;
- c) Bələdçilik edir;
- d) İstiqamətvericidir.

Cənab Rəhbər buyurur: “Şeir vasitəsilə dinləyicini doğru yola yönəltmək və ya yoldan azdırmaq olar.”

İslam respublikasında bugünkü inqilabi şeir dəyərli söz, məna, ahəng, musiqiyə, güclü təxəyyülə malikdir. Müasir şeirin məzmunu dəyərlidir. İstər inqilabi, istər ictimai, istər dini, istər irfani şeirlərin yüksək məzmunu var. Bu göstərir ki, İran İslam respublikasında şeir nihali inkişaf edir.

Müasir şeir doğru yola yönəldən, tərəqqiyə doğru şeirdir. İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 2016-cı il, 20 iyunda bir söhbətində buyurub: “Bugünkü gələclərin şeirlərini on il, on beş il qabaqkı gənclərin şeirləri ilə müqayisə edəndə şahidi olduğun inkişafı ilə bağlı bir şövq, sevinc, şükür hissi yaşayırsan.”

Cənab Rəhbər 2015-ci il, 1 iyulda çıxışında buyurub: “Şeirin inqilabdan sonrakı dövrdə inkişafından çox razıyam, həqiqətən çox dəyşib.”

Böyük Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Bunu da qeyd etməliyəm ki, müasir şeirin səviyyəsi (klassik) İran şeirinin səviyyəsinə çatmayıb.”

İmam Xameneinin şairlərlə görüşü zamanı onlara tövsiyələrini yada salaq:

1. İlahi maarifin çox zəngin və dəyərli məzmununa diqqət etmək;

2. Quran, Nəhcül-Bəlağə, Səhifeyi-Səccadiyyədəki dərin məfhumlardan istifadə etmək;

3. Dəyərlərin qorunması, hifz edilməsi;

4. Şeiri inqilabın hədəfləri, inqilab mədəniyyətinin xidmətinə vermək;

5. İslam inqilabının nailiyyətlərinin qorunması;

6. Müqəddəs müdafiə, şəhadət mədəniyyətinin gələcək nəsillərə ötürülməsi;

7. Şeir in sənətkarlıq, ədəbiyyat yönlərinə diqqət;
8. Fars dili və ədəbiyyatının meyarlarına dəqiq riayət etmək;
9. İnsanları yaxşılığa yönəltmək üçün şeir in texnikalarından istifadə etmək;
10. Şairlərin şər və diktator rejimlərin təbliğatı qarşısında dayanması;
11. Yaxşı və dərin məzmunlu şeirlərlə oxucuların elm və ağıllıq səviyyəsini yüksəltmək;
12. İslam həyat tərzinin inkişafına diqqət, pak yaşamaq, xeyir aqibətə çatmaq;
13. Yaxşı sürudlara (nəğmə) , onların sənətkarlıq vasitələri ilə yayılmasına diqqət;
14. Ölkə və dünyanın aktual mövzuları barədə şeirlər yazıb səsləndirmək;
15. Milli, ənənəvi şeirlərə diqqət;
16. İnqilab və İslam dünyasının şeirlərinin dünya dillərinə tərcüməsi.

O böyük həkim və alim 2010-cu il, 25 avqustdakı çıxışında buyurur: “Əgər məhdud büdcə ilə seçim qarşısında qalsaq ki, tamaşa, təsviri sənət, şeir arasından birini seçək, mənəcə, şeiri seçməliyik. Əgər şeir öz yerini tutsa, o biri növlər üçün də zəmin yaranacaq. Şeiri başqa yaradıcılıq növləri ilə müqayisə etmək olmaz. Ən azı bizim ölkədə, bizim cəmiyyətdə, bizim tarixi keçmişdə belədir. Bizim zəngin şeir tariximiz var, şeirdə ustad olmuşuq. Şeir irsimiz çox zəngindir. Poeziyanın inkişafına görə birinci ölkələrdənlik. Şeir böyük sənətdir. Ona görə də

şeir sahəsində nə qədər iş görülsə, araşdırma aparılsa, təşkilati işlər görülsə, yenə də çox deyil. Mən şeir ustadlarından, əlaqədar dövlət qurumlarından xahiş edirəm ki, ölkədə şeirin öz dəyərini alması üçün iş görsünlər. İstedadlarımız çoxdur!”

d) İncəsənət

İmam Xamenei 1999-cu il, fevralın 2-də bir çıxışında buyurub: “Təəssüf ki, sabiq hakimiyyət dövründə incəsənət güclü adamların əli altında olub, tənəzzül edib, meydanda görünməyib. Amma İslam inqilabı qələbə qazanan kimi incəsənət, ədəbiyyata meydan verilib. Bu gün tanınmış sənətkarların çoxu inqilab dövrünün gəncləridir. Bu sənətkarların bir qismi cəbhələrdə, bir qismi inqilabda iman sayəsində özünəinama çatıb, istiqamətlənib. Məsələn, əllərinə fotoaparat götürüb cəbhədə şəkil çəkiblər. Beləcə sənət yolunu tutublar. İnqilabın başlanğıcından bu günə qədər sənət müxtəlif sahələrdə böyük rol oynayıb. İncəsənət və ədəbiyyatın müxtəlif növləri üzrə təlaş göstərilib, gənc sənətkarlar yetişib.”

Cənab Rəhbər 1998-ci il, aprelin 27-də bir söhbətində buyurub: “Heç bir dil incəsənət və ədəbiyyatın dili kimi iti və məharətli deyil. Nə elm, nə moizə, nə adi söhbət dili sənət dili qədər yetərli deyil. Quranın müvəffəqiyyət sirlərindən biri onun sənət, ədəbiyyat, dil ecəzidir.”

Cənab Rəhbər 1987-ci il, 22 iyundakı çıxışında buyurur: “Heç şübhəsiz mesajın, bəyanatın

çatdırılmasında ən yetərli, təsirli vasitə sənət vasitəsidir.”

O böyük həkim, dəyərli alim 1986-cı il, dekabrın 18-dəki çıxışında buyurub: “Dəfələrlə demişəm ki, istənilən bəyanat, dəvət, çağırış, inqilab, mədəniyyət, ideologiya sənət şəklində ortaya qoyulmasa, tanınmaq, genişlənmək ehtimalı yoxdur.”

Böyük Rəhbər 2002-ci il, 17 dekabrda bir söhbətində buyurub: “Mən sənəti, ədəbiyyatı sevən, onun məqamına inanan biriyəm. Yəni sənətə vücudumla inanıram. Sənətin həqiqi, ciddi, prinsipial rola malik olduğunu düşünürəm.”

Cənab Rəhbər 1998-ci il, dekabrın 4-dəki çıxışında buyurur: “Nə qədər ki, sənət dili meydana daxil olmayıb, mənim kimiləri inqilab haqqında nə qədər danışsaq da, o böyük həqiqəti çatdıra bilməyəcəyik. Böyük hadisənin həqiqətini ədəbiyyat çatdırıb düşüncələrdə aydınlaşdırırsa bilər.”

Böyük Rəhbər 2004-ci il, mayın 17-dəki söhbətində buyurur: “Tele-radio şəbəkəsində elmi, nəzəri, praktiki proqramlarda sənət məharətlərindən, texnikalarından istifadə edilsə, həmin proqramların ömrü və cazibəsi ikiqat artıq olar.”

Əlbəttə ki, İmam Xameneinin düşüncə sistemində incəsənətin təhlükələri də yada salınır:

- a) azğınlıq;
- b) həddi aşmaq;
- c) istiqaməti itirmək.

Cənab Rəhbər 1989-cu il, noyabrın 12-dəki çıxışında buyurub: “Sənətdən istifadə edən zaman başqa vasitələrdən istifadədə olduğu kimi istiqamət dəqiq olmalı, səhvə yol verilməməlidir.”

Böyük Rəhbər 2001-ci il, 23 iyulda bir söhbətində buyurur: “Sənətkar həm forma, həm məzmunə görə məsuliyyət daşıyır.”

O, sözünün davamında buyurur: “İş yüz faiz yaradıcılıqla yerinə yetirilməlidir, məzmun ali, hərəkətverici olmalı, fəzilət yaratmalıdır.”

Məqsəd dini və inqilabi sənətdir. Hekayə, tamaşa, kino, rəsm, şeir, musiqi, məddahlıq nəzərdə tutulan xüsusiyyətlərə malik olsa, inqilabi incəsənət, mədəniyyət bölməsinə aid edilir.

Sənətkarlar, məsullar və xalqın incəsənət və ədəbiyyatla bağlı vəzifələri var:

1. Sənət günbəgün inkişaf etməlidir;
2. Sənətin sərhədlərini, çərçivəsini düzgün tanımaq;
3. Sənətdən İslam yolunda istifadə etmək;
4. Sənət və sənətkarı siyasi oyunlara qatmamaq;
5. Sənətdə tərəddüd, ikifikirli olmamaq;
6. Sənətin real yerini görmək;
7. Sənətçilərin maddi durumuna diqqət;
8. İncəsənətə pul yatırımının sərfəliliyinə diqqət;
9. Gənclərin sənət vasitəsilə azğınlığa düşməsinə yol verməmək;
10. Sənət əsərlərinin mesajlı olmasına diqqət;

11. Mənalı, məzmunlu sənət nümunələrinin seçilməsi;
12. Sənət və sənətçilərə aid problemlərin həlli;
13. Faydalı sənət fəaliyyətlərinə imkan yaradılması;
14. Sənət, sənət resursları, sənət vasitələrindən düzgün istifadə etmək.

d) Ədəbiyyat

İmam Xamenei 1992-ci il, fevralın 24-dəki çıxışında buyurub: “Ədəbiyyat gerçəkdən mədəniyyət irsini bir nəsildən o birinə ötürən vasitədir. Ədəbiyyat xüsusiyyət daşıyan gen kimidir, vərəsəni və nəslə qoruyan bunlardır.”

Böyük Rəhbər 1997-ci il, 22 oktyabrda bir söhbətində buyurub: “Qərb mədəniyyətini qərb ədəbiyyatında axtarmaq lazımdır.”

Rəhbər sözünün davamında buyurur: “Avropa ədəbiyyatı, avropa poeziyası, avropa ssenariləri ilə tanış olanlar gözəl bilirlər ki, avropa mədəniyyətində orta əsrlərdən XX əsrin ortalarına qədər qadın ikinci dərəcəli varlıq sayılıb.”

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri 1991-ci il, martın 5-dəki söhbətində buyurur: “Fransa ədəbiyyatına baxsanız, görəcəksiz ki, bu ədəbiyyatın bir hissəsi müharibə qəhrəmanlarına həsr olunub. Dörd il müharibə olub, müharibənin iki-üç ili fransızlara ağır keçib, məğlub olublar. Amma müharibə meydanında olduğu kimi Parisdə xalq mübarizəsini də, ictimai münasibətlərdəki fədakarlıqları da qəhrəmanlıq kimi

təsvir ediblər. Baxın görün fransız romanlarında bu qəhrəmanlıqlar necə təkrarlanır. Ən məşhur romanlarda, əsərlərdə həmin günlər yada salınıb.”

Möhtərəm Rəhbər 1998-ci il, 12 maydakı çıxışında buyurur: “Müharibə istedadların kəşfi üçün bir meydan olub. Bilirsizmi ki, istənilən ölkədə çətinlik, o cümlədən müharibə ədəbiyyat və incəsənətin çiçəklənməsinə səbəb olub. Ən gözəl romanlar, filmlər, şeirlər müharibə zamanı yaranıb. Bizim də müharibə istisna deyil.”

Müqavimət və müharibə haqqında yazılan kitablar mədəniyyətimizi dünyaya tanıtdırmaq gücündədir.

İmam Xamenei 1991-ci il, iyulun 16-dakı çıxışında buyurur: “Demək olar ki, müqavimət ədəbiyyatı və incəsənəti mərkəzində nəşr olunan bütün kitabları oxumuşam, bəzi kitablar fəvqəladədir. Kitabları oxuduğum zaman düşündüm ki, inqilab mədəniyyəti, dəyərlərini dünyaya tanıtdırmaq üçün bu kitabları çap edib yaysaq, kiçik iş deyil.”

e) Məddahlıq (növə, mərsiyə, rövzə oxumaq)

İmam Xamenei 2015-ci il, 9 apreləki söhbətində buyurur: “Məddahlıq çox şərəfli bir peşədir. Siz məddahların dili, nəfəsi, boğazı, sənətkarlığı fəzilətlərin mədhinə xidmət edir. Peyğəmbərin ailə ocağı fəzilət ocağıdır. Əlinizdə fəzilətin mədhi kitabının olması böyük şərəfdir.”

Rəhbər 2016-cı il, martın 30-dakı çıxışında buyurur: “Məddahlıq ölkəmizdə bir hadisədir,

yenilikdir. Dünyada bunun oxşarı yoxdur. Bu sahə elmi iş mövzudur. Yeri var ki, tələbələr, müəllimlər, alimlər bu sahə barədə ətraflı düşünsünlər, çalışsınlar. Həm təhlil etsinlər, həm də bu sahənin elmi inkişaf yolunu bizə göstərsinlər.”

Cənab Rəhbər 2018-ci il, 8 martdakı söhbətində buyurur: “Siz məddahlar mühüm əhəmiyyətə malik iş görürsüz, məddahlıq çətin işdir. Hər yerə gedir, xalqla ünsiyyətdə olursuz. Söz demək üçün meydanınız, imkanınız var. İnsanlar sizi dinləməyə hazırdır və bu məsələ sizin vəzifənizi ağırlaşdırır.”

Məddahların vəzifəsi

İmam Xamenei məddahlar üçün vəzifələr nəzərdə tutur:

1. Dini maarifin yayılması və etiqadların möhkəmlənməsi üçün məddahlıq imkanlarından istifadə etmək;
2. Məsum imamlar və Xanım Zəhranın (s) xüsusiyyətləri əsasında praktiki nümunələr, meyarlar göstərmək;
3. İran və dünyanın aktual problemlərinə diqqət və xalqı bu problemlərlə tanış etmək;
4. Şeir, bəyan, əxlaq vasitəsilə dinləyicinin mərifət və imanını gücləndirmək;
5. Dövrün nəzəri, zehni ehtiyacına diqqət;
6. Məddahlıqdan İslam və müsəlmanların xeyrinə istifadə etmək;

7. Cəmiyyətdə Əhli-beytin (ə) düşüncəsi, ana xətti və istiqamətinin tanıtılması;

8. Müzakirələrə yol açmaq və praktiki düşüncələrin yayılması;

9. İlahi razılığın əldə olunması;

10. Məddahlığın problemləri ilə tanışlıq;

11. Məzmunlu və gözəl şeirlərdən bəhrələnmək;

12. Məhəbbət və mərifət əhli olmaq;

13. Gənclərin agahlıq problemlərini aradan qaldırmaq;

14. Təbliğat cəbhəsinin genişliyi və mürəkkəbliyinə diqqət.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2018-ci il, aprelin 20-dəki söhbətində buyurub: “Xalqla ünsiyyət, şeir, səs, musiqi ilə danışmaq imkanınız məsuliyyət yaradır. Bütün fürsətlər, imkanlar həm də məsuliyyət deməkdir. Vəzifənizi üstün şəkildə yerinə yetirməlisiz. Əgər ölkənin məddahlar cəmiyyəti öz məsuliyyətini lazım olan səviyyədə yerinə yetirə bilsə, ölkə miqyasında dəyişiklik baş verər.”

f) Minbər

İmam Xamenei 1989-cu il, avqustun 2-də bir söhbətində buyurub: “Sizin minbərdə dediyiniz sözlər radioda deyilən sözlərdən – özünüz danışsanız belə - fərqlənir. Dəfələrlə demişəm ki, üzbəüz söhbət, danışanın nəfəsinin duyulması, tərəflərin bir fəzada olması fərqli təsirə malikdir, uzaqdan vasitə ilə gələn səsdən fərqlənir. Ruhanilər bunun qədrini bilməlidir.

Natiqlər, vaizlərlə söhbətdə təkrar-təkrar demişəm ki, üzbəüz oturub danışarkən auditoriya bütün vücudumuzu hiss edir və bizə məxsus olan bu neməti dəyərləndirməliyik. Belə söhbətin iqiqat təsiri var.”

Ali Rəhbər 1998-ci il, 22 apreldə bir çıxışında buyurub: “Dinin ənənəvi qaydada, yəni camaat arasında minbərdən təbliği Allah-Taalanın sizin ixtiyarınıza verdiyi mühüm vasitə və nemətlərdəndir.”

O həkim alim 1995-ci il, yanvarın 25-dəki söhbətində buyurub: “Minbər söhbəti ənənəvi və düzgün icra edilməlidir. Ənənəvi o demək deyil ki, tam qədimdəki kimi olmalıdır. Mövzu, məzmun dəyişməli, minbər qalmalıdır. Bu metod min ildir, ən azı 300-400 ildir təcrübədən keçirilir.”

Minbərdən danışanlara göstərişlər

İmam Xameneinin düşüncə sistemində minbər əhlinə ünvanlanmış göstərişləri nəzərdən keçirək:

1. Xalqın əxlaq və inqilabi təfəkkürün dərinliyinə ehtiyacını nəzərə almaq;

2. Siyasi məsələlərin bəyanında orta həddi gözləmək;

3. Günün tələbini nəzərə almaq və sənədlər əsasında danışmaq;

4. Sevgi dolu fəzanı genişləndirmək, məsullarla xalq arasında vəhdətə tələş;

5. Xalqı düşmən təhlükəsi barədə məlumatlandırmaq;

6. Xalqa ümid vermək, gələcəyə ümid yaratmaq;

7. Xalqda İslam respublikasına qarşı nikbinlik yaratmaq;

8. Dəqiq, əsaslı mövzuları sənətkarlıqla bəyan etmək;

9. Xalqın Əhli-beytə (ə) sevgisini gücləndirmək, övliyalara məhəbbət yaratmaq;

10. Xalqın imanını və dini mərifətini gücləndirməyə çalışmaq.

İdeoloji hücum, mədəniyyət hücumu

Düşmən bir ölkəyə hakim olmaq üçün onun mədəniyyətini hədəfə alır. Bu məsələ çox mühüm və həssas məsələdir, bu məsələyə diqqət yetirilməlidir.

İmam Xamenei 1990-cı il, 2 maydakı söhbətində buyurur: “Cəmiyyətin mədəniyyət öncülləri, fəalları bilməlidirlər ki, düşmən bu gün daha çox mədəniyyətləri hədəfə alıb.”

Cənab Rəhbər 1994-cü il, 12 sentyabrdakı söhbətində buyurub: “Mədəniyyət hücumu budur ki, düşmənin hərbi, siyasi, iqtisadi müdaxilə planları nəticəsiz qalır və o mədəniyyətin sorağına gedir. Amerika çox çalışdı ki, dünya ölkələrini İranla iqtisadi əlaqələri dayandırmağa sövq etsin, bacarmadı. Ölkəni inkişafdan dayandırmaq planları alt-üst oldu. Mədəniyyəti hədəfə aldılar. Təbliğat, incəsənət, kitab, məqalə, roman, filmlərə, İranda yaşayıb İran xalqı və mədəniyyətinə ürəyi yanmayanlara, Amerikanın mənafelərinə, fəsadda batan qərbə əsir olanlara üz tutdular.”

Ali Məqamlı Rəhbər 1992-ci il, 13 iyundakı çıxışında buyurub: “Düşmənin mədəniyyət müstəvisində işi mədəniyyət hücumu, mədəniyyətin məhvi, mədəniyyətin qarəti, mədəniyyətin qətli-amıdır.”

İstilaçı bir mədəniyyət neftə, veto hüququna, kimyəvi silaha, atom bombasına, siyasi nüfuzuna güvənərək öz yanlış əqidələrini İran xalqına qəbul etdirmək istəyir.

Mədəniyyət hücumu meydanında düşmən üç üsuldən istifadə edir:

1. Yad mədəniyyətin zorla qəbul etdirilməsi;
2. Milli mədəniyyətin məhvi;
3. Yad mədəniyyətə təslim olmaq.

Hazırda qərbin İrana hücumu mədəniyyət hücumudur. Düşmənin bu meydanda məqsədi İran İslam Respublikasının mədəniyyətinə, ideoloji əsaslarına zərbə vurmaq, xalq və məsulların inqilabi xarakterini dəyişmək, nizamı təsirsizləşdirmək, xalqı getdiyi yoldan döndərməkdir.

Bu hücumda düşmən müxtəlif metodlardan istifadə edir. Bu metodlardan bəzilərini yada salaq:

1. Həqiqi Məhəmməd İslamı və şiə təfəkkürünün simasını bulaşdırmaq, İran İslam Respublikasının nəzəri əsaslarına zərbə endirmək;
2. Milli-İslami mədəniyyət və etiqadları dəyişmək üçün günah və pozğunluq mədəniyyəti yaymaq;

3. Gənclərin iman, dəyərlər, İslam İnqilabı əsaslarına təəssübkeş bağlılığını aradan qaldırmaq;

4. Gəncləri narkotika və əyyaşlıq kimi zərərli işlərə məşğul etmək;

5. Xalqla hökumət arasında narazılıq yaratmaq üçün hakimiyət və məsullar haqqında şayiə, böhtan xəbərlər yaymaq;

6. Mədəniyyət fəzasını zəhərləyib bulaşdırmaq;

7. Dini hökumət və vilayəti-fəqihi gözdən salmaq üçün şübhələrə rəvac vermək;

8. Antidin, antiinqilab fikirləri nəzəriləşdirmək, ideologiyaya çevirmək;

9. İnqilab ədəbiyyatı və incəsənətini alçaldıb səhnədən çıxarmaq;

10. Qərb mədəniyyətinə meydan vermək;

11. Milli-dini müqəddəsliklərin təhqiri;

12. Xalqın və məsulların mədəniyyətə münasibətdə biganələşdirilməsi.

İmam Xamenei 2002-ci il, noyabrın 22-dəki çıxışında buyurub: “Düşmənciliyi, düşməncilik metodlarını tanımaq düşməni tanımaqdan mühümdür. İnsan düşmənin hansı yolla hərəkət edəcəyini bilsə, diqqətini lazım olan istiqamətə yönəldə bilər.”

Möhtərəm Rəhbər 2001-ci il, 15 fevraldakı söhbətində buyurub: “Bu gün düşmən bütün yollara əl atır. İnternetdə yüzlərlə böyük, minlərlə kiçik saytın əsas məqsədi İslam, xüsusilə şiə təfəkkürünü hədəfə almaqdır. Bu hücumlar məntiqi deyil, təxribatdır, müxtəlif psixoloji metodlar əsasında dağıdıcılıqdır.”

O bəsirətli fəqih 2001-ci il, 2 avqust tarixində buyurub: “Düşmən təbliğatında geniş yer verilən mövzulardan biri də hər şeyi halal tanıtdırmaqdır. Bu təbliğat konkret məqsədə doğru hərəkət edən insanı yoldan sapdırmaq, məqsəddən yayındırmaq üçün faydalı məhdudiyyətlərə qarşıdır. Bu yolla insanların imanını əlindən almaq, onların inqilaba inamını süstləşdirmək istəyirlər. Buna ciddi yanaşmaq lazımdır.”

Düşmənin mədəniyyət hücumu layihələrinə qarşı atılası addımlar:

1. Düşməni tanıyaq və düşmənlərin metodlarını öyrənək;
2. Düşmənin mövqelərini öyrənək və addım ataq;
3. İslam və inqilab prinsiplərinə həyatımızda geniş yer verək;
4. Etiqad və əxlaqımızı gücləndirək;
5. Bəsirətimizi, aqahlığımızı artıraraq;
6. Cihad ruhiyyəsi, şəhadət mədəniyyətinə rövnaq verək;
7. Özümüzdə və cəmiyyətdə ümid hissini gücləndirək;
8. Gənclərə din və inqilabın həqiqətlərini aydınlaşdıraraq;
9. Ölkədəki siyasi atmosferi aram saxlayaraq.

İmam Xamenei 2001-ci il, fevralın 15-də bir söhbətində buyurur: “Xalq üçün siyasi fəzanı bulaşdırmaq, insanları narahat etmək, kiçik məsələləri

böyütmək, siyasi qanadlar arasında qarşıdurma yaratmaq düşmənin planlarındandır. Ölkədə gərgin fəza yaratmağa çalışırlar. Ümumi və siyasi fəzada stabilliyi qorumaq düşmənlə mübarizədir.”

Möhtərəm Rəhbər 1990-cı il, noyabrın 28-dəki çıxışında buyurub: “Düşmənin həssaslıqla yanaşdığı məsələyə siz də həssas yanaşın. Düşmən diqqət yetirdiyi məsələdə təxribat yaratmaq istəyir. Düşmən millətə, inqilaba, xalqın inqilaba bağlılığına qarşı təbliğat aparırsa, dümək xalqın inqilab səhnəsində olmasından qorxur. Sizin inqilab səhnəsində hazırlığınız, aqallığınız düşməni məyus edir.”

Mədəniyyət hücumuna qarşı mübarizə metodlarına diqqət və plan əsasında hərəkət ilahi məqsədləri gerçəkləşdirə, mədəniyyət qətlamını dayandıra bilər.

b) İslamın elm sistemi

İslam elm sistemi İmam Xameneinin düşüncə sistemində ictimai nizam qurumlarındandır.

Burada elm mərifət, bilik, idrak mənalıdır. Elm sistemi müxtəlif şöbələrdən, hissələrdən, mərkəzlərdən ibarət böyük məcmuədir.

İmam Xameneinin düşüncə nizamına əsasən, bütün bu şöbələr vahid bir qurum təşkil edir və həmin qurum müştərək və aydın məqsədlərə çatmaq üçün fəaliyyət göstərir. Bu böyük hədəflər İslam Respublikasının əsas hədəflərinə tabedir.

Ali Rəhbərə görə İslam daim elm sahəsində hərəkətdə olub, İslam mədəniyyəti də bu elmi hərəkət sayəsində ərəşəyə gəlib.

İmam Xameneinin nəzərinə, elm nə qədər inkişaf etsə, dini imanın sütunları da bir o qədər möhkəm olacaq.

Möhtərəm Rəhbər 2000-ci il, 26 iyulda bir söhbətində buyurub: “Elm nə qədər çox inkişaf etsə, ulduzlar nə qədər çox tanınsa, dənizlər və səhralar, zərrələr nə qədər çox elmin diqqət mərkəzində olsa, insan vücudundakı qüvvələr nə qədər çox üzə çıxsə, bütün bu mürəkkəb və əzəmətli aləmi yaradan Allaha iman bir o qədər möhkəmlənəcək.”

Məhz buna görə din elmin tərəfdarıdır və elmə həvəsləndirir. İslam ruhiyyəsi elmin öyrənilməsinə birbaşa təsir göstərir. Həmin ruhiyyə idi ki, bir gün İslam dünyasını elmin zirvəsinə qaldırmışdı.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2002-ci il, avqustun 10-dakı çıxışında buyurur: “İslamın zühurundan sonra üçüncü-dördüncü əsrlərdə İslam dünyasında elmin tədrici inkişafı başladı. İslam dünyası elmin zirvəsinə qalxdı. O zaman Avropada, Çində, dünyanın digər məntəqələrində elm İslam dünyasındakı səviyyədə deyildi. Məhz İslam ruhiyyəsinin təsiri altında İslam dünyası elmin zirvəsində qərar tutmuşdu.”

Cənab Rəhbər 2004-cü il, sentyabrın 15-dəki söhbətində buyurub: “İslam dünyanın ən yoxsul, ən geri qalmış məntəqəsində zühur etdi. Amma zühurundan 50 il ötməmiş dünyanın 50 faizindən çoxu İslam bayrağı altında idi. Bu yeni nizamın ömründən iki əsrdən çox ötməmiş İslam dünyası elm, mədəniyyət, iqtisadiyyat baxımından bəşər mədəniy-

yətinin zirvəsində idi. Bu uğur yalnız İslam təlimləri ilə bağlı idi.”

Möhtərəm Rəhbər 2005-ci il, dekabrın 17-dəki çıxışında buyurub: “Bizim dünyabaxışımızda elm dindən qaynaqlanır və elmin ən üstün hərəkətverici qüvvəsi dindir.”

Biz bu gün həmin baxışla, keçmişimizdən örnək götürərək elm bayrağını qaldırmalıyıq ki, dünya İslam Respublikasının elm və mədəniyyətdə uğurlarını görsün, dövrümüz elmi oyanış, elmi tərəqqi dövrü olsun.

İmam Xamenei 1994-cü il, aprelin 20-dəki çıxışında buyurub: “Biz müsəlmanlarda elm istedadı var, keçmişimiz bunu aydın göstərir. Deyirik ki, İslam dünyasında nikbin və ümidverici bir elmi hərəkət yaranmalıdır. İslam ölkələri daxilində elmi hərəkət yaratmalıyıq.”

Elmi hərəkət layiqli bir həyat formalaşdırmalıdır. Elə bir dünya ki, onda həm abadlıq, rifah, elmi tərəqqi olsun, həm də siyasi, ilahi mənəvi bir iqtidar.

Məhz bu məqsədə çatmaq üçün İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2000-ci il, mayın 2-dəki çıxışında buyurur: “Təhsil alın, düşünün, işləyin. Yeni yollar axtarın. Elmdə, mərifətdə, inkişafda, texnikada, hər sahədə yeni dünyalar kəşf etməyə çalışın. Ölkədə elmi yoxsulluğu öz təlaşınızla aradan qaldırın. Bütün bu mərhələləri Quranla birlikdə keçin.”

Cənab Rəhbər 2003-cü il, 22 oktyabrda bir söhbətində gələcəyə ümidlə İranın elmi inkişafını labüd sayaraq buyurub: “Allahın fəzli ilə ölkəmiz 40-

50 il sonra elm və texnologiya baxımından dünyanın inkişaf etmiş ölkələrindən olacaq. Bu mənim üçün tam aydındır və buna heç bir şübhəm yoxdur.”

Möhtərəm Rəhbər 2007-ci il, 4 iyunda buyurub: “İran xalqının gələcəyi onun keçmişindən qat-qat yaxşı olacaq.”

Bu gün İran xalqı həm elmi inkişaf, həm ictimai-siyasi müdiriyyət, həm beynəlxalq nüfuz baxımından müsəlman xalqlar üçün nümunə kimi tanınır.

Bu dəyərli nümunə elm və iman, iradə və özünəinam, ümid və təlaşdan yaranıb. İslam Respublikası bu üsulla müsəlman ölkələri elmi inkişaf səhnəsinə qaldıracaq və hegemon qüvvələr üçün böyük təhlükəyə çevriləcək.

Bu böyük hərəkətin davamında İslam Respublikası elm istehsalı cərəyanına ehtiyacdır. Bu yolla elm zirvələrinə doğru hərəkət sürətlənər, elm sərhədləri aşılır.

Universitetlər, elm hövzələri, təhsil sistemi elm istehsalına təsirli sahələrdir. Bu təsisatlar elm istehsalında böyük hərəkət yaratmalı, təhsil yanaşı elm istehsal etməlidir.

İmam Xamenei 2003-cü il, 30 oktyabrda bir söhbətində buyurub: “Elm istehsalı deyəndə elə bir nöqtəyə çatmaq nəzərdə tutulur ki, mövcud cəmiyyət elmi yeniliklər fəzasına çevrilir.”

Elm istehsalı maddi aləmdə mövcud istedadların kəşfi və cəmiyyətin bundan yararlanmasıdır. Yəni şagird yox, ustad olaq. Özümüz əkək, becərək, məhsul götürək və başqaları bizim məhsuldan istifadə etsin.

c) İmam Xameneinin düşüncə nizamında ən mühüm ictimai nizamlardan biri İslam idarəetmə nizamıdır.

Müdiriyyət, idarəetmə dəyərlər sistemində maddi və insani resursları işə salmaq və onlardan üstün şəkildə bəhrələnməkdir. Təbii ki, bu işdə proqramlaşdırma, qərarlar verilməsi, planlaşdırma, təyin olunmuş məqsədlərə çatmaq üçün imkanların səfərbər olunması lazımdır.

Nəzəriyyələr və idarəetmə üsullarında İslamın ən mühüm rolu müdiriyyətdə dəyərlərin işə salınmasıdır.

İslam dini dərin, geniş, möhkəm dəyərlər nizamına malikdir. Bu nizam müsəlman müdirlərin idarəetməsinə, elmi metodlarına öz təsirini göstərir, hərəkətlərinə istiqamət verir. İslamın idarəetmədə oynadığı əsas rol budur, İslam müdiriyyətinin mənası bundan ibarətdir.

İmam Xamenei 2009-cu il, mayın 16-dakı çıxışında buyurur: “Alimlərimiz, tələbələrimiz, gələcəyimizi quran insanlar qərb ölkələrindəki idarəetmənin qüsurlarını görürlər. Mədəniyyət, insana hörmətdə nöqsanlar öz yerində, qərb iqtisadiyyatının bir qrupa işlədiyi göz qabağındadır. Qərb mədəniyyəti imtahandan çıxma bilmədi. Xalqımız, məsullarımız, xüsusilə gənclərimiz düşünməli, ölkənin, cəmiyyətin idarə olunması sahəsində yeni, təsirli, milli proqramlar hazırlamalıdır. Bu məsələ İslama daha diqqətli olmaq zərurəti yaradır.”

İlahi peyğəmbərlərin missiyası vardı ki, cəmiyyətin vəhy ilə idarə olunması üçün tədbirləri, proqramları insanlara öyrətsinlər, dini hökumət qurmaqla İslamın şirinliyini ümmətə daddırsınlar.

İmam Xamenei İslam müdiriyyəti əsaslarına istinadla insanların inkişafı, hidayəti, tərbiyəsini dini cəmiyyət məsullarının ilahi vəzifəsi sayır və müdirilər üçün xüsusiyyətlər sadalayır:

1. Allahmərkəzçilik;
2. İslammərkəzçilik;
3. Xalqmərkəzçilik;
4. Ədalətmərkəzçilik;
5. Qanunmərkəzçilik;
6. Xalqa xidmət;
7. Sadə həyat tərz;
8. Şücaət;
9. İsar – fədakarlıq;
10. Əmanətdarlıq;
11. Tənqidi qəbul etmək;
12. Sazişə getməmək;
13. Düşməni tanımaq;
14. Düşmənlə mübarizə;
15. Fəsad, korrupsiya ilə mübarizə;
16. Gələcəyə ümid.

Cənab Rəhbər 2005-ci il, 30 avqustda dövlət məsullarına müraciətlə buyurub: “Bacardığınız qədər namaza, zikrə, nəfilələrə diqqətli olun. Ağır (vəzifə, məsuliyyət) yük üçün ruhi hazırlığa ehtiyac var. Ruhi

hazırlıq asanlıqla əldə olunmur. Yalnız namaz, təvəssül, diqqət və zikr qəlbi saflaşdırır. Gecə yarı ilahi rəngli göz yaşları, düşüncə və diqqətlə Quran oxumaq, Səhifeyi-Səccadiyyədən dualar zümzümə etmək insan qəlbini saflaşdırır.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1991-ci il, 14 avqustda məsullarla bağlı buyurur: “Lazımsız məşğuliyyətləri kənara qoyun, Allah və Allah övliyalrı, Vəliyyi-Əsrlə (əc) ünsiyyət qurun. Quranla ünsiyyətdə olub onun ayələri barədə düşünün.”

Cənab Rəhbər 1990-cı il, iyul ayının 11-dəki çıxışında buyurur: “Əgər cəmiyyətə rəhbərlik edən qurum, idarə saleh və sağlam olsa, cəmiyyətdaxili (adi insanların yol verdiyi) xətalara göz yummaq olar, bu xətalər böyük problem yaratmayacaq. Amma cəmiyyətin rəhbərləri, məsulları saleh və sağlam olmasa, ədalət və təqvadan uzaq olsa, xalqın sağlamlığı, salehliyi cəmiyyəti İlahi hədəflərə çatdırma bilməyəcək. Müdiriyyət sistemi, cəmiyyəti idarə edən qurumun təmizliyi bu qədər əhəmiyyətlidir.”

Ali Rəhbər 1989-cu il, 26 avqustdakı söhbətində buyurur: “Allahla, mənəviyyatla əlaqələrinizi hər gün gücləndirin. Məbada işə məşğulluq zikr və diqqəti, iman və mənəviyyatı sizə unutdura!”

Cihad müdiriyyəti

İmam Xameneinin düşüncə nizamında İslam müdiriyyətindən əlavə, cihad müdiriyyətindən də danışılır.

Bütün elm sahələrində, mədəniyyət, siyasət, iqtisadiyyat sahəsində mübarizə əsasında, ilahi niyyətlə, böyük ictimai hədəflərə çatmaq, maneələri aradan qaldırmaq üçün fərdlərin işə cəlb olunması və onlara nəzarət üçün ardıcıl təlaş göstərmək Cihad müdiriyyətidir.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2014-cü il, 2 iyuldakı çıxışında buyurub: “Düşmənin məkrli planlarından biri ölkəmizdə elmi tərəqqini dayandırmaqdır. Bunu dərk edib universitetə, Cihad müdiriyyətinin mənə kəsb etdiyi ünvana üz tuturuq. Çünki cihad düşmən qarşısında təlaşdır və hər təlaş cihad sayılmır. Cihad düşmənin məkrli planı qarşısında dayanmaqdır. Ölkədə elmi hərəkata, elmin inkişafına qarşı düşmənin məkrli planları dayanıb. Siz müdir, ustad, müəllim, tələbə olaraq buna qarşı çıxmalısınız. Bu şəraitdə universitetə, nazirliyə, bir elm sahəsinə müdiriyyət cihad müdiriyyəti olacaq.”

Cənab Rəhbər Cihad müdiriyyəti üçün mühüm meyarları göstərir:

1. Allaha iman;
2. Allaha təvəkkül;
3. Allah üçün iş;
4. Özünəinam;

5. İlahi yardıma etimad;
6. Məsuliyyət hissi;
7. Dini və inqilabi qeyrət;
8. İti, sürətli iş;
9. Xidmət şövqü;
10. Ali himmət, təlaş;
11. Yorulmadan çalışmaq;
12. Vəhdətmərkəzçilik;
13. Faydalılıq;
14. Alimanə müdiriyyət;
15. Cəmiyyətin inkişafı və ilahiliyi üçün imkanlardan istifadə etmək;

İmam Xamenei 2018-ci il, 21 martdakı söhbətində buyurur: “Əgər ölkənin bütün potensial imkanlarından proqramla istifadə edə bilsək, ölkənin inkişafı hazırkıdan qat-qat artıq olacaq. Mövcud imkanlar:

- a) Təhsilli gənclər;
 - b) İctimai fəallıq;
 - c) Böyük ərazi;
 - d) Azad beynəlxalq sulara yaxınlıq;
 - e) Kifayət sayda qonşu ölkələr;
 - f) Ölkənin coğrafi baxımdan həssas mövqeyi;
- g) Qiymətli təbii sərvətlər, neft, qaz, qiymətli metallar, otlar, meşələr və s.**
- Cihad müdiriyyəti üçün mühüm meyarların siyahısını davam etdiririk:

16. Düşməni tanımaq;
17. Düşmənin fitnəkar planları ilə tanış olmaq;
18. İmperializmə nifrət;
19. Həqiqi İslam dəyərlərinə bağlılıq;
20. İslam nizamının prinsiplərinə etiqad;
21. Möhkəmlik və qətiyyət.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri, böyük həkim və alim 2014-cü il, aprelin 30-da buyurub: “Cihad müdiriyyətinin mühüm amili özünəinam və Allahın yardımına etimaddır.”

d) İslam siyasəti nizamı

İmam Xameneinin düşüncə nizamında digər ictimai nizamlara təsirli bir nizam İslam siyasəti nizamıdır.

Siyasət cəmiyyətin elə idarə olunması, elə tənzimlənməsidir ki, onda cəmiyyət öz xeyrinə, istəklərinə çatır. Siyasi nizam idarə və təşkilatların elə bir məcmuəsidir ki, iqtidar formalaşdırmaq imkanı yaradır. Siyasi nizam deyəndə dövlət, hökumət, vilayət nəzərdə tutulub. Beləcə, siyasi nizamın hədəfi siyasətin əsası, müxtəlif elementlərdən təşkil olunmuş siyasi nizamdır. Siyasi nizam din, əxlaq, siyasət münasibətlərini tənzimləyir.

İmam Xamenei siyasi nizamı İslam təfəkkürü əsasında formalaşmış külliyyat hesab edir. Cənab Rəhbər ölkə mənasında dövlət, hakim heyət mənasında hökumətlə siyasi nizam arasında fərq görür. O 2000-ci il, iyulun 9-dakı söhbətində buyurur:

“Rəhbərin vəzifəsi nizam və inqilabı qorumaqdır. Ölkəni idarə etmək hökumət məsullarının öhdəsinədir. Siz məsullar hər biriniz cavabdeh olduğunuz sahəni idarə edirsiniz. Rəhbərin əsas işi budur ki, müxtəlif təsisatların nizam, inqilab, İslama uyğun fəaliyyətinə nəzarət etsin. Harada idarələr nizama uyğun olmayan addım atsa, rəhbər orada olmalı, uyğunsuzluğa mane olmalıdır.”

İslam nizamının məfhumundan aydın olur ki, dövlət onun bir elementidir. Dövlət İslam hökumətinin bir qoludur. Hökumət məsum imam olan yerdə imamın rəhbərliyi ilə məsum olmayanları işə götürür, onlara nəzarət edir. Böyük qeyb dövründə məsumlardan aşağı məqamda dayananlar məsumların səlahiyyətləri ilə cəmiyyəti idarə edirlər.

Belə bir hökumətdə bütün icra qanunları və qaydaları İslam hökmlərindən götürülür. İcraçılar birbaşa Allah tərəfindən təyin olunur. Qeyb dövründə isə məsumların xüsusi, ya ümumi icazəsi ilə hakimiyyət məsum imama daha çox bənzəyən və işin öhdəsindən gələn insanlara tapşırılır.

İmam Xamenei 2000-ci il, yanvarın 24-də bir söhbətində buyurur: “İslam hökuməti müsəlmanların hökuməti mənasında deyil, İslam hökuməti mənasındadır. Cəmiyyətə toxunulmazlıq verən İslam hökuməti, yəni İslam hakimiyyətidir.”

Cənab Rəhbər 2010-cu il, 25 fevraldakı çıxışında buyurur: “İslam nizamının əsasını Allaha itaət təşkil edir.”

Ali Rəhbər 1974-cü il, 11 oktyabrda söhbətində deyir: “İslam cəmiyyəti Allahın hakim olduğu cəmiyyətdir. O cəmiyyətin qanunları Allah qanunlarıdır. Bu hökumətdə Allahın təyin etdiyi hədlər işləyir, təyinat və kənarlaşdırmanı Allah aparır.”

İmam Xamenei Əməliyyə risaləsində buyurur: “Biz zərurət baxımından İslam və məsum imamların (ə) hakimiyyəti ilə vilayəti-fəqihin hakimiyyəti arasında fərq görmürük.”

Rəhbər bu baxış əsasında inanır ki, nizamın bütün əsas yolları vilayət mərkəzi, İslam nizamının parlaq məqamına aparır.

Dini demokratiya

İmam Xamenei 2018-ci il, fevral ayının 18-də bir söhbətində buyurur: “İnqilabın ən mühüm fundamental işi tağut, hegemon rejimi xalq demokratik rejiminə çevirməsi oldu. İnqilabın bu böyük işi İslam təlimlərindən ilham alırdı... İlahi nizam hegemon nizamın ziddidir. İslam Respublikası, İslam İnqilabı ilahi nizamı dini demokratik nizam kimi mənalandırdı. Dini demokratiya təkcə hakim təyinatında yox, həyatın bütün sahələrində xalqın rəyinin əsas olmasıdır. Yəni son söz xalqındır!”

İmam Xamenei dini demokratiya mövzunu İslam siyasi nizamı kontekstində şərh edir. Onun nəzərinə əsasən, dini demokratiya din və demokratiya kimi iki məfhumun birləşməsi deyil, məhz din məfhumu ilə

təyin olunur və yalnız din kontekstində şərh oluna bilər.

Cənab Rəhbər 2001-ci il, avqustun 13-dəki çıxışında buyurub: “Dini demokratiya din və demokratiya kimi iki məfhumun birləşməsi mənasında deyil. Bu ifadə İslam nizamı əsasında vahid həqiqətdir. Bir nizam din əsasında hərəkət etmək istəsə, xalqsız mümkün deyil. Necə ki, dini demokratik nizam dinsiz mümkün olmur.”

Əziz Rəhbər 2004-cü il, iyunun 3-dəki söhbətində buyurur: “İslam nizamında demokratiya, xalq hakimiyyətinin dini kökləri var. Biz İslam nizamı deyiriksə, bu nizamda xalq haşiyədə qala bilməz. Bu seçimdə xalqı səlahiyyətli edən İslam özüdür. Bizim demokratiyamız dini demokratiyadır, onun öz fəlsəfəsi və bünövrəsi var. Nə üçün xalq səs verməlidir? Nə üçün xalqın səsi legitimdir? Söhbət boş emosional hisslərdən yox, möhkəm İslam əsaslarından gedir.”

Cənab Rəhbər 2001-ci il, 2 avqustda bir söhbətində buyurur: “İslam nizamında, yəni dini demokratiyada xalq seçir, təyin edir, öz seçimi ilə ölkənin taleyini müəyyənləşdirir. Amma bu istək və iradə ilahi hidayət, tərbiyə sayəsindədir. Seçim doğru yoldan kənara çıxmır. Dini demokratiyanın əsas xüsusiyyəti budur.”

İmam Xameneinin düşüncə nizamındakı dini demokratiyanın prinsiplərini nəzərdən keçirək:

1. Dinmehvərlik;
2. Fəzilətmehvərlik;
3. Xalqın razılığı;
4. Hidayətmehvərlik;
5. Haqmehvərlik;
6. Qanunmehvərlik;
7. Dinə iman;
8. Xalqın seçimi;
9. Ali məqsədlər;
10. Vəzifəməhvərlik;
11. Ləyaqətmehvərlik;
12. Ədalətmehvərlik.

Ədalət

Siyasi fəlsəfədə əsas məfhumlardan biri ədalətdir. Ədalət ilahi hərəkətin əsas mehvəridir. Ədalət İslam İnqilabı və İslam Respublikasının əsas şüarıdır. Ədalət haqqın əsas götürülməsi, xalqın hüquqlarına riayət etmək, bir qrupa imtiyaz verilməməsi, məzlumların haqqının tapdanmamasıdır.

İmam Xameneinin nəzərinə, ədalət İslam cəmiyyətinin bütün sahələrində ən mühüm prinsiplərdəndir, İslamın zatında mövcuddur.

Ədalət insanların bir yerdə yaşaması üçün istər dəyər, istər metod kimi ağilla təsdiqlənən prinsipdir.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2001-ci il, iyun ayının 28-də bir çıxışında buyurub: “Yaranışın sünnəsi ədalətdir. Bu təbii sünnə, ilahi qanuna riayət edən ictimai nizamlar davamlıdır, müvəffəqdir, məqsədə çatmışdır.”

Ədalətin növləri

İmam Xameneinin düşüncə nizamında ədalətin müxtəlif növləri var, bəzi ədalət növlərini yada salırıq:

1. Təkvini (yaranışda) ədalət;
2. Təşrii (qanunda) ədalət;
3. İdeal ədalət;
4. Vasitə ədalət;
5. Dini ədalət;
6. Hüquqi ədalət;
7. Fərdi ədalət;
8. İctimai ədalət;
9. Siyasi ədalət;
10. İqtisadiyyatda ədalət;
11. Xidmətdə ədalət;
12. Nəcatverici ədalət;
13. Mədəniyyət ədaləti;
14. Əxlaqi ədalət;
15. Beynəlxalq ədalət;
16. Məhkəmə ədaləti.

Ədalətin maneələri

Cəmiyyətdə bütün başqa ictimai hadisələr kimi ədalət üçün də maneələr, problemlər var. Ona görə də ədalətin icrası üçün çətinliklər yaranır. Bəzi maneələri sadalayaq:

1. Sərmayədarlığın nüfuzu təhlükəsi;
2. Dünyapərəstliyin cəmiyyəti puç etməsi;
3. Rifahlı, elit təbəqə yaranması;
4. Dəbdəbəçilik, lyuks həyat həvəsi;
5. Məsullar üçün ədalətsizliyin adiləşməsi;
6. Çətinliklər səbəbindən ədalət yolundan dönmək;
7. Dini hökumətin əsas məqsədini anlamamaq;
8. Ədalətin yaddan çıxması;
9. Ədalətlə nadan rəftar;
10. Şəxsi və qrup mənafeləri;
11. Mənəviyyatın tənəzzülü;
12. Məsulların, icraçıların qəflətə düşər olması.

Cəmiyyətdə ədalət olmasa və ya qüsurlu olsa, xalq üçün problem yaradır və cəmiyyətə dağıdıcı təsir göstərir. Ədalətsizliyin bəzi təsirlərini nəzərdən keçirək:

1. İslama zərbə vurulur;
2. İslam nizamına zərbə vurulur;
3. İctimai dəyərlərə mənfi təsir göstərir;
4. İlahi rəhmətdən uzaqlaşdırır;
5. İlahi əzaba düşər edir;
6. Fitnə-fəsadı artırır;
7. Xalqı narazı salır;
8. Məsullar özünü toxunulmaz hesab edir;
9. Milli mənbələr məhv olur;
10. Yoxsulluq artır.

İmam Xamenei 1992-ci il, 20 iyunda bir çıxışında buyurur: “İslam cəmiyyəti haqq-ədalətlə davamlı olur və dünya xalqları üçün şahid, yol göstərən müjdəçi, nümunə ola bilir. Ədalətsiz mümkün deyil. Ədalət olmasa, dünyanın bütün maddi və zahiri dəyərlərinə yiyələnsən də faydasızdır.”

h) İslam iqtisadiyyat nizamı

İmam Xameneinin düşüncə nizamında ictimai nizamın ən mühüm sahələrindən biri İslam iqtisadiyyat nizamıdır. İqtisadiyyat istehsal, istehlak, məsrəf qanunları yolu ilə kapitalın mahiyyətinin araşdırılmasıdır. İqtisadiyyat nizamı bir-birinə bağlı mürəkkəb və sistemli məcmuədir. Bu nizam istehsal, satış, nadir mənbələrdən istifadə ilə xidmət üçün fəaliyyətləri nizamlayır.

İmam Xameneinin nəzərinə, İslam iqtisadiyyat nizamı xalqın məişət işləri, maddi ehtiyac və rifahın təmini, bu işlərə müdiriyyəti əhatə edir.

Cənab Rəhbər 1995-ci il, iyunun 9-da bir söhbətində buyurur: “Həzrət Peyğəmbərin (s) zamanında İslam hökuməti quruldu, İslam cəmiyyəti təşkil olundu və İslam iqtisadiyyatı işə salındı.”

Rəhbər bu əqidədədir ki, xalqın iqtisadi problemləri ilə məşğul olmaq hakimiyyətin əsas vəzifələrindəndir.

Ali Rəhbər 2001-ci il, 27 avqustdakı çıxışında buyurur: “Əgər xalqın dinə bağlı olması istənilirsə, iqtisadi qurumlar insanların yaşayış ehtiyacını təmin etməlidir.”

İmam Xameneinin nəzərinə, İslam iqtisadiyyatının iki sütunu var: milli sərvətin artırılması və ədalətli bölgü ilə yoxsulluğun aradan qaldırılması.

Cənab Rəhbər Müqavimət İqtisadiyyatı Layihəsini bu məqsədlə izləyir. Müqavimət iqtisadiyyatında həm İslami, həm də bizi regionda lider edəcək ideal iqtisadiyyat ardınca olmalıyıq. Elə bir iqtisadiyyat ki, İslam dünyası üçün stimül olsun, Böyük İslam Mədəniyyətinin yaranmasına kömək etsin.

Müqavimət iqtisadiyyatının vəzifəsi iqtisadiyyatın dayaqlarını möhkəmləndirməkdir. Müqavimət iqtisadiyyatı davamlı, möhkəm dayaqlı iqtisadiyyatdır. Belə iqtisadiyyat dünyanın və Amerikanın dağıdıcı siyasətləri qarşısında tənəzzülə uğramır. Bu iqtisadiyyatın dayağı xalqdır.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2012-ci il, avqustun 23-də bir söhbətində buyurub: “Bizim təklif etdiyimiz müqavimət iqtisadiyyatının öz prinsipləri, öz şəraiti var. Prinsiplərdən biri xalqa istinaddır. Çalışıb özəl sektor, kiçik sahibkarlığı inkişaf etdirmək lazımdır. Həm mütəxəssislərin tövsiyə və təkliflərindən, həm mövcud sərmayələrdən istifadə edin. Xalqa gerçəkdən meydan verilməlidir.”

Müqavimət İqtisadiyyatının xüsusiyyətləri

Müqavimət İqtisadiyyatının xalqa bağlı olmaqdan başqa xüsusiyyətləri də var. İmam Xameneinin düşüncə nizamında Müqavimət İqtisadiyyatının aşağıdakı xüsusiyyətləri var:

1. Dayağı xalqdır, xalqın istək və təlaşı ilə reallaşır;
2. Təzyiqlər və təhlükələr qarşısında möhkəmləndirilmişdir, zərbəyə davamlıdır;
3. Sanksiyalardan keçmək gücü var;
4. Beynəlxalq münasibətlərə açıqdır, dünya iqtisadiyyatı ilə ayaqlaşır, bu sahələrdə iqtidarını göstərir;
5. Xarici əlaqələrə açıq olsa da, daxili potensiala güvənir, milli istehsalı himayə edir;
6. İstehsal elm üzərində qurulub, yəni elmi inkişafdan istifadə olunur;
7. Ədalətməhvərdir;
8. Bir-birini tamamlayan qanadlardan ibarətdir, parçalamaq olmaz;
9. Öncüdür, imkan yaradır, ixtira meydanıdır;
10. Hücum gözləməz, hücumları dəf edər.

Düzgün məsrəf

İslam iqtisadiyyat nizamının əsas dayaqlarından biri düzgün məsrəf, israfə yol verməməkdir. İmam Xamenei İslam iqtisadiyyat nizamı üçün düzgün məsrəfi qənaət, yanlış məsrəfi israf sayır.

Ali Rəhbər 2009-cu il, martın 21-dəki çıxışında buyurub: “Bir strategiya olaraq layihələrimizin əsas xəttində qənaətə yer verməliyik. Xalq bilsin ki, qənaət istifadə etməmək deyil. Puç etməmək, havaya sovurmamaq, yerində işlətmək qənaətdir. Faydasız, təsirsiz istifadə imkanları, sərvəti puça çıxarmaqdır.”

Cənab Rəhbər 1997-ci il, martın 21-dəki çıxışında buyurur: “Suyun, çörəyin, qida məhsullarının, ev avadanlıqlarının israfı, ehtiyacdən artıq almaq, istifadəyə yararlı şeyləri çölə atmaq Allahın nemətlərini zay etməkdir.”

Ali Rəhbər 1992-ci il, martın 21-dəki söhbətində buyurub: “Məsrəf ehtiyac həddində olmalıdır, israfə yol verilməməlidir.”

İmam Xamenei 2002-ci il, 6 dekabrda bir söhbətində buyurub: “İsrafçılıq cəmiyyət üçün böyük bəladır, onu süquta uğradır. Məsrəfi istehsalından çox olan cəmiyyət müxtəlif sahələrdə tənəzzül edir. Məsrəfimizi, istifadəimizi azaltmalı, orta həddə endirməliyik.”

Rəhbər 2011-ci il, martın 1-dəki çıxışında buyurur: “Biz məsrəf normamızı islah etməliyik.” Həmin il martın 20-dəki söhbətində buyurur: “Məsrəf normamızı islah etməsək, suyu, çörəyi, başqa

ehtiyaclarımızdan düzgün istifadə etməyi
öyrənməsək, problemlərimiz aradan qalxmayacaq.”

Tövsiyələr və nöqtələr

İmam Xameneinin 2017-ci il, iyun ayının 12-də bir çıxışında iqtisadi problemlərin həlli üçün tövsiyələrini nəzərdən keçirək:

1. Daxili istehsalın ciddi şəkildə dəstəklənməsi;
2. İş yerlərinin açılması;
3. Əyalətlərdə, kəndlərdə sənaye sahələri yaradılması;
4. Ölkə daxilində istehsal edilən malların xaricdən gətirilməsinə məhdudiyyət;
5. Qaçaqmalçılıqla mübarizə;
6. İqtisadi məsuliyyətləri özəl sektora həvalə etmək;
7. Sərmayə yatırımı;
8. Ölkə iqtisadiyyatının yol xəritəsinin hazırlanması;

Ali Rəhbər 2017-ci il, martın 21-dəki çıxışında daxili istehsalın çiçəklənməsinin nəticələrini yada salır:

1. Məşğulluq;
2. İstedadların üzə çıxarılması;

3. Məsrəf olunan mallara valyuta xərclənməməsi;
4. İflasa uğramış mənbələrin işə düşməsi;
5. Xaricə göndərilən malların artımı;
6. Xarici markaların nüfuzdan düşməsi;
7. İctimai problemlərin azalması;
8. Milli ruhiyyədə dirçəliş, şadlıq;
9. Ölkənin mədəni yataqlarından istifadə edilməsi.

Cənab Rəhbər 2017-ci il, martın 21-dəki söhbətində buyurur: “Milli qürur, milli təhlükəsizlik, milli iqtidar, kompleks inkişaf necə əldə edilir? Ölkənin güclü iqtisadiyyatı olmasa, bu hədəflərə çatmaq mümkün deyil. Güclü iqtisadiyyata, güclü istehsala, güclü müdiriyyətə ehtiyacımız var. Ehtiyacımız güclü, düşməyə əl açmıyaq deyə, milli iqtisadiyyatdır. Elə bir iqtisadiyyat ki, seçim apara bilək, hərəkət edə bilək, neftin qiymətinə təsir imkanımız olsun, milli pulumuzu gücləndirə bilək, xalqın alıcılıq qabiliyyəti yüksək olsun. Belə güclü iqtisadiyyat olmadan nə daimi milli qürur, nə daimi sabitlik olacaq. İqtisadiyyatın əhəmiyyəti budur.”

j) İslam hüquq sistemi

İmam Xameneinin düşüncə nizamında ictimai nizamlardan biri də İslam hüquq nizamıdır. Hüquq haqq sözünün cəm formasıdır. Hüquqi dildə qanun-qaydalar məcmuəsi yerinə yetirilməlidir ki, cəmiyyətdə nəzm yaransın, ədalət icra edilsin. Dövlət ədalətin icrasını təmin etməlidir. Hüquqi nizam müxtəlif hökmlər, qaydalar toplusu və bunun icrasını

təmin edən, hüquq və cəza mexanizmləri olan qurumlardan ibarətdir.

İmam Xamenei Allahın iradəsini hüquqi qaydaların mənbəsi kimi tanıyır. Ali Rəhbərin nəzərincə, insan üçün yalnız Allah qanun təyin edə bilər. Rəhbər 1984-cü il, noyabrın 9-dakı söhbətində buyurur: “Yaranış qanunları Allahın əlində olduğu kimi, həyat qanunlarını da Allah tənzimləməlidir.”

İmam Xamenei 2009-cu il, iyunun 24-dəki söhbətində buyurub: “Allah vilayət üçün etibarlı icraçı təyin edə bilər. Bu zaman həmin icraçı Allahın icraçısı olacaq.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1986-cı il, 29 apreldəki çıxışında buyurub: “Tövhidin mənası budur ki, cəmiyyətə Allah hakim olsun. İlahi hakimiyyətdə cəmiyyət ilahi qanunlara tabedir, Qurana əsaslanan bu qanunlar icra olunur.”

Ayətullah Xameneiyə görə, heç bir cəmiyyət qanun-qaydalar olmadan yaşaya bilməz. Rəhbər 1984-cü il, 9 noyabrda bir söhbətində buyurur: “Olsun ki, ictimai həyatın ilk dövrlərində qanunla yaşamaq zərurəti qəbul olunub.”

Ali Rəhbər 2004-cü il, 12 yanvar çıxışında buyurur: “Xeyrimizə olsun, ya zərərimizə, fərq etməz, qanuna əməl olunmalıdır. Qanun bizim xoşumuza gəlməyə bilər. Amma elə bəyənmədiyimiz qanunlara əməl etməliyik, bu məntiqi qərardır.”

İmam Xamenei 1987-ci il, yanvarın 23-dəki çıxışında buyurub: “Qanun fərdi və ictimai həyatda

zərurət və qadağaları əhatə edir. Fərdi həyatın sərhədlərini müəyyənləşdirir.”

Dini hökumətdə qanunlar vəliyyə-fəqihin imzası ilə qüvvəyə minir və legitimlik Allah tərəfindəndir.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1987-ci il, 22 apreldəki çıxışında buyurub: “Yalnız vəliyyə-fəqih konstitusiyayı cəmiyyət üçün qüvvəyə mindirə bilər. Vəliyyə-fəqih ilahi hakimiyyəti peyğəmbər və məsum imamlardan varislik yolu ilə alıb. Vəliyyə-fəqih göstəriş verir ki, Ekspertlər Məclisi konstitusiya layihəsi hazırlasın. Vəliyyə-fəqih layihəni imzalayandan sonra layihə konstitusiya olur, qüvvəyə minir. Hətta İslam hökuməti özü legitimliyini vəliyyə-fəqihdən alır. Vəliyyə-fəqihin vilayəti və hakimiyyəti Allahın vilayəti və hakimiyyətidir. Vəliyyə-fəqih özü də bir fərd olaraq hökmlərə tabedir. Vəliyyə-fəqih öz səlahiyyətlərinin bir qismini bir şəxsə və ya bir təşkilata verə bilər. Bu addımı atsa, qarşı tərəf ona verilən səlahiyyətə sahib olur.”

Qanunverici orqanlar

İran İslam Respublikasında ən yuxarı qanunverici orqan İslami Şura Məclisi (parlament), Nəzarət Şurası, Ali Məsləhət Şurasıdır.

1. İmam Xamenei İslami Şura Məclisini ölkənin həssas və təsirli qanun orqanı sayır, respublikanın sabit dayacağı, milli iqtidar səhnəsi kimi dəyərləndirir. Əgər məclis öz işini düzgün yerinə yetirməsə, bu nöqsan ölkənin taleyində, tutduğu yolda dərin iz buraxacaq.

2. Cənab Rəhbər Nəzarət Şurasını respublikanın qanunilik və sağlamlığında əsas təzminatçı hesab edir.

3. Rəhbərin nəzərinə, Məsləhət Şurası İslami Şura Məclisi ilə Nəzarət Şurası arasında yaranan ixtilaflara müdaxilə edir, məsləhətli yolu göstərir, ölkə və xalqın xeyrinə qanunlar tənzimləsində iştirak edir. Qanun şəriətə zidd olmamalıdır. Nəzarət Şurası ilkin mənbə əsasında qanun tənzimləyir, Məsləhət Şurası şəriətdə nəzərdə tutulduğu kimi şəraiti nəzərə alaraq qanunu təsdiqləyir.

k) İslam Məhkəmə Sistemi

İmam Xameneinin düşüncə nizamında başqa bir ictimai sistem məhkəmə (qəzavət) sistemidir. “Qəza” və “qəzavət” mühakimə mənasındadır. Məhkəmə sistemi müxtəlif şöbələr, hissələrdən təşkil olunub və vəzifəsi ixtilafların həlli, müəyyən qanunlar əsasında mühakimədir. İslam Məhkəmə Sistemi ədalətin bərpası missiyasını üzərinə götürdüyündən ən münasib məhkəmə sistemidir.

Ədalət elə bir dəyərdir ki, xalq bu dəyəri arzulamaq və tələb etməkdən heç vaxt daşınmır. Çünki insanın fitrəti, ilahi sünnə ədalət üzərində qurulub.

İmam Xamenei 2009-cu il, sentyabrın 9-dakı çıxışında buyurub: “Mühakimələrdə, hökmlərdə hamı ədalət meyarına riayət etməlidir.”

Ali Rəhbər 2003-cü il, 25 oktyabrdakı söhbətində buyurub: “Əmirəlmömininin (ə) cəmiyyət və hökumət həyatında ən parlaq nöqtə ədalətdir. Bu nöqtə özünü Əmirəlmömininin (ə) davamçısı sayan bizlər üçün çox əhəmiyyətli nöqtədir.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1989-cu il, iyunun 28-dəki söhbətində buyurur: “Əgər məhkəmə sistemi sağlam, dəqiq, haqq-ədalət səbəbi, İslam qanunlarının keşikçisi olsa, tədricən ölkədəki bütün təşkilatlar, bütün cəmiyyət islah olacaq. Məhkəmə sistemi sağlam olmasa, cəmiyyətin tam sağlam olması mümkün deyil. Məhkəmə sistemi sağlam olmayanda tədricən bütün idarə və təşkilatlar fəsada, qanunsuz hərəkətlərə yol verəcək. Buna görə də İslam mühakimə, hökm, hakim, məhkəmə, mühakimənin

müqəddiməsi olan işlərə maksimum əhəmiyyət verir. İslam təlimlərində mühakimə və ədalət qədər əhəmiyyət verilən mövzu yoxdur.”

Rəhbər 2006-cı il, 26 iyundakı çıxışında buyurur: “İlahi və islami hədəflərə, insan haqlarının qorunmasına doğru hərəkət etmək istəsək, icra zamanəti lazımdır. İcra zamanəti məhkəmənin əlindədir. Qanunsuzluğa, cinayətə qarşı çıxan, cəzalandıran və cinayətin təkrarına yol verməyən qurum məhkəmədir. İslam nizamında məsulların və xalqın sağlamlığına zəmin duran, haqların təmin olmasına zamanət verən məhkəmə sistemidir. Əgər ədalət istəyiriksə, ədalətin icrası üçün məhkəmə orqanları sağlam olmalıdır. Xalq və insan haqlarına dəyər veririksə, bu haqların təmini məhkəmə orqanlarının iqtidarı, şücaəti, bəsirəti ilə şərtlənib.”

Ali Rəhbər 2001-ci il, iyunun 28-dəki söhbətində buyurub: “Beytülmalı, ümumi əmlakı amansızlıq və həyasızlıqla qəsb edən adamla mübarizə aparmaq istəsəz, bunun üçün şücaət, iqtidar, cəmiyyətdə məhkəmə nüfuzu olmalıdır.”

İmam Xamenei 1989-cu il, sentyabrın 11-də bir çıxışında buyurub: “Məhkəməsinizsə istənilən şəraitdə, məndən başlamış xalqa, məsullara qədər istənilən adama qarşı ədalətli olun. Ədaləti əsas hədəf sayın, ədalətdə güzəşt yoxdur. Bu şəraitdə ədalətsizlik edə bilməzlər.”

Rəhbər 2000-ci il, iyunun 27-dəki çıxışında buyurub: “Məhkəmə sistemi iqtidarla, düzgün və zamanında qərarlarla müxtəlif idarə və təşkilatlarda

qanunsuzluğun yaranması və genişlənməsinin qarşısını ala bilər. Məhkəmə məzluma, çarəsiz insanlara zülmə, pula və gücə güvənənlərə mane ola bilər.”

Cənab Rəhbər 1993-cü il, yanvarın 13-də bir söhbətində buyurub: “Məhkəmə orqanları sözün həqiqi mənasında cəmiyyətdə zümlə qarşılaşan insanların sığınacağı olmalıdır. İstənilən şəxsin istənilən səviyyədə zülmünün qarşısını alın. Zalım hansı məqamda, hansı vəzifədə olursa-olsun, dayandırılmalıdır. Zümlə mübarizə aparılmalıdır. Belə bir məhkəmə xalqın qəlbindəki ümid çırağını alışıdır bilər. Xalq görsə ki, məhkəmə öz adamı ilə özgə arasında fərq qoymur, meyarı haqq və batildir, gələcəyə ümid yaranar. Arzulanan mükəmməl məhkəmə belə olmalıdır.”

Qazinin (hakimin) xüsusiyyətləri

İmam Xamenei məhkəmə sisteminin xüsusi məqamı, İslam və dini hökumətdə qazi üçün nəzərdə tutulan şərtləri nəzərə alaraq, onun xüsusiyyətlərini sadalayır:

1. Elmi baxımdan ictihad səviyyəsinə çatmalıdır;
2. Ədalətli olmalı, onun üçün ədalət xarakterə çevrilməlidir;
3. İxlaslı olmalıdır;
4. Lazımi həddə şücaətli olmalıdır;
5. Qətiyyətlə addım atmalıdır;
6. Qazilik biliklərindən daha çox şəriət göstərişləri əsasında hökm çıxarmalıdır;
7. Məzluma arxa olmalıdır;
8. Hökm çıxaranda sevgi, nifrət, siyasi baxışı kənara qoymalıdır;
9. Ədalətin icrasında göstəriş gözləməməli, kənardan müdaxilə olmadan hökm çıxarmalıdır;
10. Haqqı deyən insan olmalıdır.

Məhkəmə Sisteminin vəzifələri

İmam Xameneinin düşüncə nizamında məhkəmə üçün vəzifələr nəzərdə tutulub, onlardan bəzilərini yada salırıq:

1. Ədalət və insafın icrası;
2. Zülm və qanunsuzluqla mübarizə;
3. Fəsad, korrupsiya ilə mübarizə;
4. Ayrışdırıcıya yol verməmək;
5. Qanuna riayət etmək;
6. Ədalətin icrasında qalmaqaldan çəkinmək;
7. Düzgün və zamanında qərar çıxarmaq;
8. Məhkəmə xalqın ümid yeri, sığınacağına çevrilməlidir;
9. Məhkəməyə alim, saleh, sağlam, güclü, imanlı, etibarlı insanlar işə götürülməlidir;
10. Məhkəmənin cəmiyyət və xalq arasında sevilməsi.

q) Təhlükəsizlik-müdafiə sistemi

İmam Xameneinin düşüncə nizamında ən əsas ictimai nizamlardan biri təhlükəsizlik-müdafiə sistemidir.

Təhlükəsizlik, əmniyyət deyəndə aramlıq, sakitlik, asudəlik, təhlükə və qorxunun olmaması nəzərdə tutulur. Müdafiə isə şiddətlə kənarlaşdırmaq, qarşısını almaq, geri qayıtmaq, bir şeyə müəyyən istiqamətdə təzyiq göstərməkdir.

Müdafiə termin kimi düşmənin hərbi hücum və təcavüzünün qarşısını almaqdır. Düşmənin hücumuna müqavimət göstərib onu dayandıran tərəf müdafiə etmiş olur. Təhlükəsizlik-müdafiə sistemi təhlükəsizlik və müdafiəni təmin edən qüvvələrin məcmuəsidir və bir-birləri ilə əlaqəlidir.

Təhlükəsizlik

Təhlükəsizlik fərd və cəmiyyətin ilkin, təbii, mühüm ehtiyaclarındandır. İnsan yarandığı gündən çox əhəmiyyətli və strateji təhlükəsizliyə ehtiyacı olub.

Cəmiyyətdə təhlükəsizliyin fundamental əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, həyatın bütün sahələri təhlükəsizliyə bağlıdır. Təhlükəsizlik ictimai ədalətin zəruri şərtidir. Rifah və asayişin əsas amili təhlükəsizlikdir. İctimai həyatın hərtərəfli inkişafı amili də təhlükəsizlikdir. İman, bəndəlik, təqva, təvəkkül, başqalarının hüquqlarına riayət, ədalət və insafın icrası, xalqın qanuni azadlıqlarının qorunması, insani və ilahi dəyərlərin hakim olması təhlükəsizliyin təmininə təsirlidir. İran İslam Respublikası amansız düşmənlərlə üz-üzə olduğundan təhlükəsizlik məsələsini prioritet sayır.

İmam Xamenei 1997-ci il, iyulun 16-dakı söhbətində buyurub: “Təhlükəsizlik insana hava kimi, arası kəsilmədən lazımdır. Cəmiyyətin təhlükəsizliyi olmasa boğulma yaranar, havası kəsilmiş fəzaya bənzəyər.”

Ali Rəhbər 2017-ci il, oktyabrın 25-dəki çıxışında buyurur: “Təhlükəsizlik olmayan yerdə elmi inkişaf da yoxdur. İqtisadi, texnoloji inkişaf da belədir. Təhlükəsizlik olmayan yerdə xalq ruhi aramlığa malik olmur. Təhlükəli fəzada böyük arzular, ideallar zehnlərdə, qəlblərdə dəfn olunur. Hamı təhlükəsizliyini təmin etmək barədə düşünür. Təhlükəsiz fəza bütün ölkənin, bütün sahələrin inkişafı üçün münasibdir.”

Rəhbər 2017-ci il, mayın 10-dakı söhbətində buyurur: “Bir ölkədə alimlərin yetişməsi, müxtəlif sahələrin inkişafı üçün şərait yaradan təhlükəsizlikdir. Təhlükəsiz fəza ölkə üçün hər şeydən dəyərlidir.”

Ali Rəhbər 1995-ci il, iyulun 16-dakı söhbətində buyurub: “Təhlükəsizlik olmayan yerdə nə nemətlər ləzzət verir, nə ailədə mehribanlıq var, nə işləməyin faydası var. Təhlükəsizlik yoxsa, heç nə yoxdur.”

Təhlükəsizliyin növləri

İmam Xameneinin düşüncə nizamında təhlükəsizlik təsnif olunub:

1. Proqram təhlükəsizliyi;
2. Cihaz təhlükəsizliyi;
3. Fərdi təhlükəsizlik;
4. İctimai təhlükəsizlik;
5. Milli təhlükəsizlik;
6. Qlobal, beynəlxalq təhlükəsizlik;
7. Daxili təhlükəsizlik;

8. Xarici təhlükəsizlik;
9. Maddi təhlükəsizlik;
10. Mənəvi təhlükəsizlik;
11. Zehni təhlükəsizlik;
12. Mədəniyyət təhlükəsizliyi;
13. Əqidə təhlükəsizliyi;
14. İqtisadi təhlükəsizlik;

İmam Xamenei 1999-cu il, 1 sentyabrdakı çıxışında buyurur: “İqtisadi təhlükəsizlik odur ki, sənaye, kənd təsərrüfatı, sərmayə yatırımı, ticarət kimi iqtisadi fəaliyyətlərə maneçilik olmasın.”

15. Məhkəmə təhlükəsizliyi;
16. Hərbi-polis təhlükəsizliyi;
17. Peşə təhlükəsizliyi;
18. Şəxsiyyət təhlükəsizliyi;
19. Siyasi təhlükəsizlik.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1999-cu il, 1 sentyabrdakı söhbətində buyurur: “Siyasi təhlükəsizlik odur ki, cəmiyyətdə siyasi düşüncə aydın və dəqiq olsun. Siyasətə, siyasətin bəyanına məsul şəxslər xalqla səmimi olsunlar. Cəmiyyətin ideoloji baxışlarından yazanlar yalan yazmasınlar. Siyasətdə yalana, saxtakarlığa yol verməmək, zahirən şirin olan bu təama zəhər qatmamaq siyasi təhlükəsizlikdir.”

Təhlükəsizlik orqanları

İran İslam Respublikasında ölkənin təhlükəsizliyinə cavabdeh qurumlar var. Bəzi təhlükəsizlik qurumlarını yada salırıq:

1. Polis, hüquq mühafizə orqanları

İmam Xamenei 1994-cü il, 20 iyuldakı söhbətində buyurur: “İctimai təhlükəsizlik odur ki, insanlar yaşayış, iş yerlərində qorxu, təhlükə hiss etməsinlər.”

Rəhbər 2017-ci il, mayın 3-dəki çıxışında buyurrub: “Ölkədə təhlükəsizliyin təminində üzərinə ən ağır yük götürmüş orqan polisdır. Polisin işi çox mühümdür. Polisin əhəmiyyəti təhlükəsizliyin təmini faktoru ilə şərtlənib.”

İctimai təhlükəsizlik təmin olunan yerdə milli, beynəlxalq, iqtisadi, mədəni, siyasi təhlükəsizlik, peşə, məhkəmə təhlükəsizliyi də təmin olunacaq. Bütün bunlar ictimai təhlükəsizliyin şöbələridir.

2. Məhkəmə sistemi

Məhkəmə orqanları ölkədə təhlükəsizliyin simvoludur.

İnqilabın Ali Rəhbəri 2003-cü il, iyunun 28-dəki söhbətində buyurub: “Əgər məhkəmə təhlükəsizliyi bərpa olsa, ictimai, siyasi, iqtisadi, əxlaqi, mədəni təhlükəsizlik də təmin olunacaq.”

Rəhbər 2008-ci il, iyunun 25-dəki söhbətində buyurur: “Məhkəmə orqanları İslam cəmiyyətində, xalqın zəhnində öz təmiz adını hifz etməlidir. Xalq

məhkəmə orqanlarının sayəsində aramlıq, təhlükəsizlik hiss etməlidir.”

3. Təhlükəsizlik nazirliyi

Ölkədə təhlükəsizliyi hədəfə almış, məxfi şəkildə təxribatla məşğul olan qüvvələri üzə çıxarıb ölçü götürmək təhlükəsizlik qüvvələrinə tapşırılıb.

İmam Xamenei 2001-ci il, 13 fevraldakı çıxışında buyurur: “Təhlükəsizlik nazirliyi məsullarının əsas işlərindən biri xaricdən ölkəyə partlayıcı maddələr ötürən əlləri ifşa etməkdir.”

Müdafiə

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1991-ci il, fevralın 8-dəki çıxışında buyurur: “Məqsədim və məqsədə doğru yolumuz varsa, çiyinizdə ilahi məsuliyyət hiss edirsiniz, şeytanların istəyinə zidd olaraq məqsədə doğru hərəkət etmək istəyirsiniz, xalq diktatura və zorakılığı dünyanın silahlı quldurlarından qəbul etməməkdə israrlıdırsa, müdafiəyə hazırlaşmalıyıq. İnqilab və İslamdan qaynaqlanan həqiqi istiqlal millət və ölkəni dünyada tanıtdırırsa, bu istiqlalın qədrini bilirsiniz, ilahi nizamda azad yaşamağın ləzzətini bilir və onu kamala çatdırmaq istəyirsiniz, hökmən özünüzü müdafiə etmək üçün addım atmalısınız.”

Ali Rəhbər həmin söhbətinin davamında buyurur: “Müdafiə əqli, insani və islami bir vəzifədir.”

Rəhbər 2017-ci il, oktyabrın 18-dəki söhbətində buyurur: “Müdafiə qüdrətimiz elə bir səviyyədə olmalıdır ki, düşmən addım atmağa, həddini aşmağa cürət etməsin.”

Müdafiə qurumları

İran İslam Respublikasında məmləkəti və dəyərləri qorumağa məsul orqanlar var.

1. Bəsic (kənnüllü mükəvəimət qüvvələri)

İmam Xamenei 1989-cu il, 27 sentyabrdağı çıxışında buyurur: “Bəsic xalq arasındağı çıxmış bir qüvvədir. Təlim keçib, əlinə silah alıb, məmləkətin ehtiyacı olanda silahlı qüvvələrlə birlikdə ən ağır yükü çiyinə alıb.”

Ali Rəhbər 1989-cu il, 26 noyabrdağı çıxışında buyurur: “Bəsic müharibə meydanlarında, şəhərlərdə, mükəvəimət qəragahlarında sübuta yetirib ki, inqilab və İslamın ən yaxşı müdafiəçisidir.”

Bəsicin vəzifəsi dinin, ilahi dəyərlərin, İslam inqilabının, İslam Respublikasının, müstəqillik və məzlum təbəqənin müdafiəsidir.

Rəhbər 1995-ci il, noyabrın 29-da bir söhbətində buyurur: “Mükəddəs Müdafiə zamanı ölkə boyu bəsicilər rahatlığını, isti ailə ocağını, ailə-övladlarını, bütün əzizlərini qoyub, yayda qaynar Xuzistan çölləri, qışda buzla örtülmüş şimal qüllələrinə üz tutub, İslamın, ölkənin, müstəqilliyin, ilahi hakimiyyətin qorunması yolunda canından keçib.”

Müdafiə səhnəsi könüllülərin işidir!

İmam Xamenei 2014-cü il, noyabrın 27-dəki çıxışında buyurur: “Müdafiə meydanı, siyasət səhnəsi, quruculuq meydanı, iqtisadiyyat sahəsi, ədəbiyyat və incəsənət fəzası, elm və araşdırma işləri, əzadarlıq, dini mərasimlər hamısında bəsic var.”

“Bəsici” deyəndə, xüsusi bir qrup nəzərdə tutulmur. Rəhbər əvvəlki söhbətinin davamında buyurur: “Hər bir iranlı bəsicidir. Bir qrup şöhrət, pul, şəhvət əsiri, düşmən maraqlarına çalışan adamlar istisnadır. Belələri azdır. İran xalqının əksəriyyəti bəsicidir, müqavimət meydanında könüllüdür.”

Ali Rəhbər 2015-ci il, 25 noyabrda buyurub: “Bəsici olmaq xalqdan uzaqlaşmaq deyil. Bəsicilər elə xalqın müxtəlif zümrələri arasındadır. Universitet, əkin sahəsi, bazar, sənayedəki insanlar vəzifədə olub-olmamasından asılı olmayaraq bəsicidir.”

İmam Xamenei sözünün davamında buyurur: “Bəsicin konkret tərifı var: Böyük ilahi hədəflə, əzmkar ruhiyyə ilə meydana çıxan, istedadını, olanını ortaya qoyan, təhlükədən qorxmayan insanlardır bəsicilər. Bəsici o insandır ki, həyatından, hətta ondan da qiymətli şeylərdən keçməyə hazırdır. Bəsicin mənası budur.”

Cənab Rəhbər 2007-ci il, noyabrın 26-dakı çıxışında buyurur: “Bəsic də inqilab kimi ilahi ayələrdəndir. Bəsic inqilab əsillidir.”

Rəhbər bəsin kimliyi barədə buyurur:

1. Bəsin inqilab kimi misilsiz hadisədir;
2. Bəsin də inqilab kimi xalqı təmsil edir;
3. Bəsin də inqilab kimi davamlıdır;
4. Bəsin də inqilab kimi təsirli, fəal, meydandadır;
5. Bəsin də inqilab kimi İslam maarifi, dini ruhiyyə ilə sirəbdir;
6. Bəsin də inqilab kimi düşmənlə sazişə getmir.

İmam Xamenei 2009-cu il, noyabrın 25-dəki çıxışında bəsin digər xüsusiyyətlərini sadalayır:

1. Bəsin elm, mədəniyyət, quruculuq və bu kimi digər meydanlarda öndədir;
2. Bəsin meyarın bəsin, ağıllıqdır. Ona yol göstərən, bələdçilik edən bəsinədir;
3. Bəsin məzlum olmaqla yanaşı iqtidardır.

Cənab Rəhbər 2001-ci il, mayın 6-dakı çıxışında başqa xüsusiyyətləri dilə gətirir:

1. Bəsinlər milli mənafeyi, xalqın və məmləkətin başıucalığını, nizamın inkişafını əsas hədəf sayır;
2. Bəsin vəzifəsi bildiyi işlərdə təlaş göstərir.

Ali Rəhbər 2010-cu il, 24 oktyabrda söhbətində bəsin haqqında buyurur: “Bəsin üçün üç meyar var: bəsin, iqlas, zamanında və qədərincə əməl.”

İnqilab Rəhbəri 2010-cu il, noyabrın 25-dəki söhbətində buyurur: “Bəsici səfali, nuranidir. Bəsici qalmaq üçün daim özümüzə nəzarət etməli, yoldan çıxmaq üçün diqqətli olmalıyıq.”

Ali Rəhbər 2015-ci il, noyabrın 25-dəki söhbətində buyurub: “Bəsirət zəruridir. Cihad zəruridir. Sabitqədəmlilik zəruridir. Əzizlərim, bu yolda inkişaf üçün sabitqədəm olmaq çox mühümdür. Çalışın, qəlbən fəvalı, sabitqədəm olun. Bu ideallara, bu yola sadıq olun.”

2. İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1999-cu il, sentyabrın 15-dəki çıxışında buyurub: “İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu inqilabın, inqilabın hədəflərinin müdafiəsi, inqilabın düşmənləri ilə mübarizə üçün yaranıb.”

Rəhbər 1989-cu il, 10 iyulda ki söhbətində buyurur: “İnqilabı, İslam nizamını qorumağa qadir olan yeganə qüvvə Sepahır.”

Ali Rəhbər 1990-cı il, sentyabrın 20-də bir söhbətində buyurur: “Həqiqətən, Sepah inqilab dayağı, ölkənin keşikçisidir.”

Rəhbər 2007-ci il, 9 sentyabrda ki çıxışında buyurub: “Harada bir pasdar (Sepah üzvü), bir Sepah qərargahı, Sepaha aid bir mərkəz varsa, ona baxanda inqilab ətri alırsan. Belə yerlərdə inqilab rəngi, inqilab ətri var və ətrafa inqilab ruhu, inqilab qoxusu, inqilab ləzzəti yayılır.”

İnqilab nədir?

Ali Rəhbər 2008-ci il, sentyabrın 14-dəki söhbətində buyurur: “İnqilab əfsanə yox, həqiqətdir. İnqilab ictimai bir hərəkətdir. Xalq həqiqi qurtuluşa, səadətə çatmaq, dünya xalqlarının düçar olduğu müştərək zülm-sitəmdən xilas olmaq üçün inqilab yolunu gedir. Həqiqi inqilab xalqı şöhrətə, rifaha, maddi və mənəvi səadətə çatdırır. İnqilab istəyir ki, ölkədə xaricilərin hakimiyyətinə son qoysun, xalqın düçar edildiyi zillətin kökünü kəssin, düşmənlərin yaratdığı bədbəxtçilikləri aradan qaldırsın.”

Rəhbər 2002-ci il, sentyabrın 15-dəki çıxışında buyurur: “İnqilab söz deyil, ötəri hərəkət deyil, daimidir. Onun müxtəlif dövrlərdə tələbləri müxtəlifdir.”

Ali Rəhbər 2018-ci il, fevralın 8-dəki çıxışında buyurub: “İnqilab canlı bir həqiqət, bir mövcuddur. Onun doğuşu, inkişafı, uzun ömrü var. İnqilab canlı mövcud olduğundan onun kamala doğru hərəkəti mövcuddur.”

İmam Xamenei 2015-ci il, sentyabrın 16-dakı çıxışında buyurur: “Deyirsizsə ki, bu təşkilatın işi inqilabın keşiyini çəkməkdir, demək, inqilab möhkəm

iradə ilə səhnədədir. Siz deyirsinizsə ki, mən pasdaram – keşikçiyəm, demək, inqilab üçün təhlükə mövcuddur. Təhlükə olmasa keşikçiyə ehtiyac qalmaz. İnqilab keşikçisiyiksə, bu təhlükələrlə tanış olmalıyıq. Əgər Sepah keşiyini çəkdiyi şey üçün hansı təhlükələr olduğunu bilməsə, vəzifəsinə əməl edə bilməz. Təhlükələri tanıdığınız zaman lazım olan hazırlığa sahib olursuz. Bu zaman təhlükəni aradan qaldırmaq üçün vasitələri də tanıyacaq, əldə edəcəksiz.”

Rəhbər sözünün davamında buyurur: “İnqilabın keşikçisi olmağın xüsusiyyətlərindən biri budur ki, həm inqilabı, həm də inqilabın düşməni tanıyaq.”

Düşməni tanımaq məharəti

İmam Xamenei 1999-cu il, fevralın 10-dakı söhbətində buyurur: “Düşmən dünya imperializmi, Amerika və sionist rejimdir.”

Cənab Rəhbər 2009-cu il, avqustun 26-dakı söhbətində buyurur: “İmperializm təkcə ABŞ-dan ibarət deyil. Dünya imperializmi böyük bir şəbəkədir, sionizm, beynəlxalq ticarət şəbəkəsi, dünyanın valyuta mərkəzləri, ABŞ, Avropa dövlətləri, öz məntəqəmizin varlı neft quldurları bu şəbəkədəndir.”

Rəhbər 1996-cı il, 20 noyabrda ki söhbətində buyurur: “İran xalqı əsil düşməni tanımaqda səhvə yol verməyəcək. Hamı bilsin ki, İslam Respublikasının əsas düşməni ilk növbədə sionist rejimdir. Əksər düşmənçiliklər onlar tərəfindəndir.

Digər əsas düşmən Amerika rejimidir, bu sikkənin o biri üzü!”

İslam İnqilabının Rəhbəri 1993-cü il, 21 noyabrda çıxışında buyurub: “Düşməni tanıyın, bu gün nə işlə məşğul olduğunuzu öyrənin.”

Rəhbər 2005-ci il, mayın 1-dəki çıxışında buyurur: “Əsas problemlərimizdən biri dövrü tanımamağımız, mövcud vəziyyəti bilməməyimizdir. Bəzilərinin elm və təqvası olsa da, duracağı yeri, səngəri tapıb bir iş görə bilmir. Belələri düşmən cəbhəsi ilə öz cəbhəmiz arasında istiqamətini itirmiş adam kimidir. Onlar həm atəşə düşür, həm dostlarına tərəf atəş açır.”

Cənab Rəhbər 2000-ci il, 12 mayda bir söhbətində buyurur: “İnsan zamanı, dünyanı tanımasa aldanacaq. Zamanı tanımalısan ki, düşməni, onun hiylələrini də tanıyasan.”

İmam Xamenei 1988-ci il, iyunun 25-dəki söhbətində buyurur: “Ayıq olmaq, düşməni istənilən sima və libasda tanımaq əsas vəzifəmizdir.”

Ali Rəhbər 1992-ci il, 18 noyabrda bir söhbətində buyurur: “Düşməni, düşmənin hiylələrini tanımaqda bəsirətli olun.”

İmam Xamenei 1996-cı il, oktyabrın 30-dakı çıxışında buyurub: “Düşmən, düşmənin aranızdakı qüvvələrini tanıyın. Düşmənin metodlarını, həmin metodların ölkə daxilindəki formalarını tanıyın.”

Rəhbər 2002-ci il, 22 noyabrda çıxışında buyurur: “Düşmənciliyi, düşməncilik metodlarını tanımaq düşməni tanımaqdan mühümdür. Düşmənin

hansı yolla nüfuz edəcəyini biləndə diqqəti cəmləşdiririk.”

Ali Rəhbər 2009-cu il, sentyabrın 24-dəki söhbətində buyurur: “Düşmən, düşmənçiliyin hüduqlarını bilsək qalib gələ bilərik. Düşməni, düşmənin metodlarını, imkanlarını tanısaq, hiylələri qarşısında dayanacaq, müdafiə olunacaq, təhlükələri aradan qaldıraraq qalib gələcəyik.”

Düşmənçilik metodları

Metodların, üsulların tanınması barədə çox danışmaq olar. İmam Xamenei düşmənin metodlarını gözəl tanıyır və cəmiyyətə tanıtdırır. Bəzi metodları yada salacağıq.

1. Nüfuzetmə, gizli müdaxilə

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1990-cı il, 26 noyabrdağı çıxışında buyurub: “Düşünməyin ki, düşmən yalnız hərbi meydanda döyüş səngərindən hücum edir. Nizamın düşmənləri döyüş meydanında inqilab, xalqımız qarşısında aciz qaldıqdan sonra xalq arasına nüfuz edib, aranı qarışdırmaq yolu seçdilər.”

İmam Xameneinin nəzərinə, gizli müdaxilə - nüfuzetmənin müxtəlif şaxələri var. Bəzilərini nəzərdən keçiririk:

1. Fərdi qaydada nüfuzetmə: Bir nəfərin simasını dəyişir, maska taxır və sizin aranızda göndərirlər. Siz onu dost kimi qəbul edirsiniz. Həmin şəxs minimum

casus olur. Siz müdirsiz və elə bir iş görə bilərsiz ki, işiniz düşmənin xeyrinə olsun. Göndərilən adam sizin qərarınıza təsir göstərir və siz düşmənin xeyrinə addım atırsız.

2. Cərəyan şəklində nüfuzetmə: Pul vasitəsilə, qadın vasitəsilə cəmiyyətdə öz şəbəkələrini yaradırlar. İnsanları proqramlı şəkildə istiqamətləndirir, onları amerikalılar kimi düşünməyə sövq edirlər. Hədəfə alınmış insanların etiqadını dəyişir, dəyərləri alt-üst edirlər.

3. Mədəniyyət vasitəsilə nüfuzetmə: Xalq və məsulların inancını dəyişirlər. Cəmiyyəti stabil durumda saxlayan dəyərlərə divan tuturlar.

4. Siyasi nüfuzetmə: Qərargahlara və qərarlara müdaxilə edirlər. Özləri kimi, amerikalılar kimi düşünən, qərar çıxaran, icra edən fərdləri hakimiyyətə, iş başına gətirmək onlara sərf edir.

5. İqtisadi nüfuzetmə: Ölkənin iqtisadi sütunlarını aşırmaq üçün iqtisadiyyata müdaxilə edir, zərbə vururlar.

6. Təhlükəsizlik sahəsinə müdaxilə: Ölkədə sabitliyi hədəfə alır, böhran yaratmağa çalışırlar.

İmam Xamenei 2015-ci il, 16 sentyabrda ki söhbətində buyurub: “Təhlükəsizliyə müdaxilə kiçik şey deyil. Amma düşüncə, mədəniyyət, siyasətə müdaxilə daha böyük əhəmiyyətə malikdir.”

2. Qərb mədəniyyətinin yayılması

Bir sıra mövzular üzərində qurulmuş qərb mədəniyyətində əsas mövzu humanizm,

insanmərkəzçilikdir. Zahirən cazibəli görünür: hər şey insanın daha çox həzz alması üçün!! Əslində insanın xoşbəxtliyinə bundan böyük zərbə ola bilməz. Humanizmdə insan Allahdan, dünya axirətdən, maddiyyat mənəviyyatdan öndədir. İnsanı Allaha canişin etmək şüarı böyük faciələrə səbəb olur.

a) İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2015-ci il, iyulun 11-dəki söhbətində buyurur: “Son vaxtlar “Rəhmani İslam” ifadəsi çox işlənir. İfadə gözəl ifadədir. Həm İslam, həm də rəhman kəlməsi gözəl sözlərdir. Bu nə deməkdir? Allah-Taalla həm rəhman və rəhimdir, həm «əşəddul-muaqibin»dir (ən ağır cəza verən). Həm behiştə var, həm də cəhənnəmi. Bəs necə olur ki, İslam əvvəldən axıra rəhmani olur? Hiss olunur ki, rəhmani İslam deyilən şey liberalizmə, həqiqi İslama tam zidd bir cərəyana oxşardır. XVIII, XIX əsrlərə aid olan liberalizm humanizmin bünövrəsidir. Bu cərəyan Allahı, mənəviyyatı, dəyərləri inkar edir.”

b) Cənab Rəhbər 2017-ci il, mayın 7-dəki söhbətində buyurub: “BMT və BMT-nin Elm, Təhsil və Mədəniyyət üzrə ixtisaslaşmış qurumu olan UNESCO-nun 2030 sənədi İslam Respublikası üçün məqbul sənəd deyil. Sənəd dünyanın super güclərinin mənafeyinə uyğun hazırlanıb. Sənədə əsasən dünya ölkələri öz mədəniyyətlərinə, tarixlərinə müxalif olsa belə, sənədi imzalamalı, onun müddəalarına tabe olmalıdır. Kökündən yanlış bir addımdır. İslam Respublikasının və digər ölkələrin əsas qanunu var, ən azı bunu nəzərə almalı idilər. 2030 adlı sənədi imzalayıb səsini çıxarmadan onu yerinə yetirmək

olmaz. Biz cavabdeh qurumlara elan etmişdik ki, bu olası iş deyil. Mən Mədəniyyət İnqilabı Ali Şurasından da gileyliyəm, onlar diqqətli olmalı, prosesin bu mərhələyə çatmasına yol verməməli idilər. Bura İslam Respublikasıdır, bünövrə İslamdır, Qurandır. Bu məmləkətdə puç və dağıdıcı qərb mədəniyyətinə yol və yer yoxdur.”

İmam Xamenei 2019-cu il, 1 mayda müəllimlərlə görüşdə buyurub: “Mühüm bir fəslə təhsil sahəsinə aid olan 2030 sənədinin mahiyyəti bundan ibarətdir ki, təhsil sistemi şagirdlərə qərb ənənələri əsasında həyat tərzini və həyat fəlsəfəsini tədris etməlidir. Sözlərinin canı budur!”

c) İmam Xamenei 2017-ci il, 24 mayda bir söhbətində buyurur: “Konvensiyalar, öhdəliklər mövzusunda toxunmaq istəyirəm. Bütün bunları qəbul etməyimizə heç bir lüzum yoxdur.”

d) Cənab Rəhbər 2015-ci il, martın 8-dəki söhbətində buyurub: “Eşitmişəm ki, ailə, qadına qarşı şiddət mövzusunda layihə hazırlanır. Dövlət məsulları, parlament diqqətli olmalıdır ki, yenə də qərb mədəniyyətinə yol açılmasın. Guya qız ailə qurarkən atanın müdaxiləsi şiddət, zorakılıqdır!! Nəyin şiddət, zorakılıq olduğunu qərbdən öyrənməli deyilik. Bu gün bu şəkildə düşmənçiliklərlə üzbəüzük, diqqətli olmalıyıq.”

İmam Xamenei həmin söhbətində buyurur: “Bəzilərinin təlqininə görə cinsi ədalət budur ki, kişilər hansı meydana daxil olursa, qadınlar da həmin meydana daxil olmalıdır. Bu fikir qadının

etimadına, ehtiramına, şəxsiyyətinə, kimliyinə xəyanətdir. Bu formada cinsi ədalət və bu qəbildən başqa məfhumlar qərbə aid sözlərdir. Aramızdakı bəzi adamlar da qərbdən eşidir, danışır, qərbin tribunası, ruporu olur. Hansı ədalətdən danışirlar?! Bu gün ən böyük ədalətsizliklər Amerikada, qərb ölkələrindədir. Evdə kişilərin qəddarlığına ən çox məruz qalan qərb qadınıdır. Qərb həyat tərz, mədəniyyət, cəmiyyətə müdiriyyət böhranı yaşayır. Cinsi ədalət deyib car çəkirlər ki, öz çirkin məqsədlərinə çatırlar.”

e) Ali Rəhbər 2020-ci il, fevralın 11-dəki çıxışında, İnkilabın ikinci addımı adlı bəyanatında İran xalqına müraciətlə buyurub: “Gələcəkdə möhkəm addım atmaq üçün keçmiş, təcrübələri yaxşı öyrənib, ibrət götürmək lazımdır. Bu strategiyadan yayınsaq, yalan həqiqətin yerini tutacaq, gələcəyimiz tanımadığımız təhlükələrlə üz-üzə qalacaq. Nəticədə düşmənlər daha həvəslə keçmiş və bu gün haqqında yalanlar uyduracaq, məqsədə çatmaq üçün pul və başqa vasitələrə əl atacaqlar. Düşüncə oğruları çoxdur. Həqiqəti düşməndən, onun mizdurlarından öyrənmək olmaz.”

3. İğtişas və fitnə

İslam İnkilabının Ali Rəhbəri 2017-ci il, 10 mayda bir söhbətində buyurub: “Düşmənin qısamüddətli planı ölkədə sabitliyi pozmaq, iğtişas və fitnə törətməkdir.”

İmam Xamenei 2000-ci il, iyunun 30-dakı çıxışında buyurur: “Mən inkilabın başlanğıcından bu

günə qədər müxtəlif mövzularda və müxtəlif səhnələrdə müxtəlif cərəyanlarla rastlaşmışam. Həm insanlar, həm deyilənlərlə tanışam. Dünya mediasındakı təbliğatlardan xəbərdaram. Bütün bu məlumatlar sayəsində ümumi bir qənaətə gəlmişəm. Xülasəsi budur: İslam Respublikasının süqutu məqsədi ilə hərtərəfli Amerika planı mövcuddur. Ölçüb-biçiblər, yeniləyiblər, Sovetlər Birliyinin süqutundan sonra həmin layihəni İranda icra etmək istəyirlər. Dediym sözlərə kifayət qədər dəlil olsa da, onların qərəzli bəyanatlarında hər şey aydın görünür. Özləri də deyirlər ki, filan sözü dilə gətirəndə tələsmişik. Düşmənin nəzərdə tutulan planı tam həqiqətdir. Öz təsəvvürlərinə əsasən Sovetlər Birliyinin süquta uğradılması planını İran üçün yenidən işləyiblər.”

Ali Rəhbər 2009-cu il, iyunun 19-dakı çıxışında 2009-cu il fitnəkarlıqları barədə buyurub: “Ölkə daxilində xarici qüvvələrin əlaltıları işə düşdü, küçə iğtişaşları başladı. Uçurub-dağıtdılar, yandırdılar, xalqın əmlakını oda çəktilər, camaatı işindən-gücündən etdilər, mağazaları qarət etdilər. Bu iş muzzurların, əlaltıların, qərb və sionizmin casuslarının işi idi. Bu hadisələrdən sonra ağızlarında şirinlik qaldı; elə bildilər İran da Gürcüstandır. Amerikalı sionist bir milyarder demişdi ki, 10 milyon dollar xərclədim, Gürcüstanda rəngli inqilab etdim, yeni hökumət qurdum. Bunu mətbuat da yazmışdı. Axmaqlar elə düşünürlər ki, bu böyük xalqla da həmin oyunu oynaya bilərlər.”

Rəhbər 2009-cu il, sentyabrın 24-dəki çıxışında buyurub: “Fətnəkarlıq hadisəsi təsadüfi hadisə deyildi, əvvəlcədən planlaşdırılmışdı, bir mərkəzdən idarə edilirdi.”

Cənab Rəhbər 2011-ci il, iyunu 4-dəki çıxışında buyurur: “2009-cu ilə qədər on illik bir plan idi. Düşünürdülər ki, fürsətdir, hər yola əl atırdılar. O zaman xalqın narazılıqları vardı, düşündülər ki, bu narazılıqlardan istifadə edə biləcəklər. 2009-cu il hadisələrini bu ümidlə şərtləndirmişdilər.”

İmam Xamenei 2018-ci il, yanvarın 9-dakı çıxışında 2018-ci il fətnəsi barədə buyurub: “Bir üçbucaq işə saldı. Söhbət bu günün, dünənin söhbəti deyil. Təşkilatlanmış bir iş idi. Dediym sözlərin ciddi dəlilləri var... Bir üçbucaq yaranmışdı. Amerikalılar və sionistlər plan cızırdı, körfəzin əlaltı bir ölkəsi pul verirdi, Münafıqlar Təşkilatı da onlara nökrəçilik edirdi. Plan belə idi ki, kiçik şəhərlərdən başlayıb böyük şəhərlərə hərəkət etsinlər, narazı xalqı ayağa qaldırsınlar. İranın qonşuluğunda iki əməliyyat mərkəzi yaratmışdılar. Özləri etiraf edirlər. Deyirlər ki, iğtişaslara rəhbərlik və internet dəstəyi üçün iki qərargah yaradıblar.”

Düşmən çeşidli hiylələr, oyunlarla İslam Respublikasının süqutuna çalışır. Düşmənin son fətnəkarlıqlarından biri dövlət məsullarını müzakirələrə qatmaq, onları təslim etməkdir. Cənab Rəhbər 2018-ci il, oktyabrın 4-dəki söhbətində buyurur: “Əsil eyb odur ki, gənclərimiz düşmənlə sazişdən başqa çıxış yolu görməsin. Bəziləri gənclərə

bunu tələqin edir. Mən nə qədər ki, canım və gücüm var, Allahın köməyi və sizin dəstəyinizlə buna yol verməyəcəm.”

4. Münasibəti, rəftarı dəyişmək

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2017-ci il, mayın 10-dakı söhbətində buyurur: “Uzunmüddətli planları nizamı devirməkdir. Bir zaman açıq deyirdilər ki, İslam Respublikası devrilməlidir. Gördülər ki, bu söz zərərlərinə işləyir, formanı dəyişdilər. Dedilər İslam Respublikası münasibətini, rəftarını dəyişməlidir. O zaman əziz məsullara dedim ki, rəftarı dəyişməyin nizamı dəyişməklə heç bir fərqi yoxdur. Rəftarı, münasibəti dəyişmək odur ki, getdiyiniz inqilab, İslam, İmamın yolundan əvvəlcə 20 dərəcə, sonra 45 dərəcə, daha sonra 90 və nəhayət 180 dərəcə dönün!! Yəni tam tərsinə hərəkət edin. Rəftarın bu şəkildə dəyişməsi elə nizamın dəyişməsidir.”

İmam Xamenei 2017-ci il, dekabrın 27-dəki çıxışında buyurub: “Mühüm olan budur ki, ayrı-ayrı dövrlərdə düşmənin necə düşmənçilik etdiyini bilək. Düşmənin planlarından xəbərdar olaq. Hərbi, ideoloji, iqtisadi savaşda, mədəniyyət, təhlükəsizlik, gizli müdaxilə müharibəsində düşmənin nə etmək istədiyini proqnozlaşdırmalıyıq. Amma bu gün ehtimal etmək lazım gəlmir, hər şey aşkardır. Ağah insan düşmənin minlərlə yalan, şişirtmə topxanalarından xalqa açılan atəşləri görür. İnternetdə müşahidə edirik. Əsassız rəqəmlər, statistikalar səsləndirirlər. Xalq arasında nüfuzlu insanları

nüfuzdan salmağa çalışırlar. İnqilabın müvəffəqiyyətlərini ört-basdır edir, yalana çıxarırlar. Bir zəifliyi, bir çatışmazlığı şişirdib min edirlər. Bir məntəqədə olan nöqsanı bütün ölkəyə aid edirlər.”

Sepah zəruri agahlıqların təcəssümü, müqavimət və müqəddəs müdafiənin simvoludur. Cənab Rəhbər buyurur ki, Sepah inqilabın müdafiəsinin möhkəm sütunudur.

İmam Xamenei 1989-cu il, iyulun 10-dakı söhbətində buyurur: “Mənim əqidəmcə, inqilab və İslam Respublikasını qorumağa qadir olan yeganə qüvvə Sepahdır. Əgər Sepah olmasa və ya zəifləsə inqilabı müdafiə etmək gücündə olmayacağıq.”

Sepah və pasdarın (Sepah üzvünün) xüsusiyyətləri

İmam Xameneinin düşüncə nizamına əsasən, güclü Sepah və inqilabçı pasdarın xüsusiyyətləri var. Bu xüsusiyyətləri yada salırıq:

a) Mənəviyyat

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1992-ci il, mayın 11-dəki söhbətində buyurub: “Sepahın bünövrəsinin təhsil, təchizat, təşkilatlanma, inzibatçılıqla möhkəmləndirilməsini həmişə tapşırırmışıq. Amma mənəviyyat bütün bunların fəvqündədir. Mənəviyyat Allahla raz-niyaz, insanın öz Rəbbi ilə qəlb bağlılığı, Allahı məqsəd seçmək, zahirə aldanmamaq, dünya və onun bərbəzəyinə əsir olmamaqdır.”

b) Dindarlıq və təqva

İmam Xamenei 1991-ci il, 11 mayda bir söhbətində buyurur: “Sepahda dəyişməyən prinsiplər var. Birinci dindarlıq və təqvadır. Dinsiz, təqvasız insan pasdar ola bilməz.”

Cənab Rəhbər 1989-cu il, noyabrın 20-dəki çıxışında buyurur: “Sepah rəhbər və vilayətlə mənəvi əlaqəsini qorumalıdır. Onun böyük və faydalı vücudu daim iman və təqva dərsinə ehtiyaclıdır.”

Rəhbər 1999-cu il, mayın 19-dakı çıxışında buyurur: “Təqva iş və əməlin düzgünlüyünə diqqətdir. Söhbət əhəmiyyətli məsələlərdən gedəndə bu nöqtə daha zəruri olur... Təqva danışq və rəftara diqqətdir. Yenilikçilik, ixtiraçılıq, fəallıq, gənclik tərəvəti ilə yanaşı təqva möcüzə yaradır.”

c) İxlas

İslam İnqilabının müdrik lideri 2010-cu il, oktyabrın 24-dəki çıxışında buyurur: “Allah yolunda cihadın şərti budur ki, Allah yolunda ayağa qalxsın, yeni ixlası olsun.”

d) Dua və nafilə (müstəhəb namaz)

İmam Xamenei 1999-cı il, sentyabrın 20-dəki söhbətində buyurur: “Həssas mövqedəsiz, Quranla tanış olmalısınız. Quranın ilhamları, işarələrindən xəbəriniz olmalıdır. Bir arif, agah insan kimi mürəkkəb Quran maarifini başa düşməlisiz. Əlbəttə ki, bütün bunlar mərifətdir. İman və ixlas bu biliklərdən asılı deyil. İman və ixlas üçün zikr və duaya ehtiyac var. Cəbhədə qıldığınız gecə namazlarını davam etdirməlisiz. Nafilələrə, müstəhəb namazlara diqqət yetirin. Əməliyyat gecəsi, ömürünüzün son günü saydığınız gecə qıldığınız müstəhəb namazları gücləndirməlisiz.”

Rəhbər 1997-ci il, dekabrın 4-dəki çıxışında buyurur: “Sizə təkbətək tövsiyə edirəm ki, Səhifeyi-Səccadiyyəyə imkan həddində yaxın olun. Çox əzəmətli kitabdır. Bu kitabı Ali-Məhəmmədin Zəburu adlandırıblar, doğrudan da belədir. Kitab əvvəldən axıra mənəviyyatdır, elmdir, dərsdir. Həm nəfs dərsləridir, həm ictimai dərslər.”

Ali Rəhbər 2006-cı il, noyabrın 25-dəki çıxışında buyurur: “Təsəvvür edin ki, bir gün Quran, nafilə, duadan uzaq düşdüyümüzü görürük. Görürük ki, təvəssül, raz-niyaz yaddan çıxıb. Bu təhlükə əlamətidir, sərhəddir. Bu hal xəbərdarlıq çırağıdır. Dua, təvəssül minimumlardır, onları kənara qoymaq olmaz. Adi adamlar bəlkə də bu sərhədi aşanda təəccüblü olmaya. Amma Sepah kimi bir təşkilat üçün bu hal yolverilməzdir.”

Cənab Rəhbər 1991-ci il, martın 1-dəki çıxışında buyurub: “Bir ölkə üçün Fəthül-fütuh - ən böyük qələbə odur ki, gənclər də müdrik və tədbirli, pak və mömin olsun. Həm düşmən qarşısında möhkəm dayansınlar, həm bəsirətli, agah olsunlar.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1990-cı il, martın 1-dəki çıxışında buyurub: “Etiquadım budur ki, oxşarsız Böyük İmamımız minacat və dua, istiğfar və təvəssül əhli olmasaydı, bu qədər İlahi lütfdən bəhrələnməzdi. Bu böyük insanın müvəffəqiyyətləri Allahla rabitəsi, raz-niyazı, minacatları ilə bağlı idi.”

e) İbadət, bəndəlik

İmam Xamenei 1990-cı il, sentyabrın 20-dəki söhbətində buyurub: “Sizi ən modern silahlarla təchiz edilmiş ordudan güclü edən iman və ibadətinizdir. Qeybə inam, onun təsirləri bizim əlimizdə deyil. O etiqada təqva, şəriət vəzifələrinə əməl etmək yolu ilə çatmaq olar.”

Bizə cihad edin, yaxşılığa çağırın, namaz qılın, zəkat verin, sədaqətli, səmimi, ixlaslı olun, güzəştə gedin, çirkin sifətlərdən uzaq olun deyilirsə, itaət etməliyik.

f) Şücaət

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri təqva, nəzm və şücaəti pasdarlar və hərbiçilər üçün 3 əsas və zəruri xüsusiyyət kimi qeyd edir. Rəhbər 1999-cu il, 22 apreldəki çıxışında buyurur: “Şücaət İran xalqını susqunluq və zillət quyusundan çıxarıb dünya xalqlarına nümunə məqamına çatdıran xüsusiyyətdir.”

g) Bəsirət

İmam Xamenei 2009-cu il, avqustun 9-dakı çıxışında buyurub: “Sizə bir tövsiyə vermək istəsəm deyəcəyəm ki, bəsirətinizi gücləndirin. Millətlərin başına gələn bəlaların çoxu onların bəsirətsiz olması ilə bağlıdır.”

Cənab Rəhbər 1991-ci il, may ayının 11-dəki söhbətində deyir: “Agah olmağınız, bəsirətli olmağınız lazımdır. Baxın görün biləkləriniz Allaha

işləyir, ya yox? Bunu kiçik məsələ saymayın, bəsirət istəyir.”

Rəhbər 1989-cu il, noyabrın 20-dəki söhbətində buyurur: “Silahlı qüvvələr siyasi cəbhələşmədə iştirak etməməlidir. Bu o demək deyil ki, Sepah siyasətdən baş açmamalıdır. Lazım olan siyasi analiz gücüdür. Hamınızın düzgün hərbi təhlil aparmağa, dünyaya hakim siyasətləri anlamağa ehtiyacınız var.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1991-ci il, sentyabrın 18-dəki çıxışında buyurub: “İslam İnqilabı Keşikçilər Korpusunun ehtiyacıdır ki, hərbi bilik və bacarıqlarla yanaşı agah olsun. Siyasi uzaqgörənliyə malik olun, zaman və məkanı tanıyın. Düzgün və düşüncəni dərinləşdirən siyasi təhlil çox mühümdür.”

Cənab Rəhbər 1991-ci il, aprelin 15-dəki söhbətində buyurub: “Bir xalq analiz gücünü əldən çıxarsa, aldanacaq və məğlub olacaq. İmam Həsənin (ə) ətrafındakıların təhlil gücü yox idi. Nə baş verdiyini anlaya bilmədilər. Həzrət Əlinin (ə) qəlbini qana döndərənlərin çoxunun sadəcə təhlil gücü yox idi, vəziyyəti dərk etmirdi. Əvvəlcə bəsirət və analiz gücü, sonra səbr, müqavimət, mübarizə.”

Siyasi təhlilin müqəddiməsi

İmam Xameneinin nəzərinə, siyasi analizlə müqəddiməsi var. Bu müqəddimələrə nəzər salırıq:

1. Təvhid dünyabaxışı: İnsan dünyabaxışı seçib təvhid məfhumlarını dərk edəndə, təbiət aləminə təvhid əsasında baxanda bir bəsirət, ağıllıq əldə edir.¹

2. Zamanın dərk: İnqilabçı insan bəsirətli, ağıllı olmalı, dövrün dolaşq və qarışıq məsələlərini anlamalıdır.²

3. Dini mərifəti dərinləşdirmək: Quranla ünsiyyət, Quran ayələri barədə düşünmək, Səhifeyi-Səccadiyyə kimi etibarlı duaları anlamaq dini mərifətin, dinlə tanışlığın dərinləşməsinə səbəb olur. Dərin dini mərifətin böyük əhəmiyyəti var.³

4. İran tarixini bilmək, gənc nəsli tanımaq... İnsan öz ölkəsinin tarixini bilməlidir. İranda Məşrutədən bu günə qədər tarixi bilmək çox əhəmiyyətlidir. Bilməlisiz ki, ölkəniz əvvəllər necə olub, hansı mərhələlərdən keçib. Səbiq rejim haqqında bilməlisiz. Dünyada baş verən hadisələrdən xəbərdarlığınız artmalıdır.⁴

5. İmperializm, istismarçılıq tarixini öyrənmək: Təvsiyə edirəm ki, tarix oxuyun. İmperializm tarixini oxuyun və ütlü, odekolonlu, insan haqlarından dəm

¹ 26 oktyabr, 2010.

² 21 oktyabr, 2010.

³ 2 fevral, 2010.

⁴ 12 mart, 2001.

vuran qərbin misilsiz vəhşilikləri ilə tanış olun. Təkcə insan öldürməklə kifayətlənməyiblər. Hakim olduqları xalqları bütün sahələrdə inkişafdan saxlamağa çalışıblar.¹

6. Dəyərli söhbət və dəyərli kitablar: Dəyərli əsərlər oxumaqla, dəyərli insanlarla söhbət etməklə bəsirətinizi gücləndirin...²

7. Azğın nəfslə mübarizə: Azğın nəfs istəkləri, dünyapərəstlik, məqampərəstlik, şəhvətpərəstlik gözümüzü tutanda həqiqəti görə bilmirik. Müqəddəs İslam şəriəti mömin insana bu maneələri aradan qaldırmaq üçün təqva verib. Əgər daxilimizdə azğın nəfs istəklərini susdura bilsək dünyamız nurani olacaq, hər şeyi görə biləcəyik.³

8. Şücaət: Düzgün dərk etmək üçün şücaətə ehtiyac var. İnsan malına, canına, adına görə qorxanda, şəraitdən vahimələnəndə dərkətmə gücü zəifləyir, həqiqəti anlaya bilmir. Qorxu beləcə vəziyyəti düzgün dərk edib problemi həll etməyimizə mane olur.⁴

h) Nəzm və inzibat

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1989-cu il, sentyabrın 27-dəki söhbətində buyurub: “Nizam, hərbi qüvvələr, nəzm və inzibat işin əsasını təşkil edir... Bir cəmiyyətin üstünlük meyarı onun nəzmidir. Bacardığınız qədər, düzgün yol nəzmini artırın.”

¹ 10 avqust, 2011.

² 27 iyul, 2009.

³ 25 noyabr, 2010.

⁴ 24 sentyabr, 2009.

Rəhbər 1989-cu il, noyabrın 20-dəki çıxışında buyurur: “Nizam-intizam zəruridir və dünyanın bütün ordularında nəzm var. Nizamsız ordu bir fayda verə bilməz.”

Cənab Rəhbər 1999-cu il, 19 maydakı söhbətində buyurur: “Bir hərbi qurumun həyatı onun nəzmi ilə şərtlənib. Mən nəzm deyəndə zahiri nizam yox, nəzm ruhiyyəsinə nəzərdə tuturam. Nəzm hissləri, istəkləri polad iradə ilə, hərbiçini faydalı edəcək qanun-qayda çərçivəsi ilə yanaşı qoymaqlıdır.”

j) Dünyaya arxa çevirmək

İmam Xamenei 1994-cü il, sentyabrın 19-dakı çıxışında buyurub: “Ali ideyası və böyük ilahi arzuları olan, Allah yolunda vuruşmaq ıftixarı qazanan, ən həssas dönəmlərdə inqilab bayrağını çiyinə alan insan üçün ayıbdır ki, sonda dünyapərəstlərin, qarınquluların, həvəsbazların yolunu getsin.

İftixar budur ki, kimlərsə dünya malına görə birbirlərini qıranda, böyük həqiqətləri inkar etməyə hazır olanda sən onlara həqarətlə baxasan, daha onlara qoşulub özünü bulaşdırmayasan.”

k) Həmişə hazır olmaq

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1990-cı il, 20 sentyabrda bir söhbətində buyurub: “Sepah güclü inqilabi qüvvə olaraq həmişə bu böyük xalq və inqilabın xidmətində hazır olmalıdır.”

Sepahın vəzifələri

İmam Xameneinin düşüncə nəzəriyyəsində Sepah üçün nəzərdə tutulmuş vəzifələri nəzərdən keçirək:

1. Təhlükənin mövcudluğuna inam və daim hazır olmaq;
2. Özünü həmişə səngərdə hiss etmək;
3. İslam İnqilabının yeganə müdafiəçisi kimi Sepahın roluna inanmaq;
4. Sepahda ümitsizlik və bədbinliyə yol verməmək;
5. Sepahın Ordu ilə vəhdət və anlaşmasına diqqətli olmaq;
6. Sədaqətli və ixtisaslı olmaq;
7. Hərbi və ideoloji təlimlərə diqqət yetirmək;
8. Nəzm və inzibata riayət etmək və gücləndirmək;
9. İnzibati qaydaların icrasının vacibliyi;
10. Siyasi qruplaşmalara qatılmamaq;
11. Ləyaqətli alim və ustadlardan faydalanmaq;
12. İnqilabi əqidədən qaynaqlanan fədakarlığa diqqət;
13. Sepahda dindarlığın daimi gücləndirilməsi;
14. Sepahda mənəvi bünövrəni gücləndirmək;

15. Nikbin və tərəvətli qüvvələr yetişdirmək;
16. Təşkilatdaxili tənəzzülə yol verməmək;
17. Şəxsi həyatda və təşkilatda özünədiqqət, özünənəzarət, özünütərbiyə.

3.Ordu

İmam Xamenei 1997-ci il, aprelin 16-dakı çıxışında buyurub: “Ordu 8 illik təcavüzkar müharibədə sübuta yetirdi ki, sərhədlərin qorunması, ölkənin müstəqilliyi yolunda əsas sütunlardandır.”

Ali Rəhbər 1997-ci il, fevralın 6-dakı çıxışında deyib: “İran İslam Respublikasında İslam və inqilab dəyərlərinin qorunmasında ordu da, sepah da, bəsic də əsas qüvvələrdir.”

Rəhbər 2003-cü il, dekabrın 17-dəki çıxışında buyurub: “Silahlı qüvvələri təşkil edən ordu, Sepah, bəsic, və polis İran xalqının müdafiəsində ön xəttədirlər. Onların arxasında bütün İran xalqı dayanıb.”

Ordunun vəzifələri

İmam Xameneinin düşüncə və əməl nizamında İran İslam Respublikasının Ordusu üçün təyin olunmuş vəzifələri yada salaq:

Cənab Rəhbər 2002-ci il, dekabrın 25-dəki söhbətində buyurub: “Silahlı Qüvvələr həssas orqandır və öz məsuliyyətini düzgün öyrənib əməl etməlidir. Hərb, elm, texnologiya, şücaət, əxlaq və imanınızı gücləndirin.”

Ali Rəhbər 1995-ci il, sentyabrın 27-dəki söhbətində buyurur: “Öz imanınızı və təbəçiliyinizdə olanların imanını gücləndirməyə çalışın. İman düşməni qorxudur və ümitsizləşdirir.”

İmam Xamenei 1989-cu il, mehrin 11-dəki çıxışında buyurub: “Əgər iman amilinə diqqət yetirilsə, ordu və sepah, silahlı qüvvələr imanla silahlanıb Allaha təvəkkül etsə, Allah yolunda cihada qalxsə, dünyada heç bir güc, heç bir modern silah onların qarşısında dayana bilməz. Silahlı Qüvvələrdə belə bir inam yaratmaq, onu gücləndirmək lazımdır.”

Cənab Rəhbər 1995-cü il, 18 oktyabrda ki söhbətində buyurur: “Ey ordu, ey Sepah, ey silahlı qüvvələr, çalışın din və əxlaq müəllimi olun. Öyrənin, əməl edin və başqalarına öyrədin.”

Ali Rəhbər 1997-ci il, aprelin 16-dakı söhbətində buyurur: “Üç istiqamətdə - din və əxlaq, istiqlal, faydalılıq – yenilənib hərəkət edin. İstənilən işdə bu üç meyara diqqətli olun.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2016-cı il, sentyabrın 28-dəki söhbətində buyurur: “Əzizlərim, özünüzü elm və texnika, həm təşkilat və inzibat, həm də hər şeyin sütunu olan iman və mənəvi baxımdan təchiz edin, hazır olun.”

Rəhbər 1989-cu il, 8 iyundakı çıxışında buyurur: “Hazırlıq səviyyənizi imkan həddində yüksəldin.”

Cənab Rəhbər 1995-ci il, sentyabrın 27-dəki çıxışında buyurur: “İmkan həddində ixtira və yeniliyə çalışın. Kəsə, ara yollar tapın. Siz inanmalısınız ki, bacararsız, necə ki bu vaxta qədər bacarmısınız.”

İmam Xamenei 2017-ci il, martın 30-dakı çıxışında buyurub: “Nə qədər güclü olsanız bu güc özü sabitlik yaradacaq.”

Cihad

İmam Xameninin düşüncə nizamında təhlükəsizlik və müdafiə mövzularından sonra cihad mövzusunə nəzər salmaq lazım gəlir.

Cihad tələş mənasını bildirir və bütün gücü işə salmaqla qarşıdakı hədəfə çatmaqdan ibarətdir. Cihad təkcə meydana döyüş mənası daşımır. Düşməyə qarşı hər bir tələş cihaddır.

İmam Xamenei 1994-cü il, sentyabrın 20-dəki çıxışında buyurur: “Düşünməsinlər ki, cihad deyəndə silahlı mübarizəni nəzərdə tuturuq. Elm, iqtisadiyyat, quruculuq meydanlarında hər bir tələş cihaddır və onların hər biri fəzilətlidir.”

Cənab Rəhbər 1996-cı il, iyunun 9-dakı çıxışında buyurub: “İmam mübarizəyə başlayanda cihad əhəmiyyət kəsb etdi və nəhayət, İslam İnqilabının qələbəsi ilə uğurlu oldu. Bu günə qədər cihad davam edir. Çünki düşmənimiz var, çünki düşmənimiz güclüdür, çünki bizi hər tərəfdən əhatəyə alıb. İslam Respublikası ilə düşmənçilikləri ciddidir. İstənilən yolla zərbə vurmağa çalışırlar. Demək, ölkədə hər kəs hər yolla düşməyə qarşı tələş göstərsə, Allah yolunda cihad sayılır.”

Cihadın növləri

İmam Xameninin düşüncə nizamında cihadın müxtəlif növləri yada salınır. Bəzilərini nəzərdən keçirək:

1. Döyüş cihadı;
2. Elmi cihad;
3. Mədəniyyət cihadı;
4. Quruculuq cihadı;
5. Siyasi cihad;
6. İqtisadi cihad;
7. İdeoloji cihad;
8. Var-dövlət cihadı.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1987-ci il, noyabrın 16-dakı çıxışında buyurur: “İslam təlimlərində var-dövlət cihadı yer alıb. İlkin İslam dövründə cəbhəyə gedə bilməyənlər bir, ya bir neçə döyüşçünün xərcini ödəyər, maddi ehtiyaclarını təmin edib cəbhəyə yola salardılar.”

İctimai hədəflər

İmam Xameneinin düşüncə nizamında ictimai hədəflər deyəndə istiqlal, azadlıq, ictimai ədalət, tərəqqi və sivilizasiya nəzərdə tutulur. Hər mövzuya xülasə şəkildə nəzər salacağıq.

a) İstiqlal

İstiqlal, müstəqillik bir xalqın öz taleyinə, gələcəyinə sahib olmaq haqqıdır. İstiqlal varsa, biganələr xalqın taleyini xaincəsinə, qərəzlə təyin edə bilmir.

İmam Xamenei 2000-ci il, oktyabrın 5-dəki söhbətində buyurur: “Bir millətdən onun müstəqilliyi alınsa, yəni ona ürk yandırmayan biganələr taleyinə hakim olsalar, o millət iki şey itirər: şəxsiyyətini və milli mənafeələrini.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbərinin nəzərinə, istiqlalın növləri var. Onlardan bəzilərini yada salırıq:

1. Fərdi istiqlal: fərd şəxsiyyət baxımından müstəqilliyə çatmasa, başqa sahələrdə müstəqil ola bilməz.

2. Milli istiqlal: milli istiqlal başqalarının hakimiyyəti altında olmamaq, xarici müdaxiləyə yol verməmək, milli iqtidara çatmaq üçün lazım olan imkanlara sahib olmaq.

3. Fövqəl-milli istiqlal: fövqəl-milli istiqlal zahirən müstəqil xalqların zalım rejim və yabanı mədəniyyətdən azad olmasıdır.

4. Siyasi istiqlal: ölkənin məsul şəxsləri, dövlət, parlament, məhkəmə məsulları tək-cə xalqa xidmət etsin, öz ilahi vəzifəsini yerinə yetirsin.

5. İqtisadi müstəqillik: Millət təlaş göstərsin, öz ayaqları üstə dayansın, kimsəyə möhtac olmasın. Ölkənin dünya iqtisadiyyatına təsir gücü olsun, onu asanlıqla kənara qoya, iqtisadi mühasirəyə ala bilməsinlər.

6. Müstəqil mədəniyyət: müstəqilliyə inam, istiqlal mədəniyyətinə sahib olmaq, zəngin mədəniyyətə malik olan halda biganə mədəniyyətlər ardınca qaçmamaq.

7. Elmi istiqlal: bir xalq öz imkanlarını, tutumunu dəyərləndirdikdən sonra milli kimliyinə istinad edərək bütün elmi gerilikləri aradan qaldıra bilər.

8. Təhlükəsizlik istiqlalı...

İmam Xamenei 1996-cı il, oktyabrın 30-dakı çıxışında buyurur: “İran xalqının ümumi şüarı sonradan İslam Respublikasının şüarına çevrilmiş istiqlal və azadlıq idi. İnqilab irəli getdikcə bu şüar daha aydın olurdu. O şüardan yaranan şüarlar qarşıdakı yolu işıqlandırır.”

Rəhbər 2008-ci il, aprelin 1-dəki söhbətində buyurur: “İslam sayəsində müstəqillik və azadlığa çatmaq İran xalqının əsas hədəfi idi. “İstiqlal, azadlıq, İslam Respublikası” şüarı xalqın ürəyindən gəlirdi, xalq bunları istəyirdi.”

Cənab Rəhbər 2015-ci il, sentyabrın 16-dakı söhbətində buyurur: “İstiqlal bir fərd yox, bütün xalqın azadlığıdır. Bir xalq zorakılıq, təhqir, geriyyə çəkmə, istismar boyunduruğundan azad olanda müstəqil sayılır.”

b) Azadlıq

Azadlıq tağut, hegemonçu qüvvələrin əsarətindən azad olub, insaniyyət zirvəsinə pərvaz etməkdir.

İmam Xameneinin nəzərinə azadlığın müəyyən əsasları var:

1. Azadlığın kökü Allahın istək və iradəsindədir;
2. Azadlıq bütün bəşəriyyətin əsas haqlarındandır və qəsb oluna bilməz;
3. Azadlıq zəruri və əqli bir haqdır;
4. Bu fitri haqq insanlara qanun şəklində vacib edilib;
5. Bu ilahi əta vasitə, müqəddimə rolu oynayır;
6. Azadlıq yalnız din sayəsində təmin oluna bilər;
7. Azadlıqsız İslam həqiqi İslam deyil. Qeyri-islami azadlıq azadlıq deyil;
8. Azadlıq olmasa, insan üçün seçim qalmır;
9. İnsan üçün ən böyük azadlıq azğın nəfs istəklərindən azad olmaqdır.

Azadlığın növləri

İmam Xameneinin düşüncə nizamında qeyd olunan azadlıq növlərinə nəzər salaq:

1. Mütləq azadlıq: Rəhbər 2020-ci il, avqustun 23-dəki söhbətində buyurur ki, kiminsə mütləq azadlığa dəvət edəcəyinə inanmıram.

2. İctimai azadlıq: insan düşüncə, söz, seçim kimi azadlıqlara malikdir;

3. İctimai fəaliyyət azadlığı;

4. Mənəvi azadlıq: doğru yol, ilahi əxlaq, mənəvi yüksəliş, azğın nəfsə tabe olmamaq bu qəbildəndir;

5. Həqiqi azadlıq;

6. Əqli azadlıq;

7. Zülm-sitəmdən azad olmaq;

8. Yanlış əqidələrdən azad olmaq;

9. Daxili azadlıq;

10. Bayırda azadlıq;

11. Fərdi azadlıq;

12. Ümumi azadlıq;

13. İslam azadlığı;

14. İslama zidd qərb azadlığı;

15. Zəhiri azadlıq;

16. İslama zidd cinsi azadlıq;

17. Əqidə azadlığı;

18. Düşüncə və söz azadlığı;

19. Mətbuat azadlığı;

20. Qadın azadlığı;

21. Geyim azadlığı;

22. İqtisadi azadlıq;
23. Səsvərmə azadlığı;
24. Siyasi azadlıq;
25. Şəxsiyyət azadlığı (həyat yoldaşı, peşə seçmək azadlığı);
26. Tənqid azadlığı;
27. Müqavimət azadlığı;
28. Yaradıcılıq azadlığı;
29. Xəyanət azadlığı;
30. Fitnəkarlıq azadlığı;
31. Təxəyyül azadlığı.

İmam Xamenei 1998-ci il, sentyabrın 3-dəki söhbətində buyurur: “Düzgün və əqli azadlıq dinin bir millət və ya bir cəmiyyətə ən mühüm hədiyyəsidir. Düşüncə azadlıq sayəsində inkişaf edir, istedadlar çiçəklənir. Azadlıq islami bir məfhumdur.”

O böyük imam 1986-cı il, dekabrın 5-dəki söhbətində buyurur: “Azadlıq qərbdən əsrlərcə qabaq İslamda ortaya çıxıb. Qərb inqilabçıları, mütəfəkkirlərindən çox-çox öncə İslamda azadlıq insan haqları sırasında müzakirə mövzusu olub.”

Azadlıq İslam əsasında müəyyən olunanda onun sərhədləri də həqiqi Məhəmməd İslamı əsasında təyin edilir. İslamda azadlıqla qərbdə azadlıq arasında fərq budur. Qərb azadlığı qeyd-şərtsiz azadlıqsa, İslam azadlığında çərçivə var.

c) İctimai ədalət

İctimai ədalət yaranış ədaləti üzərində qurulub. Aləm bu ədalət üzərində bərqərarlıdır. Toplumun sülhlə yaşaması ədalət əsasında mümkün olur. Ədalətin bu növü hüquq, hökumət, qanunverici orqanlar üçün təyinedicidir.

İmam Xamenei 1995-ci il, 10 iyulda ki söhbətində buyurur: “İctimai ədalət ictimai hadisədir və hökumətə, siyasətə, cəmiyyətə hakimiyyət üsuluna aiddir.”

Rəhbər 1990-cı il, 31 mayda ki çıxışında buyurur: “İslam hökumətinin qurulmasında ən təcili hədəf ictimai ədalətin bərpasıdır.”

Ali Rəhbər 2002-ci il, iyunun 4-də ki söhbətində buyurur: “Ədalətin icrası, geniş xalq kütlələrinin hüquqlarının qorunması, təbəqələrarası fərqlin aradan qaldırılması İslam nizamının əsas prinsiplərindəndir.”

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 1999-cu il, iyunun 4-də ki söhbətində buyurur: “İctimai ədalət əsas şüarlardandır və onu arxa plana keçirmək olmaz.”

Cənab Rəhbər 1990-cu il, yanvarın 29-da ki söhbətində buyurub: “Elmi baxımdan nizamda ilk dəyər ictimai ədalətin təminatıdır. Bu nöqtə bütün fəaliyyət proqramlarında diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır.”

Rəhbər 2011-ci il, fevralın 4-də ki söhbətində buyurub: “İctimai ədalətin yetərli nümunələrindən biri ölkənin imkanlarının bərabər, mütənasib bölünməsidir.”

Ali Rəhbər 2005-ci il, avqustun 26-dakı çıxışında buyurur: “İctimai ədalət ölkədə mövcud imkanların bərabər bölünməsidir. İmkanları genişləndirək ki, hamıya daha artıq pay düşsün.”

Rəhbər 1988-ci il, iyulun 23-dəki çıxışında buyurur: “İctimai ədalət odur ki, ölkənin sərvətindən hamı eyni səviyyədə bəhrələnsin. Həmişə peyğəmbərlərə arxa olmuş, onların ardınca getmiş yoxsul təbəqə ictimai ədalətdən bəhrələnməlidir. Bu məsələ qanunlarda öndə gəlməlidir ki, ayrışçılıq, zülm, yoxsulluq aradan qalxsın.”

Cənab Rəhbər 1990-cı il, noyabrın 4-dəki söhbətində buyurur: “Əgər ötən dövrlərdə ölkənin bütün sərvəti varlı təbəqənin mənafeyinə xərclənirdisə, İslam nizamında bunun əksinə olaraq əksəriyyətin, yəni yoxsul təbəqənin mənafeyi əsas götürülməlidir. Milli sərvət təbəqələrarası fərqi aradan qaldırılmasına, ölkənin varlığında haqqı olan ayaqyalılara xidmətə sərf olunmalıdır. Məsulların öz ömürlərindən xalqa sərf etdikləri hər an ibadətdir. Xalqa xidmət edənlər bu böyük iftixara, ibadət varkən bir anlarını boş keçirməməlidir.”

İmam Xamenei 2006-cı il, noyabrın 10-dakı çıxışında buyurur: “Millət və inqilabın bütün amalları, o cümlədən ictimai ədaləti mömin və qeyrətli xalqın köməyi ilə nəticəyə çatdırmaq olar.”

Rəhbər 2000-ci il, aprelin 20-dəki çıxışında buyurur: “Əgər məsullar ictimai ədalətin bərqərar olması, yoxsulluğun aradan qaldırılması, təbəqələrarası fərqi azaldılması üçün bir iş

görməsələr, xalqın gözündən düşəcəklər. Xalq belələrini sevməyəcək.”

Ali Rəhbər 1996-cı il, dekabrın 9-dakı söhbətində buyurub: “İctimai ədalətin bərqərar olması üçün məsullar Quran və İslam hökmləri əsasında seçilməli, şüarlar bu əsasda olmalıdır.”

Rəhbər 2012-ci il, oktyabrın 13-dəki çıxışında buyurub: “İnkişaf etmək istəyiriksə, ilk və mühüm meyar ictimai ədalətdir.”

Rəhbər sözünün davamında buyurub: “Əgər bir ölkə elm və texnologiya, elmi-texniki tərəqqidə öncül olsa, ictimai ədalət yoxsa, İslam nəzərindən inkişaf etməyib. Bu gün bir çox ölkələr elm və texnologiya sahəsində inkişaf edib, həyatın müxtəlif sahələrində tərəqqiyə nail olub. Amma bu ölkələrdə təbəqələrarası fərq böyüyüb, uçurum dərinləşib. Bu zahiri, formal inkişafdır, həqiqi deyil.”

d) İnkişaf

İctimai nizamların, quruluşların əsas hədəflərindən biri inkişafdır. İnkişaf hədəflərə doğru hərəkət, boşluqların doldurulmasıdır.

İmam Xameninin düşüncə nizamında inkişafın hədəfləri nəzərdən keçirilir:

1. Əsil sivilizasiya yaratmaq;
2. İqtidara çatmaq;
3. Dünyada söz sahibi olmaq;
4. Həqiqi İslamı yaymaq;
5. İlahi, pak həyata doğru hərəkət.

Pak həyat

Pak həyat bünövrə məfhumlardandır. İnkişaf meyarları təyin edilərkən bu məfhumla diqqət yetirmək lazımdır. Bu məfhum inkişafın mənasının müəyyənləşməsində, həm meyarların seçilməsində, həm də son məqsədlərin təsvirində əsas rol oynayır.

İmam Xamenei 1990-cı il, 9 yanvardakı söhbətində buyurub: “Pak həyat ömrü şirinləşdirən, insana aramlıq gətirən həyatdır.”

Cənab Rəhbər 1991-ci il, aprelin 18-dəki çıxışında buyurur: “Pak həyat dünya və axirət, maddə və mənaya birlikdə sahib olmaqdır. Pak həyat bir millətin təlaş göstərməsi, quruculuq aparması, sənaye, ticarət, kənd təsərrüfatını inkişaf etdirməsi, elm və texnologiyada iqtidara çatmasıdır. Amma bütün bu hallarda qəlbən Allahladır, günbəgün Allaha mərifəti artır.”

Rəhbər 1995-ci il, oktyabr ayının 14-dəki söhbətində buyurur: “İslam cəmiyyətdə həm maddə, həm mənə, həm pul və rifah, həm iman və mənəviyyat, həm iqtisadi inkişaf, həm mənəvi inkişaf istəyir. Bu İslamın nəzərdə tutduğu pak – “təyyibə” həyatdır.”

İmam Xamenei 2015-ci il, sentyabrın 16-dakı çıxışında buyurub: “Pak həyat insanın yaşayış və xoşbəxtlik üçün ehtiyac duyduğu bütün şeylərdir. Məsələn, milli qürur, istiqlal, başqasına möhtac olmamaq, başıucalıq pak həyatdandır.”

İnkişaf sahələri

İslam İnqilabının Ali Rəhbərinin nəzərinə, inkişafı zəruri olan sahələr var. Bəzi sahələri yada salırıq:

1. Düşüncə sahəsində inkişaf;
2. Elm sahəsində inkişaf;
3. Yaşayış sahəsində inkişaf;
4. Mənəviyyat sahəsində inkişaf.

Dəyərli Rəhbər 2009-cu il, martın 21-dəki söhbətində buyurub: “Biz inkişaf deyəndə hərtərəfli inkişaf nəzərdə tuturuq: istehsalda inkişaf, milli iqtidarın inkişafı, beynəlxalq nüfuzun inkişafı, mənəvi və əxlaqi inkişaf, ölkənin təhlükəsizliyində inkişaf, məhsuldarlığın artmasında inkişaf, qanunçuluq və inzibatçılıqda inkişaf, milli vəhdət, birliyin inkişafı, siyasi yetkinlikdə inkişaf, məsuliyyətin qəbulu, milli iradədə inkişaf. Bütün bu sahələrdə inkişaf lazımdır.”

Ali Rəhbər 2018-ci il, fevralın 18-dəki söhbətində buyurub: “İnkişaf odur ki, bir xalq öz gücü, iradəsi, qərarları, elmi, tutumu ilə xalqlar arasında ön sırada dayansın. Həmd olsun Allaha ki, ölkəmiz bu məqama çatıb. Biz tibb və əczaçılıq sahələrində öndəyik. Dünyada yüksək göstəricimiz var. Regional məsələlərin həllində söz sahibiyik. Nüvə enerjisi, nanotexnologiya sahələrində elmi nailiyyətlərimiz var. Ekologiya, internet üzrə yüksək rütbəmiz var. Təhlükəsizlik və müdafiə sahəsində inkişaf etmişik.

Əkinçilik, sağlamlıq, elm, nəqliyyat, yol sahələrində həmd olsun Allaha ki, inkişafımız qənaətbəxşdir.”

İmam Xamenei 2018-ci il, sentyabrın 6-dakı çıxışında buyurub: “Ölkəmiz inkişafdadır. Müxtəlif sahələrdə inkişaf etmişik. Elm və texnologiya, siyasət, düşüncə, mənəviyyat sahələrində uğurlarımız çoxdur. Dəyərli gənclərimiz çoxdur. İnternet, peyk şəbəkələrində gəncləri hədəfə almış təxribatlara baxın. Eyni zamanda Ərbəin Yürüşünü müşahidə edirsiniz. Universitetlərdə camaat namazı, etikaflara baxın. Bu mühüm nöqtələri nə üçün görməməliyik?! Bu məsələlər sübuta yetirir ki, mədəniyyətin mühüm şöbəsi olan mənəviyyat da inkişaf edir.”

Müdrək Rəhbər 2017-ci il, oktyabrın 18-dəki söhbətində buyurur: “Bir ölkənin başqa ölkələrin köməyi olmadan inkişaf etməsi dünya xalqları üçün mühüm hadisədir. Hətta böyük dövlətlərin təzyiqi altında inkişaf etmək mümkündür. Biz bunu təcrübədə sübuta yetirmişik.”

İnkişaf zəminləri

Bu gün ölkəmizdə geniş inkişaf şəraiti var. Onlardan bəzilərini yada salırıq:

1. Zəngin təbii sərvətlər;
2. Çəşidli iqlim, rəngarəng təbiət;
3. Gənc və təhsilli cəmiyyət;
4. Siyasi nüfuz və beynəlxalq iqtidar;
5. Özünəinam və milli kimliyə etimad;

6. İran xalqının ruhiyyəsi və imanı;
7. Münasib mədəni durum;
8. Dəyərli təcrübələr qazanmaq;
9. Yüksək iranlı istedadı;
10. İnfrastrukturların inkişafı;
11. Milli kolorit;
12. Elm və alimin yüksələn ictimai nüfuzu;
13. Cihad işi mədəniyyətinin inkişafı;
14. Xalqın səhnədə olması;
15. İctimai-siyasi təhlükəsizlik;
16. Milli birlik və həmrəylik;
17. Milli iqtidar;
18. Milli istiqlal;
19. Nizam və məsullara etimad;
20. Allah və ilahi hökmlərə etimad.

Bu xüsusiyyətlər İran İslam Respublikasını inkişaf etmiş, güclü ölkəyə çevirib.

Rəhbər 2017-ci il, 3 avqustdakı söhbətində buyurub: “Bu gün düşmənin istəklərinə zidd olaraq biz güclüyük. Siyasi, hərbi, təhlükəsizlik baxımından güclüyük. İqtisadiyyatımızı da gücləndirib dünyada ön sırada ola bilərik.”

İmam Xamenei 2004-cü il, sentyabrın 15-dəki çıxışında buyurur: “İslamın qarşıya qoyduğu məqsəd kamil insan tərbiyəsidir. Amma iqtisadiyyatın inkişafı da İslamın əsas hədəflərindəndir. İslam dünyanın ən yoxsul məntəqələrindən birində zühur edib. Amma 50 il ötməmiş dünyanın 50 faizi İslam bayrağı altında olub. 200 il ötməmiş İslam dünyası dünyanın

sivilizasiya, mədəniyyət, iqtisadiyyat qülləsinə çevrildi. Bu nailiyyət İslam sayəsində mümkün olmuşdu.”

e) İslam sivilizasiyası

İmam Xamenei 2013-cü il, sentyabrın 3-dəki çıxışında buyurur: “İslam sivilizasiyası insanın mənəvi və maddi baxımdan inkişaf edə biləcəyi, Allah-Taalanın nəzərdə tutduğu yaranış məqsədinə çatacağı fəzadır. Bu fəzada insan gözəl, şərəfli, iqtidarlı, iradəli, yaradıcı, qurucu ömür yaşayır. İslam sivilizasiyası budur.”

İmam Xameneinin nəzərinə, İslam sivilizasiyası İslam ictimai nizamının maddi və mənəvi inkişafda müşayiət olunan əsas hədəfidir. Rəhbər 1994-cü il, martın 21-dəki söhbətində buyurur: “Biz inkişafda, quruculuqda, yeni sivilizasiya yaratmaqdayıq. Məqsədimiz çulumuzu sudan çıxarmaq, öz dolanışığımızı təmin etmək deyil. İran xalqı layiq olduğu sivilizasiyanı yaratmaqdadır. Sivilizasiyanın bünövrəsini elm və texnologiya yox, mədəniyyət və kamil düşüncə təşkil edir.”

Rəhbər 2012-ci il, oktyabrın 14-dəki çıxışında buyurur: “Biz hərtərəfli inkişafı yeni sivilizasiya yaratmaq mənasında götürsək, bu inkişafın realda müşahidə edilən bir modeli var. Belə deyə bilərik ki, İran xalqının və İslam İnqilabının məqsədi yeni İslam sivilizasiyası yaratmaqdır. Bu sivilizasiyanın iki hissəsi var:

1. Vasitə, haşiyə hissəsi;
2. Mətn, əsas hissə.

Vasitə hissəsi bu gün inkişaf meyarı sayılan elm, ixtira, sənaye, siyasət, iqtisadiyyat, siyasi və hərbi iqtidar, beynəlxalq nüfuz, təbliğat və təbliğat vasitələrindən ibarətdir. Sadalananlar İslam sivilizasiyasının vasitə hissəsidir. Bu sahədə ölkədə qənaətbəxş inkişafımız var. Xeyli faydalı iş görülüb. Elm, texnologiya, ictimai problemlərin həlli sahəsində yetərincə irəli getmişik. Təzyiqlərə, sanksiyalara baxmayaraq, ölkə çox inkişaf edib.”

Amma həyatımızın mətnini təşkil edən həqiqi, əsas hissə həyat tərzidir. Sivilizasiyanın əsasını təşkil edən budur. Məsələn, ailə, izdivac, məskən, geyim, məsrəf həddi, qida, mətbəx, əyləncə, dil və yazı, iş, işdə, təhsil ocağında, siyasətdə, idmanda, mətbuatda rəftarlarımız, ata-ana, ailə-övladla, polislə, dövlət məsulları və məmurları ilə rəftar, səyahət, təmizlik, dost və düşmənlə, biganələrlə rəftar və s.

İslam sivilizasiyasının ehtiyacları

İmam Xameneinin düşüncə nizamında İslam sivilizasiyanın yaradılması üçün zəruri olan ehtiyaclar sadalanır:

1. Allaha iman;
2. Allaha təvəkkül və mənəviyyat;
3. İxlas və sədaqətli əməl;
4. Əməli təqva;
5. Qərb mədəniyyətinə təqliddən çəkinmək;
6. Qərb mədəniyyətinə qarşı olmaq;
7. Elmi inkişaf;
8. Xalqla məsulların vəhdəti;
9. Dayanış və müqavimət;
10. Düşüncə istehsalı;
11. İnsan tərbiyəsi.

İslam İnqilabının Ali Rəhbəri 2016-cı il, oktyabrın 19-dakı söhbətində buyurur: “Şücaətli, savadlı, imanlı, etibarlı, öncül, özünə inanan, qeyrətli bir nəsil ərsəyə gəlməlidir. İmanları, elmləri... olmalıdır. Hərəkət üçün kifayət səviyyədə stimulları olmalıdır. Fiziki və zehni gücləri olmalıdır. Hədəfə yönəlməli, uzaq məqsədlərə diqqət yetirməlidirlər.”

Bu nəsil düşüncə, ideologiya və məktəbə malik olmaqla böyük, dərin və köklü sivilizasiya yarada bilər.

İslam sivilizasiyanın xüsusiyyətləri

İstəyimiz aşağıdakı xüsusiyyətlərə malik sivilizasiya yaratmaqdır:

1. Mənəviyyata istinad edən;
2. Allaha istinad edən;
3. İlahi vəhyə istinad edən;
4. İlahi təlimlərə istinad edən;
5. İlahi hidayətə istinad edən.

Belə bir sivilizasiya İslam sivilizasiyasıdır. Belə bir sivilizasiya bəşəriyyəti xilas edə bilər. Nəticədə İran xalqının İslam düşüncəsi, İslam İnqilabı dünyaya asanlıqla yayılır.

İmam Xamenei 2013-cü il, aprelin 29-dakı söhbətində buyurur: “İslam sivilizasiyası iman, elm, ardıcıl təlaş, yüksək düşüncə, uca əxlaq meyarları ilə İslam ümməti və bütün bəşəriyyətə İslam sivilizasiyasını hədiyyə edə bilər. Bu sivilizasiya sayəsində dünya qərbin maddi, zalım, çirkin əxlaqlı mədəniyyətindən xilas olar.”

Mütəfəkkir Rəhbər 2014-cü il, mayın 21-dəki çıxışında buyurur: “İslam, cəmiyyəti yeni üfüqlərə çatdırmağa bilər, qəlbləri sevinclə doldurur, insanlara layiq olduğu şəxsiyyəti verir. Yeni İslam sivilizasiyası budur!”

Rəhbər 2016-cı il, aprelin 25-dəki söhbətində buyurur: “İslam sivilizasiyası ölkələrin fəthi deyil,

İslam düşüncəsinin çatdırılması, millətlərin bu düşüncədən faydalanmasıdır.”

Ali Rəhbər 2015-ci il, dekabrın 29-dakı söhbətində buyurur: “Yeni İslam sivilizasiyası ölkələrin istila edilməsi, xalqların hüquqlarına təcavüz, mədəniyyətin zorla qəbul etdirilməsi deyil. Bu sivilizasiya İlahi hədiyyənin xalqlara təqdim edilməsidir.”

İmam Xamenei 2017-ci il, sentyabrın 5-dəki çıxışında buyurb: “İnsanların maddi və mənəvi baxımdan inkişaf edə biləcəyi fəza İslam sivilizasiyasıdır. Allah insanları məqsədlə yaratmışdır. İslam sivilizasiyasında insan həmin yaranış məqsədinə çata bilər...”

Ali Rəhbər 2011-ci il, oktyabrın 16-dakı söhbətində bir-biri ilə əlaqəli məntiqi zəncirdən danışır:

Birinci halqa: İslam İnqilabı;

İkinci halqa: İslam nizamı;

Üçüncü halqa: İslam dövləti;

Dördüncü halqa: İslam cəmiyyəti;

Beşinci halqa: İslam ümməti.

Cənab Rəhbər həmin söhbətində buyurur: “İnqilab dedikdə əlaltı, puç rejimi devirən, yeni nizam üçün şərait yaradan hərəkət nəzərdə tutulur.

İslam nizamı konkret tərifli olan ümumi kimlikdir. Bu nizamı ölkə, xalq, inqilabçılar seçir. Bu nizamda demokratiya İslamdan götürülmüşdür və İslam dəyərlərinə malikdir.

İslam dövləti odur ki, konstitusiyə əsasında ölkənin idarə olunması üçün müdiriyyət qurumları məcmuəsi təsis olunsun. Yəni ölkənin İslam qanunları əsasında idarə olunmasını öz üzərinə götürmüş təsisatlar məcmuəsi İslam dövlətidir.

İslam cəmiyyəti İslam amalları, idealları, arzularının reallaşdığı cəmiyyətdir. Bu cəmiyyət azad və ədalətli cəmiyyətdir. Bu cəmiyyətdə xalq ölkənin idarə olunmasında iştirak edir. Milli qürur, rifah, elmi inkişaf, iqtisadi inkişaf, siyasi inkişaf, daimi hərəkət və tərəqqi bu cəmiyyətin xüsusiyyətləridir.

İran xalqı bu məqsədə doğru çox yol gedib. İnqilab fətnəkarlıq, təxribata düşər olmasa, nizamın necəliyi, qanunların tənziyi, ölkəyə müdiriyyət xalqın əsas işi olacaq. Bu həmin İslam sivilizasiyası yaratmaq, İslam ümmətini formalaşdırmaqdır.”

Nəticə

Qələmə alınanlar İmam Xameneinin üç nizam – baxış nizamı, dəyər nizamı və ictimai nizam – haqqında düşüncələri idi. Ali Rəhbərin əsərlərində və söhbətlərindəki məfhumlarla tanışlıq diqqətimizi vilayətə yönəltdi və səbəb oldu ki, onun əsasında yeni İslam sivilizasiyasının yol xəritəsini hazırlayaq, İran İslam Respublikasının inkişafını sürətləndirək, İran xalqının parlaq hərəkəti və İslm İnqilabı düşüncəsinin dünyaya çatdırılmasını asanlaşdıraq. Beləcə, dünyaya elan edək ki, İslam İnqilabında olan güc, tutum, enerji ilahi İslam sivilizasiyasını bəşəriyyətə nümayiş etdirməyə imkan verir. Bu sivilizasiya milli mədəniyyətlərə həyat verir, təcavüzkar, maddiyyətçi, şəhvətpərəst qərb mədəniyyətini səhnədən çıxarır, bəşəriyyətə izzət, sərvət, rifah, təhlükəsizlik, asayış, ədalət ərməğan edir.